

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ, ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ»**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΤΟ ΣΠΑΣΙΜΟ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ ΤΩΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΦΟΡΕΩΝ»**

**ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:
ΕΠΙΒΛ.ΚΑΘΗΓ.: ΚΑΘΗΓ. Α.ΜΑΓΓΑΝΑΣ
ΚΑΘΗΓ. ΓΡ.ΛΑΖΟΣ
ΚΑΘΗΓ. Α.ΧΑΛΚΙΑ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ:
ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΑΝΑΣΤΑΣΙΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΑΜ.: 302Μ004**

**ΑΘΗΝΑ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2005**

"Κοίτα τι με
ανάγκασες
να κάνω"

ΣΠΥΡΟΣ ΔΕΡΒΕΝΙΩΤΗΣ

Για τη συνεχή καθοδήγηση και την παροχή
πολύτιμων συμβουλών κατά την διάρκεια
εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας,
θα ήθελα να ευχαριστήσω
τον Καθηγητή Αντώνη Μαγγανά.

«Σ' αυτούς που θυσιάζουν ζωτικές ελευθερίες για να αποκτήσουν λίγη παροδική
ασφάλεια δεν τους αξίζει ούτε ελευθερία ούτε ασφάλεια...»

Benjamin Franklin

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Α. Ορισμός του φύλου- Διαφορές και ανισότητα φύλων.....	9
Β.Ορισμοί και μορφές βίας κατά των γυναικών.....	16
Γ.Συνέπειες της βίας στο θύμα.....	28
Δ.Θεραπεία και αντίδραση του θύματος στη βία.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Α.Κακοποίηση γυναικών σε διάφορες χώρες και στην Ελλάδα-Επισκόπηση ερευνών.....	39
Β. «Μύθοι» για την ενδο-οικογενειακή βία.....	52
Γ.Παράγοντες υψηλού κινδύνου.....	56
Δ.Κοινωνική προστασία γυναικών στην Ελλάδα.....	59
Κοινωνικές υπηρεσίες.....	60
Δράσεις.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Α.Έρευνα-Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	71
Β.Υποθέσεις της έρευνας.....	73
Γ.Μεθοδολογία της έρευνας.....	75
Δ.Παρουσίαση των γενικών αξόνων των ερωτήσεων.....	78
Ε.Παρουσίαση Δείγματος.....	81
ΣΤ. Ανάλυση αποτελεσμάτων έρευνας.....	84
Ζ.Προσπάθειες-Προτάσεις για διευκόλυνση της αντίδρασης των γυναικών στην κακοποίηση που υφίστανται.....	94
Η.Παρατηρήσεις.....	97
Θ.Συμπεράσματα έρευνας.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Α.Προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου.....	101
Β.Προτάσεις για επιστημονική έρευνα.....	110
Γ.Γενικά Συμπεράσματα.....	112
Δ.Βιβλιογραφία.....	114

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, η κακοποίηση των γυναικών έχει τυπικά θεωρηθεί ως ένα κοινωνικό πρόβλημα, έχοντας δημοσιοποιηθεί αρκετά. Παρ' όλα αυτά όμως, η βία εναντίον των γυναικών μέσα στην ίδια τους την οικογένεια παραμένει μια σκοτεινή υπόθεση, η οποία δεν έχει επαρκώς διερευνηθεί. Τα αίτια ~~βάσει των οποίων κάποιες από αυτές τις γυναίκες αντιδρούν στην βία, ενώ κάποιες άλλες όχι, είναι επίσης αρκετά ασαφή και χρήζουν διερεύνησης.~~ Οι παραπάνω διαπιστώσεις, προκάλεσαν το ερευνητικό μου ενδιαφέρον και σηματοδότησαν την έναρξη της παρούσας έρευνας.

Σκοπός της έρευνας, είναι η διερεύνηση των αιτιών/κινήτρων που ωθούν τις κακοποιημένες γυναίκες στο να αντιδράσουν στην βία που υφίστανται και να ζητήσουν την βοήθεια των κοινωνικών φορέων, που ασχολούνται με τις κακοποιημένες γυναίκες. Κεντρικό σημείο της μελέτης, είναι η καταγραφή των γενικών χαρακτηριστικών των γυναικών που έχουν ήδη απευθυνθεί σε φορείς, των χαρακτηριστικών της βίας που έχουν υποστεί, καθώς και του είδους της βοήθειας που αυτές αναζητούν. Στην συνέχεια, καταγράφονται τα κίνητρα αλλά και τα εμπόδια στην αναζήτηση αυτής της βοήθειας. Ως κίνητρα, θεωρούμε τα ψυχολογικά, κοινωνικά και οικονομικά αίτια στα οποία, οι γυναίκες βασίζονται, για να αντιδράσουν στην κακοποίησή τους. Εξίσου σημαντικές, είναι και οι προσπάθειες από την πλευρά της πολιτείας, των φορέων και των ίδιων των γυναικών, ώστε να μπορούν οι κακοποιημένες γυναίκες να αντιδρούν και να αναζητούν βοήθεια.

Η ανάλυση των παραπάνω δεδομένων που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις, γίνεται βάσει ποικίλων θεωριών, εστιάζοντας το ενδιαφέρον κυρίως στην ανισότητα των δύο φύλων, στις μορφές βίας εναντίον των γυναικών, στις συνέπειες της βίας και την αντίδραση του θύματος στην βία, αλλά και σε έρευνες για την κακοποίηση των γυναικών στην Ελλάδα και διεθνώς.

Λέξεις «Κλειδιά»: γυναίκες-κακοποίηση-«σπάσιμο της σιωπής»-κοινωνικοί φορείς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαφορές αλλά και η ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων, όπως διαχρονικά έχει διαπιστωθεί, συνήθως αποβαίνει εις βάρος των γυναικών. Η βία που υφίστανται οι γυναίκες, λαμβάνει ποικίλες μορφές στην καθημερινή ζωή και πολλές φορές είναι ένας συνδυασμός σωματικής και ψυχολογικής βίας, μέσα στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι συνέπειές της, είναι ποικίλες και πολλές από αυτές μακροχρόνιες. Έτσι, οι κακοποιημένες γυναίκες χρειάζονται κάποιου είδους «θεραπεία» για να ξεπεράσουν το ψυχικό ή και σωματικό τραύμα που υφίστανται. Σημαντικό στην «θεραπεία» τους είναι το πρώτο βήμα. Αυτό είναι, το να μιλήσουν «ανοιχτά» για το πρόβλημά τους, δηλαδή να αντιδράσουν και στην συνέχεια να ζητήσουν βοήθεια από το οικογενειακό ή φιλικό τους περιβάλλον ή από τους κοινωνικούς φορείς. Σ' αυτό το σημαντικό βήμα για την απελευθέρωση των γυναικών από τον «κύκλο της βίας», υπάρχουν αρκετά εμπόδια αλλά και κίνητρα που τις διευκολύνουν στο να ξεφύγουν.

Στόχος της παρούσας έρευνας, είναι να αναλύσει βασικά τα αίτια/κίνητρα που ωθούν τις γυναίκες αυτές στο να αντιδράσουν στην κακοποίησή τους. Τα χαρακτηριστικά των γυναικών που απευθύνονται στους κοινωνικούς φορείς, τα χαρακτηριστικά της βίας που υφίστανται και της βοήθειας που αναζητούν, τα κίνητρα και τα εμπόδια στην αναζήτηση βοήθειας αλλά και οι προσπάθειες εκ μέρους της πολιτείας, των φορέων και των ίδιων των γυναικών για την διευκόλυνση της αντίδρασης των κακοποιημένων γυναικών, αποτελούν επίσης θέματα, που διερευνώνται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας.

Μέσα από την διεξαγωγή ποιοτικών συνεντεύξεων/συνεντεύξεων βάθους με εκπροσώπους κοινωνικών φορέων αλλά και μεμονωμένων εξειδικευμένων ατόμων, γίνεται μια προσπάθεια σύνθεσης του γενικότερου προφίλ των κακοποιημένων

γυναικών που απευθύνονται σε αυτούς, αλλά και των αιτιών που τις οδήγησαν σε αυτούς.

Οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, έχοντας ως αντικείμενο την αναζήτηση των κινήτρων αντίδρασης των κακοποιημένων γυναικών, είναι ανύπαρκτες. Οι περισσότερες μελέτες, ασχολούνται με το γενικότερο προφίλ των γυναικών αυτών ή με την καταγραφή των φορέων που ασχολούνται με αυτές.

Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε, η ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων βάθους, επιλέχθηκε διότι κρίθηκε ότι βάση αυτής διευκολύνεται η διερεύνηση του ζητήματος της έρευνας. Οι εκπρόσωποι των φορέων μίλησαν ανοιχτά, εμβαθύνοντας στα κίνητρα που ωθούν τις γυναίκες που υφίστανται βία, στο να αναζητήσουν βοήθεια. Οι ίδιες οι κακοποιημένες γυναίκες, δεν επιλέχθηκαν ως δείγμα, λόγω της δυσκολίας ανεύρεσής τους, αλλά και λόγω της δυσκολία που έχουν αρκετές από αυτές στο να μιλήσουν ελεύθερα για το πρόβλημά τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια αναφορά στον ορισμό του φύλου, αλλά και στην ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων. Αφού αναφερθούν οι ποικίλοι ορισμοί του φύλου και άλλες βασικές έννοιες, όπως η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα, παρουσιάζονται οι διάφορες προσεγγίσεις που υπάρχουν για την ερμηνεία των διαφορών μεταξύ των δύο φύλων, καθώς και για την ανισότητα που υπάρχει μεταξύ τους.

Στην συνέχεια, δίνονται οι ορισμοί της βίας κατά των γυναικών και παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές της βίας εναντίον τους. Πιο σημαντική μορφή βίας, θεωρείται η σεξουαλική κακοποίηση μέσω του βιασμού, η οποία έχει και τις χειρότερες ίσως συνέπειες στο θύμα αλλά και την μεγαλύτερη δυσκολία στο να καταγγεληθεί. Γι' αυτόν τον λόγο, παρουσιάζονται και οι ποικίλες προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας. Επίσης, αναφέρονται οι συνέπειες της βίας στο θύμα και

αναλύονται οι διάφορες μορφές αντίδρασης ή μη αντίδρασης, των γυναικών σε αυτήν, βάση θεωρητικών προσεγγίσεων αλλά και ερευνών. Σημαντικές έννοιες σε αυτό το σημείο, είναι ο «κύκλος της βίας» και το «σπάσιμο της σιωπής» των κακοποιημένων γυναικών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται αρχικά μια επισκόπηση των ερευνών γύρω από το θέμα της βίας κατά των γυναικών, που έχουν πραγματοποιηθεί παγκοσμίως και ειδικότερα στην Ευρώπη. Στην συνέχεια, ερχόμαστε στον Ελλαδικό χώρο, όπου γίνεται αναφορά στην νομοθεσία που υπάρχει και έπειτα στις διάφορες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί. Σημαντικό κρίνεται επίσης, να παρουσιαστούν και οι στερεότυπες αντιλήψεις, οι «μύθοι», που επικρατούν σχετικά με την κακοποίηση των γυναικών, όπως και οι παράγοντες αυτοί που ευνοούν την εμφάνισή της, σύμφωνα με μελέτες. Τέλος, γίνεται η παρουσίαση των κοινωνικών υπηρεσιών που λειτουργούν στην Ελλάδα, του λεγόμενου «κοινωνικού κράτους», καθώς και των λοιπών δράσεων που αναπτύσσονται για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται η παρουσίαση της κύριας έρευνας, όπου αρχικά αναφέρεται ο σκοπός και οι στόχοι της καθώς και οι κύριες υποθέσεις της, δηλαδή τα καίρια ερωτήματά της, τα οποία θα απαντηθούν στο τέλος. Έπειτα, αναφέρεται η μεθοδολογία και οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η συγκεκριμένη, δηλαδή η ποιοτική διερεύνηση του ζητήματος μέσω ερωτηματολογίου. Παρουσιάζονται οι γενικοί άξονες των ερωτήσεων και το δείγμα των ερωτώμενων και τέλος αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας και εξάγονται τα συμπεράσματά της.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, γίνονται οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της γυναικείας κακοποίησης και για την περαιτέρω επιστημονική έρευνα γύρω από αυτό το θέμα και εξάγονται τα γενικότερα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Α. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ-ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΦΥΛΩΝ

Για την κατανόηση του θέματος της κακοποίησης των γυναικών, θα πρέπει αρχικά να ορίσουμε και εν συνεχεία να κατανοήσουμε την έννοια των δυο φύλων και τις διαφορές τους. Γι' αυτό το σκοπό, θα ορίσουμε αρχικά το φύλο, χωρίζοντάς το σε δυο κύριες κατηγορίες.

Η πρώτη έννοια είναι το βιολογικό φύλο, το οποίο περιγράφει τις βιολογικές κατηγορίες του «άνδρα» και της «γυναίκας». Η δεύτερη, είναι το κοινωνικό φύλο που περιγράφει τις κοινωνικές κατηγορίες της «αρρενωπότητας» και της «θηλυκότητας», που σημαίνει τα χαρακτηριστικά και την συμπεριφορά που αποδίδουμε σε κάθε ένα από τα δυο φύλα.

Αυτό που μας απασχολεί κυρίως ως έννοια είναι το κοινωνικό φύλο, το οποίο προσδιορίζεται από κοινωνικούς παράγοντες και όχι το βιολογικό που βασίζεται σε χρωμοσώματα και ανατομικά χαρακτηριστικά. Επίσης, υπάρχει και μια άλλη κατηγορία, ο **κοινωνικός ρόλος του φύλου**, που αφορά συμπεριφορές, υποχρεώσεις και ενδιαφέροντα, τα οποία ορίζει η κοινωνία ως τα πλέον κατάλληλα για τα δυο φύλα. Τέλος, η **ταυτότητα του κοινωνικού ρόλου του φύλου**, αφορά την αντίληψη που έχει το ίδιο το άτομο για το φύλο του. Όμως, υπάρχει και μια άλλη παράμετρος, η **σεξουαλική ταυτότητα**, που συνδέεται με τις παραπάνω κατηγορίες και είναι βασική, διότι αναφέρεται στον σεξουαλικό προσανατολισμό του ατόμου (Turner, 1998, σ.8).

Γενικά, τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία, αρχίζουν να κατηγοριοποιούν τους ανθρώπους με βάση το φύλο. Είναι λοιπόν το φύλο, μια από τις πρώτες διακρίσεις που κάνουν και είναι πολύ σημαντικό για την διαμόρφωση της αυτοαντίληψής τους ή

της αίσθησης του εαυτού. Τα παιδιά, αξιολογούν θετικά το φύλο τους και θέλουν να το διατηρήσουν, την μονιμότητα όμως του φύλου τους την κατακτούν όταν φτάσουν να γνωρίζουν ότι το βιολογικό τους φύλο δεν αλλάζει παρά τις εξωτερικές αλλαγές στην εμφάνιση ή στα ενδιαφέροντα (Μαραγκουδάκη, 1998, σ.240-250).

Η ταυτότητα του φύλου, είναι η αυτοαντίληψη του ατόμου για το φύλο του και αξιολογείται ως η ικανότητα του παιδιού να κατηγοριοποιεί τον εαυτό του ως αγόρι ή κορίτσι και παράγεται από τρεις πηγές:

- 1) -την ανατομία και την φυσιολογία των γεννητικών του οργάνων
- 2) -τις στάσεις των γονέων, των αδερφών και των ομήλικών του προς τον ρόλο του φύλου του
- 3) -την βιολογική δύναμη, που μπορεί λίγο ή πολύ να μετριάσει τις περιβαλλοντολογικές δυνάμεις (sex and gender)

Γενικά το φύλο, επηρεάζει το άτομο να επιλέξει τις δραστηριότητές του, το επάγγελμά του, τις σεξουαλικές σχέσεις του και τα κοινωνικά του δίκτυα. Η Spence (1985), προσφέροντας ένα θεωρητικό μοντέλο για την ταυτότητα του φύλου, έδωσε έμφαση στην πολυδιαστατικότητα και την ατομική απόκλιση (μεταβλητότητα). Σύμφωνα με αυτό, η ταυτότητα του φύλου είναι ιδιοσυγκρασιακό σύνολο των χαρακτηριστικών που σχετίζονται με το φύλο. Η αίσθηση του να είσαι άντρας ή γυναίκα, παραμένει τυπικά σταθερή, όμως τα χαρακτηριστικά και οι συμπεριφορές που χρησιμοποιούνται για να στηρίζουν ή να εξηγήσουν με παραδείγματα την ταυτότητα του φύλου, είναι ασταθή σε υψηλό βαθμό στους ανθρώπους και στον χρόνο. Το φύλο, είναι ένα σετ από κατηγορίες και μπορεί να αντικατασταθεί από τον όρο, ταυτότητες του φύλου (επαγγέλματα, κοινωνικοί ρόλοι, σεξουαλικός προσανατολισμός και άλλες μορφές κοινωνικής αναγνώρισης).

Όσον αφορά την **αρρενωπότητα** και την **θηλυκότητα**, ως μέρος της ταυτότητας του φύλου η Spence (1975), θεωρεί ότι είναι πολυδιάστατες έννοιες των οποίων τα χαρακτηριστικά είναι «χαλαρά» συνδεδεμένα. Υπάρχουν ποικίλοι παράγοντες που συνεισφέρουν στην ταυτότητα του φύλου, οι οποίοι έχουν

διαφορετικές ιστορίες ανάπτυξης και πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις. Επίσης τα άτομα, μπορούν να επιλέξουν από ό,τι τους προσφέρονται ως κοινωνικά χαρακτηριστικά και να αγνοήσουν άλλα που μπορεί να συνδέονται συμβατικά με την αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα. Οι όροι αντρικό και θηλυκό, μπορεί να δημιουργούν ένα σετ από κοινωνικές αναπαραστάσεις, αλλά του καθενός η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα μπορεί να οριστεί με ιδιοσυγκρασιακούς όρους.

Η **κοινωνική ταυτότητα**, είναι μέρος της αυτοαντίληψης ενός ατόμου που προκύπτει από τη γνώση της ιδιότητάς του ως μέλους της ομάδας. Το κεντρικό ζήτημα της θεωρίας της κοινωνικής ταυτότητας, είναι ότι τα άτομα αγωνίζονται για μια θετική κοινωνική ταυτότητα (Tajfel, 1972). Η θεωρία αυτή, δίνει έμφαση στις διαμαδικές σχέσεις αξιώνοντας ότι η εξέλιξη της ενδοομάδας τυπικά, περιλαμβάνει σύγκριση με την εξωομάδα.

Τα δυο αυτά φύλα, συνεπάγονται διαφορές στις οποίες βασίζεται η ανισότητα των φύλων που κατά κανόνα βαραίνει τις γυναίκες. Όσον αφορά το βιολογικό φύλο, θα μπορούσαμε να πούμε ως παράδειγμα ότι υπάρχουν διαφορές στην ψυχική υγεία του άνδρα και της γυναίκας. Υπάρχει π.χ. μια σχετική σταθερότητα στα αποτελέσματα διαφόρων ερευνών, που αποδεικνύουν ότι οι γυναίκες εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό «ψυχικής ασθένειας» σε σχέση με τους άνδρες (Guttentag, 1980, Gove, 1979). Επίσης, έχει διαπιστωθεί ότι οι γυναίκες υπερβαίνουν σε αριθμό τους άνδρες σε διαγνώσεις σχιζοφρένειας και κατάθλιψης σε όλες τις ηλικίες (Weissman

& Klerman, 1979, Guttentag, 1980, Denmig, 1968, Freedman et al., 1972, Rosenthal, 1970).

Υπάρχουν πολλές προσπάθειες για την ερμηνεία των διαφορών των φύλων.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΔΡΩΝ

ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Οι κύριες είναι οι **ψυχαναλυτικές**, οι **βιολογικές** και οι **κοινωνικοπολιτιστικές**

προσεγγίσεις. Αυτές όμως που απορρίπτονται κυρίως, είναι οι ψυχαναλυτικές που βασίζονται στην θεωρία του Φρόυντ. Η θεωρία του, τονίζει ότι οι γυναίκες χαρακτηρίζονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση και εξάρτηση, ως συνέπεια του οιδιπόδειου συμπλέγματος (Chodorow, 1978, Dinnerstein, 1976). Πιο διαδεδομένες, είναι οι βιολογικές προσεγγίσεις, διότι οι έρευνες επιβεβαιώνουν την συμβολή ποικίλων γενετικών παραγόντων στην εμφάνιση της ψυχικής ασθένειας. Τέλος, η κοινωνικοπολιτιστική προσέγγιση, δίνει βάρος στις καταστάσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος που δημιουργούν ψυχολογική πίεση και επηρεάζουν αρνητικά την ψυχική υγεία. Τα αίτια είναι, η διαφορετική κοινωνικοποίηση των γυναικών, οι διακρίσεις, η προκατάληψη από τα στερεότυπα του φύλου και το χάσμα των προσδοκιών και της πραγματικότητας (Κογκίδου Δ., 1998, σ.505-507).

Κατά τον ίδιο τρόπο, υπάρχουν ποικίλες προσεγγίσεις και για τις διαφορές στην ταυτότητα των δύο φύλων γενικά. Αρχικά είναι η **ψυχαναλυτική προσέγγιση**, με βάση κυρίως τον Φρόυντ, ο οποίος θεωρεί ότι η θηλυκότητα και ο ανδρισμός καθορίζονται από την ανατομική διαφορά των φύλων. Συγκεκριμένα για τις γυναίκες, στις οποίες και θα εστιάσουμε στην συνέχεια, αναγνωρίζει τρεις κατευθύνσεις στην ψυχοκοινωνική της εξέλιξη: την αναστολή της σεξουαλικότητας που οδηγεί στην ψυχρότητα, το σύμπλεγμα του ανδρισμού και την φυσιολογική θηλυκότητα. Αυτή η θεώρηση, πλαισιώνει από μόνη της τα όρια του κοινωνικού ρόλου της γυναίκας, ταυτίζοντάς τα με το γάμο και την μητρότητα.

Στην συνέχεια, υπάρχει το **φεμινιστικό κίνημα** και οι αλλαγές που επέφερε αμφισβητώντας τις θεωρητικές τάσεις της ψυχανάλυσης. Η φεμινιστική τάση αυτή, υποστηρίζει ότι η γυναικεία ψυχολογία, κατανοείται μόνο στην ιστορικότητά της, μέσω μελέτης των κοινωνικών προσδοκιών και της επιρροής τους στον ψυχισμό των ατόμων.

Στην πορεία, δίνεται περισσότερο έμφαση στην αγωγή των ατόμων και όχι σε βιολογία ή εσωτερικούς παράγοντες και δημιουργείται η **θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης**. Σύμφωνα με αυτήν, η διαπαιδαγώγηση των παιδιών διακρίνεται από τις πολύ διαφορετικές προσδοκίες της οικογένειας και του περιβάλλοντος ανάλογα με το φύλο και κατ' αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται οι μετέπειτα διαφορές στα φύλα. Η βάση των διαφορών, είναι οι επιταγές και οι απαγορεύσεις μιας κοινωνίας στην οποία καλούνται να συμμορφωθούν τα παιδιά.

Επίσης, υπάρχει και η **θεωρία της Γνωστικής Ανάπτυξης** (Cognitive Developmental Theory), που αποδίδει την ανάπτυξη της προσωπικότητας ενός παιδιού σε σύνθετες γνωστικές διεργασίες σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον. Έτσι, η φυλετική ταυτότητα είναι γνωστική λειτουργία και δεν είναι δεδομένη από την βιολογία ή από συναισθηματικά συμπλέγματα (Kohlberg, 1987).

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε και τις **δομικές και μεταμοντέρνες απόψεις** που υπάρχουν για το ζήτημα τις διαφοράς των φύλων. Σύμφωνα με τη δομική άποψη, το φύλο δεν είναι ένα χαρακτηριστικό των ατόμων, αλλά μια δυναμική κατασκευή που χαρακτηρίζει τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, βλέποντας την επικοινωνία ως ένα σύνολο στρατηγικών για τη διαπραγμάτευση του κοινωνικού τοπίου, το οποίο για διάφορους λόγους εξαρτάται από το φύλο (Harding, 1986, Morawski, 1996, Riger, 1992). Το φύλο, είναι μια συμφωνία που διαμένει στις

κοινωνικές διεκπεραιώσεις και είναι αυτό ακριβώς που εμείς συμφωνούμε να είναι (Hare-Mustin & Marecek, 1990).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η γυναίκα μπορεί να παρουσιαστεί ως «διαφορετική» από τον άνδρα, με βάση ποικίλες παραμέτρους. Αυτό που θα μας απασχολήσει όμως εδώ, είναι κυρίως το **κοινωνικό φύλο**, δηλαδή η συμπεριφορά της γυναίκας σε σχέση με την «γυναικεία της φύση» μέσα στην οικογένεια, αλλά και στο ευρύτερο περιβάλλον διότι εκεί βασίζεται η ανισότητα σε βάρος της και κατά συνέπεια η βία που υφίσταται. Η γυναίκα στην οικογένεια, είναι η μητέρα που ενσαρκώνοντας το μοντέλο της γυναικείας ταυτότητας, είναι άμεσα υπεύθυνη για την αναπαραγωγή του. Συνεπώς, η ίδια αναστέλλοντας την δική της ζωή, την ταυτίζει με την μελλοντική εξέλιξη των παιδιών της και διοχετεύει όλο της το δυναμικό σε αυτόν τον σκοπό (Ιγγλέση, 1997, σ.20-98).

Οι ετεροφυλικές σχέσεις, στην συνέχεια, δεν είναι απλά φυσικά και ενστικτώδη γεγονότα. Είναι κοινωνικά μορφοποιημένοι τρόποι συμπεριφοράς, που φαίνονται οι καταλληλότεροι για το κάθε φύλο. Παρ' ότι το ακριβές μοντέλο ποικίλει σε κάθε κοινωνία, στις περισσότερες ο άνδρας καθορίζεται ως ο κυρίαρχος, με αποτέλεσμα να αναμένεται αυτός που θα κάνει την αρχή, που θα είναι ο δυνατός και ο ριψοκίνδυνος. Μερικοί άνδρες, δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στο στερεότυπο του ανδρισμού και μπορεί να αισθάνονται πληγωμένοι από την αποτυχία τους να ανταποκριθούν στις προσδοκίες (Segal, 1990). Άλλοι, μπορεί να προσαρμόζονται, αλλά να θέτουν σε κίνδυνο τους εαυτούς τους και τις συντρόφους τους, αποτυγχάνοντας να ακολουθήσουν ασφαλείς πρακτικές (Μπέκου, 1998).

Θα μπορούσαμε να πούμε, ειδικά για το θέμα της κακοποίησης των γυναικών από τους άνδρες, ότι δεν βασίζεται απλά στην διαφορά των φύλων, αλλά στην **διαφορά στην ισχύ** μεταξύ των δύο φύλων. Όπως έχει διαπιστωθεί από έρευνες των

Eagly & Johnson (1990), οι γυναίκες δεν διαθέτουν σαφώς την εξουσία και την δύναμη που διαθέτουν οι άνδρες και γι' αυτόν τον λόγο ακριβώς και δεν χρησιμοποιούν τις στρατηγικές και τις μεθόδους επιρροών που χρησιμοποιούν οι άνδρες. Οι γυναίκες δεν διακρίνονται, για παράδειγμα, για την ευθύτητά τους όταν επιθυμούν να πείσουν ή να διαπραγματευθούν, σε αντίθεση με τους άνδρες που αρέσκονται στην χρήση τέτοιων μεθόδων σε μεγαλύτερο βαθμό. Οι άνδρες ακόμα και στις προσωπικές τους σχέσεις, επιλέγουν τη στρατηγική της διαφωνίας για την επίλυση προβλημάτων, ενώ οι γυναίκες το αντίθετο κι επιθυμούν την ζεστασιά και την κατανόηση.

Από την άλλη, μετά από έρευνες (Carli, 1995, Rundman, 1998) φάνηκε ότι η δραστηριότητα μιας σύγχρονης και δυναμικής γυναίκας με ευθύτητα και δυναμισμό, αποτιμάται πολύ περισσότερο αρνητικά από ότι σε έναν άνδρα και έτσι η γυναίκα αυτή γίνεται περισσότερο αντιπαθής, γιατί στερεοτυπικά ο κάθε κοινωνός έχει σχηματίσει και αποκρυσταλλώσει στο νου του μια εντελώς διαφορετική άποψη για τον ρόλο του κάθε φύλου και έχει διαφορετικές προσδοκίες για την συμπεριφορά, την εξουσία και το status αναφορικά με το κάθε φύλο.

Β. ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Το θέμα της βίας κατά των γυναικών, ειδικά μέσα στην οικογένεια τέθηκε από το Γυναικείο κίνημα στις αρχές της δεκαετίας του '70 στην Ευρώπη και Αμερική και έπειτα από την μεταπολίτευση και στην Ελλάδα, όταν οργανώθηκαν αυτόνομες γυναικείες ομάδες με φεμινιστικά αιτήματα. Μέχρι σήμερα, έχουν κατακτηθεί αρκετά από τα αιτήματα του γυναικείου κινήματος και σε άλλα έχει αλλάξει ο τρόπος διεκδίκησής τους. Παρ' όλα αυτά όμως, η **«αθέατη βία»**, όπως ονομάζεται η βία μέσα στο σπίτι εξακολουθεί να αποτελεί μια σιωπηλή πτυχή της καθημερινής ζωής πολλών γυναικών.

Οι δράστες, σύντροφοι των γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση, δύσκολα θα καταγγεληθούν και θα κατηγορηθούν, αφού δρουν ανενόχλητοι μέσα στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού τους και δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν, αλλά ούτε και να κατηγορηθούν από την σύντροφό τους. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι οι δράστες αυτοί θεωρητικά είναι «έντιμοι» ώσπου να καταγγεληθούν και να καταδικαστούν. Και αυτό είναι ακριβώς, που τους διευκολύνει στο να συνεχίζουν να δρουν επ' άπειρον.

«Μεταξύ των ανθρώπων που ονομάζονται έντιμοι, με το σκεπτικό ότι δεν έχουν στιγματισθεί σαν εγκληματίες με μια ποινική καταδίκη, υπάρχουν καρχαρίες, μισάνθρωποι, κτήνη, απατεώνες που είναι αρκετά επιδέξιοι για να αποφύγουν την σύλληψη, αρκετά ισχυροί για να εμποδίσουν τα θύματά τους να τους καταγγείλουν» (Leaute J., 1975, σ.84).

Γενικά οι γυναίκες, είναι τα κύρια θύματα της δημόσιας και ιδιωτικής βίας σε παγκόσμια κλίμακα. Έτσι σήμερα, το ζήτημα της κακοποίησης των γυναικών από συζύγους, εραστές, αδελφούς ή πατέρες είναι όχι μόνο ένα γυναικείο θέμα αλλά έχει ευρύτερες προεκτάσεις ψυχολογικές, ιατρικές, νομικές κοινωνιολογικές. Επίσης, η

βία μέσα στην οικογένεια, συνδέεται άμεσα με την απόκτηση και διατήρηση της άσκησης ελέγχου και αποτελεί ένα από τα μέσα επίτευξής του, διότι η διατήρηση ρόλων στους κόλπους της οικογένειας θεωρείται τόσο σημαντική όσο σε οποιαδήποτε άλλη κοινωνική δομή. Άρα, αποτελεί μια επιλεγμένη συμπεριφορά στο πλαίσιο των ρυθμίσεων της ιεραρχικής εξουσίας, στερώντας από τη γυναίκα τα εφόδια για την αυτό-ανάπτυξή της και συμβάλλοντας στην διατήρηση των σχέσεων εξουσίας μεταξύ των δύο φύλων (Αρτινοπούλου, Φαρσεδάκης, 2003).

Δεν είναι όμως, μόνο οι ενήλικες γυναίκες που κακοποιούνται. Κορίτσια από την τρυφερή τους ηλικία μπορεί να πέσουν θύματα βιασμού ή σεξουαλικών επιθέσεων από τον πατέρα τους, το συγγενή, τον οικογενειακό φίλο. Αυτή η κατηγορία γυναικών είναι πιο ευάλωτη και αδύναμη να αντιδράσει. Επιπλέον, τέτοιες περιπτώσεις κακοποίησης, θεωρούνται ύψιστη ντροπή για την οικογένεια και το περιβάλλον της, με συνέπεια να καλύπτονται με την απόλυτη σιωπή. Συνήθως, τα κορίτσια αυτά έχουν μητέρες, που είναι και οι ίδιες θύματα βίας και δεν έχουν καμία ελπίδα σωτηρίας, παρά μόνο αν κινητοποιηθεί κάποιος τρίτος που γνωρίζει τι συμβαίνει (www.kethi.gr).

Σύμφωνα με την 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών το 1995, υιοθετήθηκε ο εξής ορισμός της βίας κατά των γυναικών, που αναφέρεται στις παραγράφους 113 και 118 της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου:

«Ο όρος βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει ^{ΟΡΙΣΜΟΣ ΒΙΑΣ} κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα, ή είναι δυνατό να έχει ως αποτέλεσμα, τη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας είτε αυτό προκύπτει στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή...

Η βία κατά των γυναικών είναι εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας γυναικών και ανδρών, οι οποίες οδήγησαν στην κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών και στις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών και στην παρεμπόδιση της ολοκληρωτικής προόδου των γυναικών» (Ηνωμένα Έθνη-Τμήμα Δημόσιας Πληροφόρησης-, 1996).

Παρατηρούμε λοιπόν ότι, η ενδοοικογενειακή βία, δηλαδή η άσκηση βίας από ένα μέλος της οικογένειας προς ένα άλλο μέλος της με επιβλαβείς συνέπειες, έχει πάψει να θεωρείται ιδιωτική υπόθεση και έχει αναγνωριστεί από πολλές χώρες του κόσμου, η κοινωνική διάσταση του προβλήματος (www.isotita.gr).

Είναι σημαντικό να πούμε, ότι η βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια έχει τις εξής μορφές: **κακοποίηση, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός και ασέλγεια**. Η κακοποίηση, είναι η άσκηση σωματικής, ψυχικής, οικονομικής ή και σεξουαλικής βίας σε μια γυναίκα από τον σύζυγο ή τον ερωτικό σύντροφο με στόχο την επιβολή του ελέγχου. Εδώ συμπεριλαμβάνεται και ο βιασμός, στον οποίο θα αναφερθούμε στην συνέχεια, με ή χωρίς γάμο. Επιπλέον, ο όρος κακοποίηση γυναικών στην οικογένεια ευρύτερα, αναφέρεται στην άσκηση βίας σε μια γυναίκα από πατέρα ή αδελφό ή άλλο συγγενικό πρόσωπο, αλλά και στην άσκηση βίας σε ηλικιωμένες γυναίκες από τα παιδιά τους (www.kethi.gr).

Θα μπορούσαμε επίσης να ονομάσουμε αυτού του είδους την βία ως **ενδοοικογενειακή**, και να την κατηγοριοποιήσουμε ως εξής:

-**Σωματική βία**, η οποία προσδιορίζεται από τις διακυμάνσεις μεταξύ ενός χαστουκιού στο πρόσωπο έως τη σοβαρή σωματική βλάβη, που καταλήγει ακόμα και σε εκ προθέσεως ανθρωποκτονία.

Αυτή η μορφή βίας, είναι η πιο φανερή και η πιο επικίνδυνη τόσο για την σωματική ακεραιότητα, όσο και για την ίδια την ζωή των θυμάτων της.

Πολλές φορές, φθάνει μέχρι το βιασμό και τη σεξουαλική κακοποίηση και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και στο φόνο.

«Μια στις δυο γυναίκες που δολοφονούνται κάθε χρόνο είναι θύματα του τωρινού ή του πρώην συντρόφου τους!» (www.kethi.gr).

-Ψυχολογική βία, η οποία κυμαίνεται από ταπείνωση, έως σοβαρή ψυχολογική βλάβη και έκπτωση του θύματος στην κοινωνική του λειτουργικότητα.

Μπορούμε να πούμε ότι, η ψυχολογική βία συμβαίνει όταν:

- ο σύντροφος ελέγχει ή κατακρίνει τις σχέσεις της συντρόφου του με άλλους ανθρώπους
- ο σύντροφος απομονώνει κοινωνικά την σύντρόφό του από φίλους και συγγενείς
- ο σύντροφος στερεί την ελευθερία της συντρόφου του, επιδιώκοντας να ελέγχει τις κινήσεις της
- ο σύντροφος υποτιμά συστηματικά την σύντρόφό του, την ταπεινώνει, την απειλεί με σωματική βία, την εκβιάζει, την εξευτελίζει
- ο σύντροφος απειλεί την σύντρόφό του, ότι θα της πάρει τα παιδιά
- ο σύντροφος διαβεβαιώνει την σύντροφο, πως δεν μπορεί να τα καταφέρει μόνη της και πως είναι ανίκανη.

-Λεκτική βία, που είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ψυχολογική και εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών, από φωνές και εξυβρίσεις έως λεκτικό εξευτελισμό, απειλές και λεκτική τρομοκράτηση του θύματος.

-Εξαναγκασμός, που περιλαμβάνει την υποχρέωση του θύματος να έρθει σε σεξουαλική πράξη με το δράστη παρά τη θέλησή του.

-Παραμέληση, που αφορά την στέρηση βασικών και θεμελιωδών δικαιωμάτων του θύματος, όπως η στέρηση ελευθερίας του, η οικονομική στέρηση κ.α.(Αρτινοπούλου, Φαρσεδάκης, 2003).

-Οικονομική βία, που συμβαίνει όταν:

-ο σύντροφος απαιτεί τον απόλυτο έλεγχο των εσόδων και εξόδων της συντρόφου του

-ο σύντροφος αναγκάζει την σύντρόφό του να του «ζητά χρήματα» για τις προσωπικές της ανάγκες ή τις οικογενειακές

-ο σύντροφος θέλει να εγκρίνει ο ίδιος τα έξοδα

-ο σύντροφος αφαιρεί το δικαίωμα της συντρόφου του να διαχειρίζεται μόνη της τον μισθό της ή το μέρος που τις αναλογεί από τα έσοδα του νοικοκυριού

-ο σύντροφος προσπαθεί να έχει την σύντρόφό του οικονομικά εξαρτημένη.

Όσον αφορά αυτές τις μορφές βίας, πρέπει να τονιστεί ότι η ψυχολογική και η οικονομική βία δεν καταλήγουν πάντα και σε σωματική. Όμως, μια σωματικά κακοποιημένη γυναίκα έχει σίγουρα κακοποιηθεί και ψυχολογικά.

Στην συνέχεια, αξίζει να αναφερθεί ότι σημαντική είναι και η **σεξουαλική παρενόχληση**. Αυτή, είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης και ειδικά στον χώρο εργασίας και είναι μια συχνή προσβολή εις βάρος των εργαζομένων και κυρίως των γυναικών. Το φεμινιστικό κίνημα και εδώ, έδρασε καταλυτικά ανατρέποντας την κατάσταση. Συνέδεσε άμεσα την ισότητα της μεταχείρισης και των όρων εργασίας με τα προβλήματα ανάπτυξης και δομής της κοινωνίας, δίνοντας δύναμη στις γυναίκες να διεκδικήσουν δικαιώματα νομοθετικά κατοχυρωμένα. Έτσι, από τις αρχές του '90 στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη, ελήφθησαν μέτρα προς την ποινικοποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης, ειδικά στον εργασιακό χώρο. Αντιθέτως, στην

Ελλάδα δεν υπάρχει καμία ποινική τυποποίηση που να τιμωρεί την πράξη αυτή (Παπαθεοδώρου, 2001,σ.1-2).

Η σεξουαλική παρενόχληση, μπορεί να εκδηλωθεί με ύβρεις, σχόλια σεξουαλικού περιεχομένου για το ντύσιμο, το σώμα ή την προσωπική ζωή, αγγίγματα, βλέμματα, σωματική επίθεση, σιωπηρές ή φανερές πιέσεις για σεξουαλική επαφή (Robb, 1995). Είναι ένα πρόβλημα που συνήθως βιώνεται από γυναίκες ή ομοφυλόφιλους, ενώ ο δράστης είναι συνήθως άνδρας (Fitzgerald & Shullman, 1993). Επίσης, θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν παρατηρείται μόνο στον χώρο εργασίας, αλλά και στην οικογένεια, στο σχολείο, στο δρόμο και ακόμα και στο γραφείο του ψυχαναλυτή. Η σεξουαλική παρενόχληση έχει την δυνατότητα να καταστρέψει την ζωή και την καριέρα του θύματος, αφού έχει παρατηρηθεί ότι συμβάλλει στο φόβο και στη ντροπή του θύματος, αυξάνει το άγχος, μειώνει την αποδοτικότητα στην εργασία, αποθαρρύνει το θύμα από την ανάληψη πρωτοβουλιών και μειώνει το ενδιαφέρον του για την επαγγελματική του καριέρα (Robb, 1995).

Οι μορφές της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι κυρίως δύο. Η μια είναι η *quid pro quo* παρενόχληση, στην οποία η γυναίκα στόχος αναγκάζεται υπό την απειλή εργασιακών αντιποίνων να συμμορφωθεί στις σεξουαλικές επιταγές του ανωτέρου ή συναδέλφου της και η δεύτερη είναι αυτή, στην οποία οι εργαζόμενες, υπόκεινται επανειλημμένως σε σεξουαλικά σχόλια και σε συμπεριφορά, τα οποία τις προσβάλλουν. Η παρενόχληση είναι περισσότερο εχθρική, χλευαστική παρά σεξουαλικά δελεαστική (Fitzgerald, 1993, MacKinnon, 1979, U.S. Equal Employment Opportunity Commision, 1980).

Η πιο σημαντική μορφή βίας όμως όπως και αναφέραμε, θεωρείται ότι είναι η **σεξουαλική κακοποίηση**, που περιλαμβάνει κυρίως το έγκλημα του **βιασμού**. Το παράδοξο είναι, ότι υπάρχει τεράστια διαφορά στον ποινικό ορισμό και στον ορισμό

που δίδουν τα επιμέρους άτομα όπως οι δράστες, τα θύματα και τα τρίτα πρόσωπα στην σεξουαλική βία. Κατά συνέπεια, τα θύματα καταγγέλλουν σπάνια τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας και μόνο όταν αυτά είναι πολύ σοβαρά.

Αρχικά, υπάρχει ο **νομικός ορισμός** της σεξουαλικής βίας, ο οποίος βασίζεται σε ένα δεδομένο χωροχρόνο και έτσι ποτέ δεν μένει ο ίδιος εφόσον επηρεάζεται από την άποψη για τις γυναίκες, από τον βαθμό εκσυγχρονισμού κ.λ.π. Το σημαντικό εδώ είναι, ότι τα θύματα που καταγγέλλουν το βιασμό τους στην αστυνομία δεν κατανοούν συνήθως το νομικό του ορισμό.

Επίσης, υπάρχει ο **κοινωνιολογικός και εγκληματολογικός ορισμός** της σεξουαλικής βίας, που όντας πιο διαφωτιστικός, υποστηρίζει ότι ο βιασμός δεν είναι μόνο ένα απλό έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, αλλά απειλεί την συνολική δομή της γυναικείας ύπαρξης.

Στην συνέχεια, ο **ορισμός της σεξουαλικής βίας από το κοινό**, μας δείχνει ότι σύμφωνα με την γνώμη πολλών ανδρών, ο βιασμός και άρα το σεξ που συνεπάγεται είναι απόλαυση ή ότι μια γυναίκα δεν μπορεί να βιαστεί αν και η ίδια δεν το επιθυμεί. Συνεπώς, ο ορισμός αυτός βασίζεται στους ποικίλους μύθους και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις που επικρατούν ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας.

Τέλος, υπάρχει και ο **ορισμός της σεξουαλικής βίας από το ίδιο το θύμα** της, ο οποίος είναι πιο σύνθετος, εφόσον προϋποθέτει ότι το θύμα για να πείσει τους άλλους, θα πρέπει πρώτα να πείσει τον εαυτό του ότι είναι. Αυτό βασίζεται σε καθαρά ατομικά κριτήρια για το τι θεωρεί ο κάθε ένας ως βιασμό και είναι δύσκολο να διευκρινιστεί (Τσιγκρής, 2000, σ.39-56).

Ειδικά για τον βιασμό, θα πρέπει να τονίσουμε ότι πρόκειται για ένα είδος εγκλήματος με αρκετές ιδιαιτερότητες και θα πρέπει να μελετήσουμε και την **θυματολογία του βιασμού** για να τον κατανοήσουμε καλύτερα. Και αυτό γιατί ο

βιασμός, είναι το μόνο έγκλημα στο οποίο, το θύμα θεωρείται πιο στιγματισμένο και ατιμασμένο από τον δράστη και επίσης χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλό βαθμό σκοτεινής εγκληματικότητας. Έτσι, ο μέσος βιαστής παραμένει εκτός δικαιοσύνης (Τσαλίκoglou Φ., 1996, σ.98).

Η θυματολογία συγκεκριμένα, μας βοηθά να μελετήσουμε το θύμα ως μέρος της εγκληματικής δραστηριότητας, εφόσον αυτό είναι που παραμελείται συνήθως από το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Τα θύματα του βιασμού και γενικά των εγκλημάτων κατά του προσώπου, είναι πιο στιγματισμένα κυρίως σε σχέση με τα θύματα εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, διότι το κοινωνικό σύνολο τους επιβάλει επιπλέον έναν βαθμό ενοχοποίησης. Επίσης το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης με την σειρά του, στιγματίζει διπλά το θύμα του βιασμού, εφόσον το αντιμετωπίζει αρνητικά και με καχυποψία σε κάθε του κίνηση ή δήλωση οδηγώντας το σε μια δεύτερη θυματοποίηση (Τσιγκρή, 1996, σ.142-145).

Σαν μια εξίσου σημαντική παρατήρηση θα μπορούσαμε να πούμε, ότι για να παραπεμφθεί στο δικαστήριο η πράξη του βιασμού πιο σίγουρα, θα πρέπει να έχει συμβεί σε δημόσιο χώρο και με την παρουσία μαρτύρων ειδάλλως, αν πρόκειται για έγκλημα σε ιδιωτικό χώρο, διώκεται πιο σπάνια και σε μεγάλο ποσοστό δεν τιμωρείται (Vigarello, 1985, σ.230). Αυτό μας αποδεικνύει το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες-σύζυγοι, που έχουν υποστεί βιασμό στα πλαίσια του οικογενειακού τους χώρου από τον σύζυγο, στο να μιλήσουν έστω για αυτό ή να το καταγγείλουν. Αυτό, αφορά επίσης κάθε μορφή κακοποίησης εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος και είναι το κύριο πρόβλημα που μας απασχολεί όσον αφορά την επίλυσή του.

Προχωρώντας την διερεύνηση μας, θα αναφέρουμε τις θεωρητικές προσεγγίσεις της βίας και κυρίως της σεξουαλικής, η οποία είναι η κύρια και η πιο συχνή μορφή βίας κατά των γυναικών.

Αρχικά έχουμε τις **κοινωνιολογικές προσεγγίσεις** της σεξουαλικής βίας, οι οποίες έχουν ως σκοπό την διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν στην εκδήλωση της σεξουαλικής βίας και τα αναζητούν σε όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη. Χαρακτηριστική είναι η μελέτη του Amir (1971), που υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα, σχηματίζουν έναν υποπολιτισμό και ένα σύνολο αξιών που διαφέρει από αυτά του κυρίαρχου πολιτισμού. Για αυτόν τον λόγο, αυτά τα άτομα καταφεύγουν στην βία για να ικανοποιηθούν. Επίσης, σύμφωνα με την θεωρία του Von Hentig (1951), όσο μεγαλύτερη είναι η αριθμητική υπεροχή των ανδρών έναντι των γυναικών σε μια κοινωνία, τόσο μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά σεξουαλικής βίας. Η σεξουαλική βία σε αυτήν την περίπτωση, θεωρείται ότι βασίζεται στην ανδρική σεξουαλική αποστέρηση και έλλειψη πηγών για την εκτόνώσή της.

Στην συνέχεια, είναι οι **ψυχολογικές και ψυχαναλυτικές προσεγγίσεις** της σεξουαλικής βίας, που έχουν ως σκοπό την διερεύνηση των αιτιών που οδηγούν στην εκδήλωση της βίας και αναζητούν αυτά σε ατομικούς παράγοντες. Γενικά, υποστηρίζουν ότι ο βίαιος σεξουαλικός εγκληματίας, είναι άτομο ψυχολογικά απροσάρμοστο που υποφέρει από συναισθηματικές διαταραχές και η συμπεριφορά του είναι έκφραση της ψυχοπαθολογικής του προσωπικότητας (Lottes, 1988). Έτσι, η έρευνα αυτού του είδους, περιορίζεται στην μελέτη των δραστών που βρίσκονται σε σωφρονιστικά καταστήματα και έχει συμπεράνει ότι η σεξουαλική βία αφορά μόνο σε λίγους ψυχικά διαταραγμένους άνδρες. Αλλά όλες οι θεωρίες αυτής της προσέγγισης, έχουν γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής διότι δεν ερμηνεύουν το

φαινόμενο της σεξουαλικής βίας και αγνοούν την σημασία των κοινωνικών παραγόντων στην εκδήλωση συμπεριφορών.

Αναφέρουμε συνοπτικά ότι τα αίτια της βίας αυτής, μπορεί να είναι:

-το σύμπλεγμα κατωτερότητας του άνδρα, λόγω φυσικού ελαττώματος ή λόγω

συμπλέγματος ψυχικής προέλευσης

-η ζήλεια από συναισθηματική τύφλωση

-η ζήλεια που συνδέεται με την άνιση εξέλιξη

Η ζήλεια αυτού του είδους, θέτει τον ψυχισμό του δράστη σε συναγερμό και επαναξιοποιεί την γυναίκα. Στα μάτια του αυτή, εμφανίζεται ως προικισμένη με την ελευθερία και την ανεξαρτησία της και φαίνεται πιο επιθυμητή και άξια. Από τα βάθη αυτής της ψυχικής κατάστασης, η επιθετικότητα δεν αργεί να φανεί (De Greef E., 1996, σ. 135, 144-163).

Έπειτα, είναι οι **φεμινιστικές προσεγγίσεις** της σεξουαλικής βίας, που τονίζουν τις συνέπειες των κοινωνικών στάσεων σχετικά με τους ρόλους των φύλων στις σχέσεις ανδρών και γυναικών. Όμως, ούτε αυτές έδωσαν μια ικανοποιητική εξήγηση στο γιατί οι γυναίκες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο σε μερικές κοινότητες σε σύγκριση με άλλες. Κύρια υπόθεσή τους είναι, ότι η σεξουαλική βία είναι προϊόν του θεσμοποιημένου σεξισμού και όχι της ψυχοπαθολογίας του δράστη, της υποκουλτούρας της βίας ή της προκλητικότητας του θύματος.

Τέλος, είναι οι **ανθρωπολογικές προσεγγίσεις** της σεξουαλικής βίας, που εντάσσονται στις ευρύτερες κοινωνιολογικές, αλλά κάνουν συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών που παρουσιάζουν διαφορετικούς δείκτες σεξουαλικής βίας. Έτσι, συνδέθηκε η σεξουαλική βία με την κοινωνική δομή. Ο Le Vine (1959), με την θεωρία του «διαφορικού κοινωνικού ελέγχου, υποστήριξε ότι ο διαφορετικός

κοινωνικός έλεγχος που ασκείται στα δύο φύλα και η αποστέρηση που γεννά, αποτελούν γενεσιουργούς παράγοντες εκδήλωσης σεξουαλικής βίας.

Γενικά όμως, όλες οι προσεγγίσεις αγνοούν τον ρόλο του θύματος στην εξήγηση του φαινομένου της σεξουαλικής βίας. Για αυτόν τον λόγο γεννήθηκε η

Θυματολογία, στην οποία το θύμα συμμετέχει στο έγκλημα ενεργά. Το πρόβλημα είναι, ότι ειδικά για το φαινόμενο της βίας αυτής ο αριθμός των θυμάτων που αναφέρουν αυτά τα περιστατικά εις βάρος τους είναι ελάχιστος και με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται ο τεράστιος σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας αυτής, που καλύπτει την πραγματικότητα και δυσχεραίνει το έργο των ερευνητών.

Για να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε την συγκεκριμένη εγκληματική συμπεριφορά, απαιτείται διεπιστημονική προσέγγιση, συνεκτίμηση των ρόλων του δράστη και του θύματος, έρευνες θυματολογικού περιεχομένου και τυπολογία των υποθέσεων σεξουαλικής βίας με βάση τον βαθμό γνωριμίας δράστη και θύματος (Τσιγκρής, 2000, σ.9-37).

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, είναι σημαντικό να πούμε ότι η βία μέσα στην οικογένεια μεταξύ των συζύγων συγκεκριμένα ακολουθεί μια συγκεκριμένη πορεία. Είναι ο λεγόμενος **«Κύκλος της Βίας»**(Cycle of Violence), που αποτελείται από τρεις κύριες φάσεις. Πρώτα είναι η φάση της έντασης, έπειτα είναι η φάση της συμφιλίωσης και τέλος η φάση της ηρεμίας. Θα μπορούσαμε να χωρίσουμε πιο αναλυτικά τον «κύκλο της βίας» ως εξής:

- επίθεση
- μετάνοια
- συγγνώμη
- φροντίδα του θύματος και υποσχέσεις ότι δεν θα επαναληφθεί
- περίοδος συμφιλίωσης και εξιλέωσης

-επίθεση

Αυτός ο κύκλος, συνήθως επαναλαμβάνεται και διαιωνίζεται επ' άπειρον, ώσπου να αντιδράσει το θύμα της κακοποίησης ριζικά και να διακόψει την σχέση αυτή, **«σπάζοντας τον κύκλο»** (www.domesticviolence.org,

www.breakthecycle.org). Επίσης, όσο συχνότερα επαναλαμβάνεται, τόσο συντομεύει

η διάρκειά του και παραλείπονται τα ενδιάμεσα στάδια, όπως η φάση της μετάνοιας και της συμφιλίωσης. Έρευνες, που έχουν πραγματοποιηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, παρουσιάζουν τα αποτελέσματα του «κύκλου της βίας»:

-το 1/3 των γυναικών που φθάνουν στα επείγοντα περιστατικά των νοσοκομείων είναι θύματα κακοποίησης από τον σύντροφό τους

-ξυλοδαρμοί

-τραυματισμοί στο σώμα, στο κεφάλι και τα γεννητικά όργανα

(www.kethi.gr)

Γ. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΘΥΜΑ

Μέχρι και τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δεν είχε γίνει αισθητό στην κοινή συνείδηση ότι στην σεξουαλική και στην οικογενειακή ζωή των γυναικών, η βία ήταν κάτι το καθημερινό. Μετά το κίνημα της δεκαετίας του 1970 για την απελευθέρωση των γυναικών και μόνο, έγινε ορατό ότι οι πιο συνήθεις μετατραυματικές διαταραχές δεν είναι εκείνες των ανδρών στον πόλεμο, αλλά των γυναικών στην καθημερινή τους ζωή.

Αυτό, οφείλεται στο ότι έως και σήμερα ως ένα μεγάλο βαθμό οι πραγματικές συνθήκες ζωής των γυναικών καλύπτονται από το πέπλο της ιδιωτικής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο, οι γυναίκες απλά σιωπούσαν διότι ντρεπόντουσαν και έτσι οι δράστες συνέχιζαν ανενόχλητοι το «κατ' οίκον έργο τους». Επίσης, οι γυναίκες δεν παραδεχόντουσαν εύκολα ότι στο σπίτι τους επικρατούσε μια πρωτόγονη ανταρχικότητα και αυτό δυσκόλευε περισσότερο την ζωή τους.

Σταδιακά όμως, οι γυναίκες άρχισαν να μιλούν, αρχικά μέσω της ψυχανάλυσης και πέτυχαν την πρώτη δημόσια κατάθεση για βιασμό, το 1971 από την Εταιρεία Ριζοσπαστικών Φεμινιστριών της Νέας Υόρκης. Επίσης, η πρώτη πιο ολοκληρωμένη έρευνα για τις εμπειρίες αυτές των γυναικών, έγινε το 1980 από την κοινωνιολόγο Νταϊάνα Ράσελ, η οποία μαχόταν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και εν συνεχεία δημιουργήθηκε και νέο λεξιλόγιο για την καλύτερη κατανόηση της σεξουαλικής βίας. Όλα αυτά, οδήγησαν στην ανακάλυψη του συνδρόμου του ψυχικού τραύματος, και έγινε σαφές ότι αυτό συναντάται και σε επιζώσες από βιασμό και κακοποίηση μέσα στην οικογένεια. Η Βιρτζίνια Γουλφ (1966), είχε παλαιότερα υποστηρίξει ότι θα πρέπει να γεφυρώσουμε το χάσμα ανάμεσα στον δημόσιο χώρο των ανδρών και στον ιδιωτικό χώρο της οικογενειακής ζωής των

γυναικών, για να κατανοήσουμε ότι κάθε πρόβλημα στον ένα χώρο εξισώνεται με κάθε αντίστοιχο στον άλλο (L.Herman, 1996,σ.46-53).

Συνεπώς, τα αποτελέσματα της βίας είναι μοναδικά και έντονα ειδικά για τα θύματα της σεξουαλικής βίας αλλά και για κάθε μορφή βίας. Το τραύμα που υφίστανται τα άτομα, περιλαμβάνει ποικίλες σωματικές και ψυχικές αντιδράσεις που παρατείνονται μέσα στον χρόνο. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι υπάρχουν οι **βραχυπρόθεσμες** και οι **μακροπρόθεσμες συνέπειες** της σεξουαλικής βίας στο θύμα.

Οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες, είναι και οι πιο έντονες και εμφανείς και περιλαμβάνουν τον φόβο, τον θυμό, σύγχυση και την κατάθλιψη (Greenberg, 1992). Σε αυτήν την φάση, το θύμα αυτοενοχοποιείται για το έγκλημα και συνήθως δεν αναφέρει πουθενά τον βιασμό, κάτι που θεωρείται ως «**αντίδραση σιωπής στον βιασμό**». Μετά από την πρώτη φάση, το θύμα περνάει στο στάδιο «οπισθοχώρησης» (Bard & Sangrey, 1986), όπου παρουσιάζει διακυμάνσεις από θλίψη έως χαρά και από αίσθηση σιγουριάς έως ανικανότητας προσαρμογής (Notman & Nadelson, 1976). Γενικά όμως, η ζωή του θύματος αλλάζει ριζικά και αυτό αποτυπώνεται καλύτερα στις μακροπρόθεσμες συνέπειες της σεξουαλικής βίας. Το θύμα, σταδιακά είναι δύσπιστο με τους ανθρώπους γενικότερα και δεν εμπιστεύεται κανέναν. Επίσης, πάντα ζει με τον φόβο της δεύτερης θυματοποίησης και έτσι μένει απομονωμένο σε μια μόνιμη κατάσταση φόβου. Στο τελευταίο στάδιο, της «επαναδιοργάνωσης» (Frieze, Hymer & Greeberg, 1987), ο φόβος και ο θυμός μειώνονται, αλλά το θύμα δεν μπορεί να αισθανθεί ποτέ ξανά την ίδια ευχαρίστηση στην καθημερινότητά του σε σχέση με τους άλλους.

Ειδικά για τα σεξουαλικά αδικήματα εντός τους οικογενειακού χώρου, θα πρέπει να πούμε ότι έχουν σοβαρότατες συνέπειες και στα παιδιά, είτε στρέφονται κατά αυτών είτε όχι, κάτι που έχει διαπιστωθεί διεθνώς. Για παράδειγμα, έχει βρεθεί

ότι η σημαντικότερη συνέπεια της σεξουαλικής κακοποίησης στο ανήλικο θύμα είναι η διαρκής και η έντονη ανησυχία (Berliner & Wheeler, 1987) και ότι οι κυριότερες συνέπειες είναι το μετα-τραυματικό σύνδρομο έντασης, δηλαδή υστερία και τάσεις αυτοκτονίας (Blake-White J. & Kline, 1985). Γενικά όμως, όλες οι έρευνες τείνουν στο να συμφωνούν, ότι οι συνέπειες τα παιδιά είναι έντονες και θεραπεύονται δύσκολα (Τσιγκρης, 2000,σ.105-122). Τέλος, θα πρέπει να πούμε ότι ειδικά στο σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί και έφηβο διαπιστώνεται και επιρρέπεια για κακοποίηση άλλων στο μέλλον, κάτι που αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό εύρημα των ερευνών (Αλιφιεράκη, 2001).

Δ. ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΒΙΑ

Ειδικά για τα θύματα της σεξουαλικής βίας, θεωρούμε ότι για ποικίλους λόγους, όπως η καχυποψία που αντιμετωπίζονται ή η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και βοήθειας, η διαδικασία υπέρβασης του τραύματός τους, είναι χρονοβόρα και δεν εξελίσσεται ομαλά (Sales, Baum & Shore, 1984). Η αντίδραση του θύματος τέτοιων ενεργειών, ποικίλλει ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του και εξαρτάται από κοινωνικούς παράγοντες που του περιορίζουν ή του επιβάλλουν συγκεκριμένες λύσεις.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων αυτών, για να ξεπεράσουν τις συνέπειες του τραύματος αντιδρούν με τους εξής τρόπους:

- αναζητούν τους λόγους και τα αίτια του βιασμού τους
- ελαχιστοποιούν το συμβάν, προσπαθώντας να πείσουν τον εαυτό τους ότι δεν ήταν και τόσο σοβαρό
- προσπαθούν να συμπίεσουν τις αντιδράσεις τους και να απωθήσουν τα συναισθήματά τους, αρνούμενα να παραδεχτούν αυτό που έγινε
- προσπαθούν να διώξουν από το μυαλό τους το συμβάν, στρέφοντας την προσοχή τους ολοκληρωτικά σε κάποια απασχόληση
- καταφεύγουν σε τεχνικές χαλάρωσης για να περιορίσουν το άγχος τους
- απομονώνονται και αποφεύγουν τις κοινωνικές συναναστροφές
- βρίσκουν καταφύγιο στο οινόπνευμα, τα φάρμακα και τα ναρκωτικά
- αναζητούν την εκτόνωση της κρίσης μέσω της αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία προσδοκώντας ότι θα συλληφθεί ο δράστης

Επίσης, αρκετά θύματα επιλέγουν να αντιμετωπίσουν μόνοι τους την όλη κατάσταση και μπορεί για παράδειγμα να μετακινηθούν σε νέα κατοικία ή να

αλλάξουν νούμερο τηλεφώνου (Burgess & Holmstrom, 1977) ή γενικά να αποφύγουν τις κοινωνικές επαφές. Σε άλλες περιπτώσεις, μπορεί να στραφούν σε άλλους για να ξεπεράσουν το τραύμα τους και έτσι ζητούν συναισθηματική, ιατρική ή ψυχολογική στήριξη. Αυτό το βήμα, είναι το πιο σημαντικό για την υπέρβαση της κρίσης, διότι όταν το θύμα είναι έτοιμο να αναφέρει το περιστατικό σε άλλους, μειώνεται το άγχος του και άλλα αρνητικά συμπτώματα (Sutherland & Scherl, 1970).

Άλλη επιλογή του θύματος, είναι να απευθυνθεί στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, έτσι ώστε να μειωθούν τα αισθήματα αδικίας που βιώνει αν ο δράστης συλληφθεί και τιμωρηθεί (Freize, Hymer & Greenberg, 1987). Παρ'όλα αυτά, τον δρόμο της καταγγελίας στην αστυνομία δεν τον επιλέγουν τα θύματα αυτά και μόνο το 6% των βιασμών φτάνουν στην γνώση της αστυνομίας.

Τέλος, θα μπορούσαμε να ορίσουμε και μια άλλη επιλογή των θυμάτων αυτών, η οποία είναι να επαναπροσδιορίσουν και να επαναχαρακτηρίσουν το τραυματικό περιστατικό. Με αυτόν τον τρόπο, ορίζουν το γεγονός ως μη εγκληματική πράξη και ανακτούν την χαμένη τους αυτοπεποίθηση (Τσιγκρής, 2000. σ.123-127).

Εκτός όμως από αυτά, υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος. Τα θύματα της βίας, μπορεί και να είναι οι εν δυνάμει αυριανοί θύτες, ακριβώς λόγω της βίας που έχουν υποστεί και συνεπώς εσωτερικεύσει. Άρα, υπάρχει και αυτού του είδους η αντίδραση στην βία, που είναι η ίδια η βία και πολλές φορές η επαναλαμβανόμενη ως τρόπος ζωής.

«Τα γεγονότα που ζήσαμε σαν θύματα και οι επιλογές που κάναμε σαν αυτουργοί βίαιων πράξεων, έχουν επιπτώσεις πάνω στις μελλοντικές συμπεριφορές μας. Διατηρούμε την ανάμνησή τους, συνειδητά ή όχι, και η μεταγενέστερη πνευματική μας ελευθερία βρίσκεται αλλοιωμένη από αυτά. Η συνήθεια, αυτή η

δεύτερη φύση, αρχίζει να ενεργεί με έναν ορισμένο τρόπο. Έχουμε την τάση να μιμούμεθα τον ίδιο τον εαυτό μας με την επανάληψη. Χρειάζεται μια θέληση ισχυρότερη για να βγούμε από το λούκι του παρελθόντος μας, παρά για να παραμείνουμε μέσα στην πορεία του.» (Leaute J., 1975, σ. 91).

Γενικά μπορούμε να πούμε για τα θύματα της βίας, ότι οι κυριότερες επιπτώσεις του ψυχικού τραύματος, είναι η **αποδυνάμωσή** τους και η **αποξένωσή** τους από το περιβάλλον. Για να επέλθει η ανάνηψή τους θα πρέπει να ενδυναμωθούν και να δημιουργήσουν νέους συνδέσμους με το περιβάλλον τους ώστε να αποκτήσουν ξανά αυτοπεποίθηση, αυτονομία, πρωτοβουλία κ.λ.π. Χρειάζεται συνεπώς θεραπεία, η οποία περνά μέσα από πολλά στάδια και βασίζεται αποκλειστικά στο ίδιο το άτομο και την θέλησή του να ξεπεράσει το τραύμα (Herman L., 1996, σ.202-203).

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι για το θύμα της κακοποίησης-βίας υπάρχουν αρκετές διέξοδοι για να αντιδράσει και ίσως να ελαχιστοποιήσει τις δυσάρεστες συνέπειες του τραύματός του. Ουσιαστικό όμως, στην όλη προσπάθεια του θύματος είναι να κάνει το βήμα να μιλήσει «ανοιχτά» για το κάθε περιστατικό βίας. Τότε και μόνο τότε, ξεκινά ο δρόμος για να απελευθερωθεί από τις ενοχές και την απόγνωση του. Αυτό μπορεί να συμβεί, όταν έχει ήδη το ίδιο το άτομο παραδεχτεί το πρόβλημα και επιχειρεί να το λύσει. Είναι το λεγόμενο «**σπάσιμο της σιωπής**», ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε στις τελευταίες μόλις δεκαετίες.

Ειδικά για την σεξουαλική παρενόχληση, η έλλειψη των κατάλληλων όρων για να μπορέσει αυτή να δημοσιοποιηθεί, έκαναν το θέμα αυτό ανομολόγητο στον βαθμό που δημιουργούσε ένα κλίμα ντροπής και έτσι καθιστούσε δύσκολο έναν κοινωνικό ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης (McKinnon, 1979). Συνεπώς, ακόμα και οι όροι που χρησιμοποιούμε συμβάλλουν στην αποσαφήνιση και

διαφώτιση του όλου προβλήματος. Το σπάσιμο της σιωπής και η κοινωνική κατανόηση του προβλήματος, συντελέστηκε κυρίως μέσα από την κατάθεση και την δημοσιοποίηση των μαρτυριών γυναικών-θύματων σεξουαλικής παρενόχλησης, οι οποίες συνέβαλαν στην συνειδητοποίηση από την κοινή γνώμη του εύρους του προβλήματος και της προσβολής που υφίσταται το άτομο στην αξιοπρέπειά του (Παπαθεωδόρου, 2001).

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους όμως, τα θύματα βίας δεν καταφέρνουν να σπάσουν την σιωπή τους και ειδικά για τις γυναίκες μέσα στην οικογένεια, που μας απασχολεί εδώ, παραμένουν σε μια σχέση κακοποίησης και χρειάζονται βοήθεια. Κυριεύονται από αισθήματα ντροπής και ενοχής, σαν να είναι οι ίδιες υπεύθυνες για ότι τους συμβαίνει. Κλείνονται στον εαυτό τους, σωπαίνουν και απομονώνονται. Προσπαθούν να προσαρμόσουν την συμπεριφορά τους, για να αποφύγουν την κακοποίηση. Όταν παρόλα αυτά βλέπουν ότι η προσαρμογή τους αυτή δεν έχει κανένα αποτέλεσμα, νιώθουν πως βρίσκονται σε αδιέξοδο και χάνουν το κουράγιο τους. Ζουν καθημερινά τον τρόμο και είναι σε διαρκή επιφυλακή, περιμένοντας την επόμενη επίθεση. Τέλος, αναζητούν τεχνικές για να γλιτώσουν από αυτήν με τις λιγότερες συνέπειες.

Αυτό είναι και ένα αρκετά σοβαρό ζήτημα στην βιβλιογραφία και έρευνα και υπάρχουν δυο θεωρητικές προσεγγίσεις που κυριαρχούν στην διερεύνηση του θέματος αυτού.

Η πρώτη προσέγγιση εστιάζει στις **ψυχολογικές επιπτώσεις** της κακοποίησης, που προσδίδουν με την σειρά τους χαρακτηριστικά θύματος στην κακοποιημένη γυναίκα (Walker & Browne, 1985). Σύμφωνα με αυτήν, θεωρείται ότι η γυναίκα που έχει συχνά βιώσει επεισόδια έντονης βίας, αναπτύσσει σε γνωστικό, συναισθηματικό και συμπεριφορικό επίπεδο, μια αντίδραση μαθημένης αβοηθησίας

και εκτιμά ότι η κατάσταση αυτή δεν επιδέχεται αλλαγή καθώς και ότι ή ίδια δεν έχει την δυνατότητα ελέγχου της. Με τον καιρό, η γυναίκα αυτή αντιλαμβάνεται τον εαυτό της, χωρίς δυνατότητες αντίδρασης και χωρίς επιλογές εκτός αυτής της παθητικής αποδοχής της κατάστασης με απώτερο στόχο την ελαχιστοποίηση του κινδύνου (Walker, 1993). Γενικά όμως, η έκθεση στην βία του συντρόφου προκαλεί μια σειρά από ψυχοσυναισθηματικές αντιδράσεις όπως παθητική αντιμετώπιση, χαμηλή αυτοπεποίθηση, υψηλή εξάρτηση από το θύτη, κατάθλιψη, κοινωνική απομόνωση, αυτοενοχοποίηση, κατάχρηση ουσιών κ.α. τα οποία συνθέτουν το ψυχολογικό προφίλ μιας γυναίκας ευάλωτης και ανίσχυρης απέναντι στη βία (Browne & Herbert, 1997). Συνεπώς, η κακοποιημένη γυναίκα αδυνατεί να φύγει από μια τέτοια σχέση κακοποίησης και μέσω της θυματοποίησής της, παγιδεύεται στη δυναμική της βίας, εναποθέτοντας της ελπίδες της στην αλλαγή του συντρόφου της και όχι στην δική της αντίδραση.

Η δεύτερη προσέγγιση, αντιλαμβάνεται την γυναίκα ως ένα άτομο που **συνεκτιμά ρεαλιστικά τους κινδύνους** που ενέχει για την ίδια και τα μέλη της οικογένειάς της, η παραμονή ή η φυγή της από την σχέση κακοποίησης ή από το σπίτι και έτσι αναπτύσσει η ίδια τεχνικές επιβίωσης για να προστατευθεί και να προστατεύσει τα υπόλοιπα μέλη από της επιπτώσεις της βίας (Gondolf & Fisher, 1988, Harway, 1993). Αυτή η προσέγγιση, δίνει μεγαλύτερη έμφαση στους εξωτερικούς παράγοντες –οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς, διαπροσωπικούς- που κρατούν τη γυναίκα περιορισμένη σε μια σχέση κακοποίησης (Gelles & Cornell, 1990). Υπάρχουν ποικίλοι τέτοιοι λόγοι, που αποτρέπουν την κακοποιημένη γυναίκα από το να φύγει, όπως η ενδεχόμενη οικονομική της εξάρτηση από το σύζυγο ή σύντροφο, ο στιγματισμός που συχνά συνοδεύει την φυγή της από το σπίτι, η ανησυχία για το μέλλον των παιδιών της, η ενοχοποίηση για το ότι τα παιδιά

θα χάσουν τον πατέρα τους, η δυσκολία στο να βρει εργασία, η έλλειψη υποστήριξης από το συγγενικό και κοντινό της περιβάλλον και ο φόβος για εκδίκηση από τον σύντροφο (Gelles & Cornell, 1990, Goodman & Greager-Fallon, 1995). Μέσω της θεώρησης αυτής λοιπόν, επιχειρείται μια αλλαγή εστίασης από τις ενδοψυχικές και συμπεριφορικές διεργασίες θυματοποίησης, προς μια κατανόηση της αντίδρασης της γυναίκας στη βία, μέσα στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο που αυτή συμβαίνει και τονίζεται με αυτόν τον τρόπο ο ρόλος της κακοποιημένης γυναίκας, όχι ως παθητικής αποδέκτριας της βίας, αλλά ως επιζώσας και ως κοινωνικού δράστη που προσπαθεί να προστατεύσει τον εαυτό της και τα αγαπημένα της πρόσωπα σε συνθήκες εχθρικές (Bowker, 1993).

Σύμφωνα με μία έρευνα των Ashcroft, J.Daniels, V.Hart (2004), αποδεικνύεται ότι οι γυναίκες που, είτε βρίσκονταν σε άσχημη οικονομική κατάσταση, είτε άνηκαν σε μειονοτική εθνοτική ομάδα (Αφροαμερικάνιδες), είτε κατοικούσαν σε γειτονιές με κοινωνικά μειονεκτήματα (χαμηλού κοινωνικοοικονομικού status), παρέμεναν για περισσότερο χρονικό διάστημα σε μια σχέση βίας από εκείνες που δεν είχαν αυτά τα χαρακτηριστικά. Συνεπώς, η εγκατάλειψη μιας σχέσης βίας, δεν εξαρτάται μόνο από τις ψυχικές ή τις σωματικές επιπτώσεις που έχει αυτή στην γυναίκα, αλλά και από ποικίλους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες (www.ojp.usdoj.gov/nij, National Institute of Justice).

Επίσης, ένα στοιχείο που έχει σημασία είναι η διαπίστωση ότι η απόφαση για εγκατάλειψη ή όχι της σχέσης, αποτελεί συχνά μια μακρά και περίπλοκη διαδικασία που δεν είναι ούτε γραμμική ούτε σταθερή (Davies, Lyon & Monti-Catania, 1998). Πιο πρόσφατες απόψεις, αμφισβητούν το ότι η επιλογή της παραμονής, συνεπάγεται το ρόλο του θύματος και της φυγής, το ρόλο της ενεργούς δράστη. Αρκετά εύστοχα

οι Eisikovits & Buchbinter (2000), παρατηρούν ότι οι ρόλοι του θύματος και της επιζώσας, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως παγιωμένοι και δοσμένοι ούτε ως ανταγωνιστικοί, αλλά αντιθέτως τονίζουν ότι θα πρέπει να δούμε τους ρόλους αυτούς διαδραστικά, στο πλαίσιο της κοινωνικής διαντίδρασης όπου αποκτούν νόημα και γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης από τα άτομα, ανάλογα με το τι διακυβεύεται

κάθε φορά. Άρα, αποτελούν κοινωνικές κατασκευές που οι γυναίκα χρησιμοποιεί για να αυτοπροσδιοριστεί (Δρούγα, Παπαθανασίου, Τσονίδης, 2001, σ.3-4).

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με έρευνες, η αντίδραση της γυναίκας-θύματος βίας, αμέσως μετά το επεισόδιο, συνήθως ήταν παθητική. Δηλαδή παρέμεινε στο σπίτι, προσπαθώντας να ηρεμήσει το δράστη και η συναισθηματική της κατάσταση χαρακτηριζόταν από έντονη αναστάτωση, φόβο, ντροπή και θυμό.

Ωστόσο, με το πέρασμα του χρόνου η αντίδραση αυτή, φαίνεται να διαφοροποιείται ποιοτικά και αρκετές γυναίκες αναφέρουν, ότι κάποια στιγμή εγκατέλειψαν το δράστη και την οικογένειά τους αρκετές φορές. Παρ' όλα αυτά, η πλειοψηφία των γυναικών που φεύγουν από το σπίτι επιστρέφει λόγω προσωπικών ή κοινωνικών παραγόντων, όπως η αρνητική εικόνα του εαυτού, η έλλειψη οικονομικών πόρων, η δυσχέρεια εύρεσης εργασίας, η δυσκολία ανατροφής των παιδιών και η πίεση από τρίτους να μην προχωρήσει το θύμα σε διαζύγιο (Truninger, 1971). Η μόνη περίπτωση το θύμα να εγκαταλείψει μόνιμα το δράστη, είναι η κακοποίηση να γενικευτεί και εναντίον των παιδιών της οικογένειας (Dobash & Dobash, 1979).

Όσον αφορά το αν οι γυναίκες-θύματα βίας μιλούν σε τρίτους ή καταγγέλλουν τα περιστατικά αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι σε μεγάλο ποσοστό οι γυναίκες αυτές, δεν τα καταγγέλλουν. Αλλά ακόμα και όταν αποφασίσουν να τα αναφέρουν, οι φορές που το κάνουν είναι αντιστρόφως ανάλογες των περιπτώσεων που δέχτηκαν

κακοποίηση. Όταν αποφασίζουν να αποκαλύψουν σε κάποιον ότι υφίστανται βία, συνήθως απευθύνονται σε άτομα που πιστεύουν ότι θα τις υποστηρίξουν, χωρίς να χρειαστεί να δημοσιοποιηθεί η κατάσταση που βιώνουν (Αρτινοπούλου, Φαρσεδάκης, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Α. ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΑΔΑ-

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

Η κοινωνία μας γενικά, δεν αναγνωρίζει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην καθημερινή ζωή. Οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα, είναι σχέσεις εξουσίας και υποταγής. Δεν είναι σχέσεις συντροφικότητας και αλληλοσεβασμού. Δικαιολογούμε πολύ πιο εύκολα την άσκηση βίας στις γυναίκες, σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη μορφή βίας και δεν επεμβαίνουμε για να τη σταματήσουμε.

Πολλές φορές, κατηγορούμε το θύμα ότι έχει μερίδιο ευθύνης και απαλλάσσουμε έτσι το δράστη. Οι άνδρες, μαθαίνουν πως έχουν κάθε δικαίωμα να ελέγχουν τη σκέψη, την ψυχή και την ζωή των γυναικών. Μαθαίνουν να νιώθουν ασφαλείς όταν η σύντροφός τους είναι εξαρτημένη και υποταγμένη, όταν τους φοβάται. Ενώ, αντιθέτως όταν είναι ανεξάρτητη και βρίσκεται μαζί τους επειδή τους αγαπά, φοβούνται πως θα την χάσουν. Οι ίδιες οι γυναίκες, μαθαίνουν να υποτάσσονται, να ανέχονται τη βία, να σιωπούν, να κάνουν υπομονή και να μην διεκδικούν αυτό που τους ανήκει. Δεν αντιδρούν με αποτελεσματικό τρόπο και δεν συμπαραστέκονται σωστά στις άλλες γυναίκες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα κακοποίησης.

Στις περισσότερες χώρες, της Ευρώπης κυρίως, η βία κατά των γυναικών θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα και συνδέεται άμεσα με το ζήτημα της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Παγκοσμίως, ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Μεγάλη Βρετανία διαθέτουν αρκετή γνώση και εμπειρία για το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Η συμβολή του γυναικείου κινήματος είναι ιδιαίτερα σημαντική, με

την έννοια ότι στο παρελθόν, στις χώρες αυτές, προώθησε τη δημιουργία δομών για τις γυναίκες-θύματα βίας και τα παιδιά τους και σήμερα συμμετέχει σε δημόσιες συζητήσεις για θέματα σχετικά με τη δύναμη και τη βία στις «στενές» προσωπικές σχέσεις.

Οι έρευνες αρχικά, εστιάστηκαν στις γυναίκες που απευθύνονταν στις υπηρεσίες και στους άνδρες που κατηγορήθηκαν ότι προσπάθησαν να διαπράξουν ή ότι διέπραξαν ανάλογα αδικήματα βίας. Από αυτές, προέκυψαν στοιχεία για τις βίαιες σχέσεις στην οικογένεια και αποδόθηκαν οι πρώτες εξηγήσεις του φαινομένου. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών, ενίσχυσαν με τη σειρά τους τόσο την κοινωνική ευαισθητοποίηση πάνω στο θέμα της βίας κατά των γυναικών, όσο και την ανάληψη πρωτοβουλιών σε πανεπιστημιακό, κοινοτικό και κυβερνητικό επίπεδο (Dobasch & Dobasch, 1988, σ. 23-51).

Σήμερα, το θέμα της βίας κατά των γυναικών κυριαρχεί στην έρευνα, καθώς εθνικές κυβερνήσεις και ακτιβιστικές οργανώσεις αναγνωρίζουν πλέον την αναγκαιότητα καλής ποιότητας ερευνών με στόχο τα εξής:

- την εξαγωγή αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων σχετικά με την έκταση και τις διαστάσεις της βίας κατά των γυναικών
- τη διερεύνηση των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων με τους οποίους συνδέεται
- την αξιολόγηση πρωτοποριακών πρακτικών
- τη συγκέντρωση πληροφοριών αφενός για την ανάπτυξη στρατηγικών πρόληψης και αφετέρου πολιτικών για το σχεδιασμό προγραμμάτων παροχής υπηρεσιών στα θύματα και τους δράστες

Δυστυχώς όμως, σπάνια τα αποτελέσματα των ερευνών έχουν ενσωματωθεί στα επίσημα στατιστικά στοιχεία, με αποτέλεσμα να υπάρχει αδυναμία

συγκέντρωσης στοιχείων, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο. Τα στατιστικά στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας, συμπυκνώνονται σε διαπιστώσεις όπως: Μια στις δέκα παντρεμένες γυναίκες ή γυναίκες που συζούν με ετερόφυλο σύντροφο στον Καναδά, κακοποιείται και μία στις πέντε έχει υπάρξει θύμα ενδοοικογενειακής βίας στη Φιλανδία.

Εφόσον στην Ευρώπη δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία σχετικά με συγκρίσεις ανάμεσα σε εθνικές μελέτες, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν έρευνες από τη Βόρεια Αμερική μπορούν να έχουν εφαρμογή σε άλλες χώρες ως προς τη μεθοδολογία και τα αποτελέσματα. Επίσης, δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών, με συνέπεια οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί, να αξιολογούνται με κριτήριο την εγγύτητα των αποτελεσμάτων με αντίστοιχα αποτελέσματα ερευνών που πραγματοποιήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Χρονολογικά, η πρώτη έρευνα για τη μελέτη της βίας των ανδρών κατά των γυναικών στην οικογένεια, πραγματοποιήθηκε στον **Καναδά το 1993**, υπό την αιγίδα της Καναδικής Κυβέρνησης, σε δείγμα 12.300 γυναικών άνω των 18 ετών με τηλεφωνικές συνεντεύξεις. Στην Ευρώπη, μια από τις πρώτες έρευνες που πραγματοποιήθηκε, ήταν στην Ολλανδία το 1986 σε τυχαίο δείγμα 1.016 γυναικών ηλικίας 20 έως 60 ετών.

Γενικά, οι επιδημιολογικές έρευνες, χρησιμοποιούνται για να καθορίσουν τον επιπολασμό και να εξετάσουν δημογραφικές συσχετίσεις. Εστιάζουν σε ατομικά χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων στη βία, στα γενικευμένα πρότυπα της βίας και στους παράγοντες με τους οποίους συνδέεται. Ιδιαίτερη έμφαση, δίνεται στην μεθοδολογία, στις μεθόδους και στην πρακτική εφαρμογή των αποτελεσμάτων. Πλεονεκτήματα των επιδημιολογικών ερευνών, θεωρούνται τα εξής:

- παρέχουν στοιχεία για το προφίλ των θυμάτων και δραστών

-συμβάλλουν αφενός στην αναγνώριση των διάφορων μορφών βίας κατά των γυναικών και αφετέρου στην δημιουργία ενός πλαισίου τυποποίησης της βίας στην βάση πραγματικών εμπειριών ζωής

-παρέχουν γνώση για την πραγματική έκταση του φαινομένου

-συμβάλλουν στο να μπορούν οι γυναίκες-θύματα βίας με δράστες άνδρες να

αναφέρουν τη βία που υφίστανται και να καταγράφονται περιπτώσεις που σε

διαφορετικές συνθήκες μπορεί να μην αναφέρονταν ποτέ

-βοηθούν τις γυναίκες να αναγνωρίσουν βίαιες πράξεις, οι οποίες σε άλλες συνθήκες θεωρούνται ως φυσιολογική συμπεριφορά

-καθορίζουν το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών και τις στρατηγικές για την πρόληψη

Στη **Ευρώπη**, πραγματοποιήθηκε το **1999** μια μελέτη, κατά την οποία, σφυγμομετρήθηκε η κοινή γνώμη σχετικά με το θέμα της βίας μέσα στην οικογένεια.

Είναι ενδιαφέρον, να παρατηρήσουμε μερικά από τα βασικά αποτελέσματά της:

1.Στην ερώτηση, μέχρι ποιο σημείο εκτιμούν ότι είναι διαδεδομένο το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε ότι είναι αρκετά διαδεδομένο.

2.Στην ερώτηση για το ποια μορφή βίας θεωρούν οι Ευρωπαίοι ως την πιο σημαντική, οι περισσότεροι απάντησαν ότι η σεξουαλική βία είναι η πιο σημαντική, με την ψυχολογική ως την αμέσως επόμενη.

3.Στην ερώτηση, αν θεωρούν την ενδοοικογενειακή βία ως αποδεκτή ή όχι, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε ότι είναι μη αποδεκτή σε κάθε περίπτωση και πάντα ποινικά κολάσιμη.

4.Στην ερώτηση για το ποιοι είναι οι παράγοντες, που θα έπρεπε να προσφέρουν βοήθεια στις γυναίκες μέσα στην οικογένεια, οι περισσότεροι

απάντησαν ότι είναι η οικογένεια και οι φίλοι αμέσως μετά οι κοινωνικές υπηρεσίες.

5.Στην ερώτηση για το ποια είναι τα μέσα, που θα θεωρούσαν χρήσιμα στον αγώνα ενάντια στην βία μέσα στην οικογένεια, οι περισσότεροι απάντησαν ότι

είναι η καταδίκη των ενόχων, έπειτα η διαπαιδαγώγηση των νέων για αμοιβαίο σεβασμό και στην συνέχεια η πιο αυστηρή εφαρμογή των νόμων που υπάρχουν.

6.Στην ερώτηση για τον βαθμό γειννίας με την ενδοοικογενειακή βία, το μεγαλύτερο ποσοστό, απάντησε ότι γνώριζε κακοποιημένες γυναίκες μέσα από το περιβάλλον του ή την οικογένειά του και στην συνέχεια από την γειτονία ή τον χώρο εργασίας(www.kethi.gr).

Άλλες έρευνες, εστιάζουν στις μορφές βίας που είναι δυνατόν να παρουσιαστούν στην οικογένεια, στις οποίες, η λεκτική βία εμφανίζει αρκετά υψηλά ποσοστά. Για παράδειγμα, σε έρευνα των **Straus & Sweet (1992)**, φάνηκε ότι οι άνδρες και οι γυναίκες εμπλέκονται στην λεκτική βία εναντίον των συζύγων/συντρόφων τους, σχεδόν εξίσου. Επίσης, η πιθανότητα εμφάνισης της συγκεκριμένης βίας τείνει να μειώνεται ανάλογα με την ηλικία και τον αριθμό των παιδιών στην οικογένεια και να αυξάνεται με την κατάχρηση οινόπνευματων ή άλλων ουσιών.

Όσον αφορά την ψυχολογική κακοποίηση, σύμφωνα με μελέτες έχει παρατηρηθεί ότι συμβαίνει στην πλειονότητα των σχέσεων στις οποίες υπάρχει σωματική κακοποίηση (Follingstad D.R., Rutledge L.L., Berg B.J., Hause E.S. & Polek D.S., σ. 107-120, 1990), ενώ έχει επίσης αναφερθεί ότι συνδέεται στενά με την πιθανότητα βίαιων σωματικών επιθέσεων (Straus M., σ.13-29, 1974). Σημαντικό εύρημα έρευνας είναι και το ότι, ενώ οι γυναίκες που κακοποιούνται σωματικά

γνωρίζουν ότι η βία εναντίον τους είχε ως στόχο να τις βλάψει, τα θύματα της ψυχολογικής βίας έχουν μεγαλύτερη δυσκολία στο να την αναγνωρίσουν ως κακοποίηση και κατά συνέπεια είναι λιγότερο ικανές στο να αμυνθούν (Loring, 1994).

Από μελέτη που διεξήχθη από το **Ευρωπαϊκό Λόμπυ Γυναικών** (European Women's Lobby), σχετικά με το σκοτεινό αριθμό ενδοοικογενειακής βίας στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποδεικνύεται ότι η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί την συχνότερη μορφή βίας κατά των γυναικών (www.kethi.gr).

Τέλος, υπάρχουν και έρευνες που ασχολήθηκαν με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της κακοποιημένης γυναίκας, που θεωρούνται ως παράγοντες επαναλαμβανόμενης και συστηματικής κακοποίησής της. Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι οι γυναίκες αυτές, δεν έχουν ανεπτυγμένη την ικανότητα να ασκήσουν τον έλεγχο στην ζωή τους, ότι έχουν υποστεί κακοποίηση και στην παιδική τους ηλικία ή έχουν υπάρξει μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους, ότι δεν έχουν στην διάθεσή τους εκπαιδευτικά, οικονομικά ή ψυχολογικά εφόδια για να ξεφύγουν, ότι είναι πλήρως εξαρτημένες από τον σύντροφό τους και ότι έχουν εσωτερικεύσει στερεοτυπικούς ρόλους των φύλων, με συνέπεια να αισθάνονται ένοχες αν προσπαθήσουν να αμφισβητήσουν την πατριαρχική δομή (Benjamin L. & Waltz G.R., σ.226-309, 1983).

Ερχόμενοι στον **Ελλαδικό** χώρο, διαπιστώνουμε αρχικά ότι η ελληνική νομοθεσία ρυθμίζει και αντιμετωπίζει τη βία κατά των γυναικών με διατάξεις που αναφέρονται γενικά στα εγκλήματα κατά της ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, στα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, της τιμής και της προσωπικότητας του ατόμου καθώς και στα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας (Ποινικό Δίκαιο). Επίσης, η βία μέσα στην οικογένεια, σε όλες τις μορφές της, αποτελεί καθεαυτή αδικοπραξία.

ΕΝΝΑΔΑ

Συνεπώς, ο σύζυγος-δράστης της παραπάνω αξιόποινης συμπεριφοράς, υπέχει και αστική ευθύνη έναντι της συζύγου-θύματος, που συνίσταται σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Στην συνέχεια, η άσκηση βίας, δίνει το δικαίωμα στην σύζυγο-θύμα, να διακόψει την έγγαμη συμβίωση και να διεκδικήσει, αν υπάρχουν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις, διατροφή από το δράστη-σύζυγο. Η σύζυγος, έχει το δικαίωμα να επιδιώξει την έκδοση διαζυγίου με το λόγο του ισχυρού κλονισμού του γάμου και να απαιτήσει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης με την έκδοση του διαζυγίου. Λόγω της βίας, υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την λήψη ασφαλιστικών μέτρων, που οδηγούν στην προσωρινή ρύθμιση της έγγαμης σχέσης, όπως π.χ. η απομάκρυνση του δράστη-συζύγου από την οικογενειακή στέγη και η προσωρινή ρύθμιση της επιμέλειας και της διατροφής των παιδιών (www.isotita.gr).

Το 1983 θεσπίστηκε ο **νόμος 1329**, που αποσκοπούσε στην εναρμόνιση συγκεκριμένων διατάξεων του ελληνικού Αστικού Κώδικα, με την συνταγματική αρχή της ισότητας μεταξύ των δυο φύλων. Αναγνωρίστηκαν τρεις αρχές:

- η συντροφικότητα και αμοιβαιότητα μεταξύ των συζύγων
- η ελεύθερη κατανομή των ρόλων
- η αυτονομία των συζύγων

Αναφορικά με το έγκλημα του **βιασμού**, στην ελληνική νομοθεσία συγκεκριμένα, αναφέρεται στο Άρθρο 336 του Ποινικού Κώδικα ότι :

«1.Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης τιμωρείται με κάθειρξη.

2.Αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.»

(Μαγγανάς, Λάζος, 1998, σ. 346).

Ο συζυγικός βιασμός όμως, δεν αποτελεί ιδιαίτερο αδίκημα. Είναι δυνατόν όμως, να στηριχθεί στον εξαναγκασμό άλλου, σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου ή άμεσου κινδύνου, χωρίς βεβαίως να υπάρχει σχετική νομολογία των Δικαστηρίων ως και σήμερα. Οι σωματικές κακώσεις και η προσβολή της προσωπικότητας που μπορεί να υφίσταται η γυναίκα στα πλαίσια του γάμου, ρυθμίζονται από τις γενικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα.

Το ίδιο συμβαίνει και με τις περιπτώσεις **ψυχολογικής βίας**, όπου δεν υπάρχει ιδιαίτερο αδίκημα, αλλά κάθε σχετική μορφή βίας συνιστά προσβολή της προσωπικότητας του ατόμου, η οποία ρυθμίζεται επίσης από τις γενικές διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Κώδικα.

Τέλος, για το αδίκημα της **παρενόχλησης** στους χώρους εργασίας ή οπουδήποτε αλλού, η Ελληνική Νομοθεσία παρέχει προστασία στις γυναίκες με γενικές διατάξεις που υπάρχουν διάσπαρτες, είτε στον Αστικό, είτε στον Ποινικό Κώδικα ,είτε σε ειδικότερους νόμους (Αδαμάκη, 2000, σ.26-27).

Μέσα στους στόχους που αποτυπώνονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την ισότητα των Φύλων 2001-2006, είναι και η προώθηση της ίσης πρόσβασης και ίσης εφαρμογής των κοινωνικών δικαιωμάτων για άνδρες και γυναίκες. Στο στόχο

αυτό, περιλαμβάνονται δράσεις για την αντιμετώπιση της βίας και της διακίνησης γυναικών καθώς και ειδικές ολοκληρωμένες δράσεις για τις ευαίσθητες ομάδες των γυναικών κοινωνικού αποκλεισμού (www.isotita.gr).

Στην Ελλάδα όμως, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, το φαινόμενο της ενδο-οικογενειακής βίας, παρουσιάζει ανησυχητικές διαστάσεις και εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνικές και εθνοτικές ομάδες. Παρ' όλη την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση που έχει προκληθεί, δεν υπάρχει κάποια ισχύουσα νομοθεσία που να προστατεύει τις γυναίκες από την βία στην οικογένεια ή να λαμβάνει υπόψη της την ειδική σχέση και εξάρτηση μεταξύ θύματος και δράστη. Επίσης, δεν προβλέπεται καμία διάταξη που να θεωρεί το βιασμό εντός του γάμου ως ποινικό αδίκημα (www.tnn.gr).

Σημαντικό είναι επίσης, ότι βία στην οικογένεια δεν έχει μελετηθεί συστηματικά στην Ελλάδα και όποιες προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί, είναι απλά επισκόπηση ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί στο εξωτερικό (Μουζακίτης, 1989). Ο λόγος της δυσχέρειας συγκέντρωσης στοιχείων, είναι η έλλειψη επαρκών στοιχείων που παρέχουν οι διάφορες δομές, στις οποίες απευθύνονται οι κακοποιημένες γυναίκες.

Εκτός αυτού, η βία αυτής της μορφής, καταγγέλλεται σε πολύ μικρό βαθμό διότι πολιτισμικά θεωρείται αποδεκτή, σε μια κοινωνία όπου κυριαρχούν οι παραδοσιακές αξίες σχετικά με τη διαφοροποίηση των ρόλων των φύλων και τον καταμερισμό της εξουσίας. Τέλος, οι κοινωνικές και οι νομικές υπηρεσίες, έχουν αποφύγει να εμπλακούν συστηματικά σε ένα ζήτημα, που θεωρούν ότι είναι ιδιωτικό και ασχολούνται κυρίως με την διατήρηση του θεσμού της οικογένειας (Chatzifotiou & Dobash, 2001).

Γενικά, ο μικρός αριθμός καταγγελιών ενδο-οικογενειακής βίας στην Ελλάδα, οφείλεται αφενός στην τυπική στάση του Έλληνα άνδρα, που θεωρείται αυταρχικός

αλλά όχι προς την σύζυγό του και αφετέρου στην τυπική στάση της Ελληνίδας γυναίκας, που ως σύζυγος είναι ανεκτική και δεν καταγγέλλει στις αρχές ή δεν κάνει αγωγή διαζυγίου, λόγω της οικονομικής αβεβαιότητας και του μικρού βαθμού χειραφέτησής της (Επιβετιανός, Βασιλειάδης, 1981).

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του 2002, η

πλειοψηφία των γυναικών που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα για τη Βία Κατά των Γυναικών, είναι έγγαμες και ακολουθούν οι γυναίκες που είναι σε διάσταση, ενώ η ομάδα που δέχεται τις υπηρεσίες αυτές στο μικρότερο ποσοστό, είναι οι χήρες. Οι περισσότερες από αυτές, έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση και όσον αφορά το επάγγελμά τους είναι κυρίως άνεργες. Συνεπώς και η οικονομική κατάσταση των περισσότερων γυναικών, είναι κακή ή μέτρια. Στην συνέχεια, παρατηρούμε ότι το πρώτο επεισόδιο κακοποίησης, είναι μετά το γάμο, στο μεγαλύτερο ποσοστό και ο δράστης είναι κυρίως ο σύζυγος. Η κακοποίηση που δέχεται η πλειοψηφία των γυναικών, είναι ψυχολογική ή σωματική σε συνδυασμό (Αρτινοπούλου, Φαρσεδάκης, 2003).

Η πρώτη επιδημιολογική καταγραφή του φαινομένου της ενδο-οικογενειακής βίας στην Ελλάδα, έγινε από το **Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας το 2003** και σύμφωνα με αυτήν, έχουν εξαχθεί αρκετά σημαντικά συμπεράσματα. Θα αναφέρουμε τα πιο σημαντικά:

1^η
ΕΡΕΥΝΑ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕ-
ΝΕΙΑΚΗΣ
ΒΙΑΣ

1.Όσον αφορά την στάση γυναικών απέναντι στη βία, φαίνεται ότι οι περισσότερες γυναίκες που υφίστανται συγκεκριμένες μορφές βίας δεν τις αναγνωρίζουν ως βίαιες συμπεριφορές.

2.Οι γυναίκες που διαμένουν στα αστικά κέντρα, τείνουν να θεωρούν το σύνολο των καταχρηστικών συμπεριφορών ως βίαιες, σε σχέση με τις γυναίκες που διαμένουν σε ημι-αστικά κέντρα και σε αγροτικές περιοχές.

3.Μόνο οι γυναίκες που αυτό-προσδιορίζονται ως θύματα ψυχολογικής/λεκτικής βίας, αναγνωρίζουν την συγκεκριμένη καταχρηστική συμπεριφορά ως βίαη.

4.Όσον αφορά το χρονικό διάστημα που παρατηρείται η κακοποίηση στην οικογένεια, οι περισσότερες γυναίκες ανέφεραν ότι υφίστανται κακομεταχείριση για παραπάνω από δέκα χρόνια.

5.Οι γυναίκες που υφίστανται βία, θεωρούν ως σοβαρά περιστατικά, αυτά που συνδέονται με τη σωματική βία, τις απειλές και τον εξαναγκασμό σε απομόνωση. Ως ιδιαίτερα σοβαρό περιστατικό εξαναγκασμού, κρίνεται ο εξαναγκασμός σε σεξουαλική επαφή.

6.Όσον αφορά την αντίδραση των γυναικών στην κακοποίηση που υφίστανται, αυτή διαφοροποιείται ανάλογα με την μορφή της βίας. Έτσι, εκείνες που υφίστανται λεκτική και ψυχολογική βία, προσπαθούν να ηρεμήσουν τον σύντροφό τους. Εκείνες που υφίστανται σωματική και σεξουαλική βία, αντιδρούν με απειλές για χωρισμό, κάτι που πραγματοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τις προηγούμενες.

7.Η πλειοψηφία των γυναικών, απευθύνεται σε μέλη της οικογένειας ή φίλους, όταν θέλει να γνωστοποιήσει τα περιστατικά βίας.

8.Η πλειοψηφία των γυναικών που αυτοχαρακτηρίζονται ως κακοποιημένες, αντιδρούν αρχικά με την προσπάθεια να ηρεμήσουν το δράστη και καμία από τις γυναίκες δεν απευθύνθηκε σε κοινωνικές υπηρεσίες.

9.Τέλος, όσο μεγαλώνει ο χρόνος ύπαρξης μιας σχέσης βίας, τόσο διαφοροποιείται και η αντίδραση της γυναίκας. Έτσι, στις σχέσεις που υπάρχει βία για 1-5 έτη, τα θύματα απειλούν περισσότερο με χωρισμό το δράστη, ενώ στις πιο μακρόχρονες σχέσεις βίας, τα θύματα συνήθως φεύγουν

από το σπίτι. Για σχέσεις βίας, όμως, πάνω από δέκα έτη οι περισσότερες απλά προσπαθούν να ηρεμήσουν τον σύντροφό τους.

Με αφορμή το **8^ο Διεθνές Συνέδριο για τη Σεξουαλική Κακοποίηση**, που έγινε στις 4 Οκτωβρίου 2004 (Εφημερίδα «Έθνος», 5 Οκτωβρίου 2004),

παρουσιάστηκαν κάποια ενδιαφέροντα ευρήματα ερευνών από τον πρόεδρο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης Κο Ορέστη Γιωτάκο, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε 1.000 νέους άνδρες ηλικίας 18 έως 25 ετών στην Ελλάδα. Αναφέρουμε τα εξής:

- 1.Ένας στους δέκα Έλληνες, έχει επιχειρήσει να κακοποιήσει σεξουαλικά μια γυναίκα.
- 2.Η εμπειρία του σεξ, ταυτίζεται συχνά με βίαιη συμπεριφορά, καθώς το 8% των γυναικών και το 4% των ανδρών έχουν κάποια εμπειρία σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παιδική τους ηλικία.
- 3.Ένας στους είκοσι άνδρες, αποκάλυψε ότι χρησιμοποίησε βία προκειμένου να συνευρεθεί σεξουαλικά με κοπέλα που δεν το επιθυμούσε.
- 4.Οι τρεις στους πέντε άνδρες του δείγματος, ήταν απόφοιτοι ανωτάτης ή ανωτέρας σχολής.
- 5.Το 28% των ανδρών, απάντησαν ότι έχουν παρενοχλήσει κάποια γυναίκα, ενώ το 10% ότι παρενόχλησαν σωματικά με σεξουαλική πρόθεση.
- 6.Τα άτομα που δήλωναν κάποιου τύπου σεξουαλική δραστηριότητα με γυναίκα χωρίς την συγκατάθεσή της, παρουσίαζαν σημαντικά συχνότερα συναισθήματα απογοήτευσης, κατάχρηση αλκοόλ, χρήση ναρκωτικών, ψυχιατρικό ιστορικό και εμπλοκή με την αστυνομία..
- 7.ΤΟ 5-10% των παιδιών κακοποιούνται σεξουαλικά, ενώ το 10-20% των ενήλικων γυναικών, πέφτουν θύμα κάποιας μορφής σεξουαλικής επίθεσης.

8.Μόνο το 8% των θυμάτων του βιασμού αναφέρουν το γεγονός.

Κλείνοντας, αναφέρουμε ότι σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, συγκεκριμένα για το έγκλημα του βιασμού, διαπιστώνουμε μόνο 5 καταδίκες το 1981, 16 το 1982 και 14 το 1983 (Τσαλίκογλου Φ., 1996, σ. 98).

B. «ΜΥΘΟΙ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΟ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

-«Η ενδο-οικογενειακή βία δεν είναι πρόβλημα στην δική μου κοινωνία»

-«Η ενδο-οικογενειακή βία συμβαίνει μόνο σε οικογένειες όπου υπάρχουν φτωχές

γυναίκες ή γυναίκες μειονοτικών ομάδων»

-«Μερικές γυναίκες αξίζουν να χτυπηθούν»

-«Το αλκοόλ, η χρήση ναρκωτικών, το άγχος και η ψυχική ασθένεια μπορεί να

προκαλέσουν περιστατικά ενδο-οικογενειακής βίας»

-«Η ενδο-οικογενειακή βία είναι ένα προσωπικό πρόβλημα μεταξύ δυο συζύγων»

-«Αν ήταν τόσο άσχημα, θα έπρεπε να είχε ήδη φύγει από το σπίτι της»

Στο θέμα της γυναικείας κακοποίησης, δυστυχώς τα στερεότυπα διαιωνίζονται παρόλη την δημοσιοποίηση του θέματος τα τελευταία χρόνια και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Αυτό συμβαίνει, διότι το θέμα αυτό είναι ιδιόμορφο, δέχεται ποικίλες διαφορετικές ερμηνείες και συνοδεύεται από ιδεολογική και συναισθηματική φόρτιση, με αποτέλεσμα να επικρατεί σύγχυση σχετικά με την περιγραφή του.

Κρίνεται επομένως σκόπιμο, να αναφερθούν και να ξεκαθαριστούν, γι' αυτόν τον λόγο, οι κυριότερες «μυθολογίες» που επικρατούν σε σχέση με την κακοποίηση των γυναικών (www.kethi.gr):

- *«Δεν κακοποιούν μόνο οι άνδρες, αλλά και οι γυναίκες».* Τis περισσότερες φορές, οι γυναίκες εμφανίζουν βίαιη συμπεριφορά σε κατάσταση άμυνας και σε καμία περίπτωση, η χρήση της βίας δεν έχει την δυναμική και τις συνέπειες που έχει η βίαιη συμπεριφορά ενός άνδρα.
- *«Όλοι οι δράστες της κακοποίησης έχουν κοινά χαρακτηριστικά».* Πρόκειται για μια υπεραπλούστευση, η οποία καλύπτει τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά των δραστών που εμφανίζονται στις έρευνες.
- *«Η κατάχρηση αλκοόλ ή και ναρκωτικών ουσιών, ευθύνεται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς».* Αυτή είναι η κατεξοχήν δικαιολογία για τις ανεπιθύμητες βιαιοπραγίες, η οποία δεν αποτελεί αιτία άσκησής τους.
- *«Όσοι προβαίνουν σε κακοποίηση, δεν είναι σε θέση να ελέγξουν το θυμό τους».* Συνήθως, η βίαιη συμπεριφορά είναι εκούσια.

- «Οι κακοποιημένες γυναίκες προκαλούν καταχρηστική συμπεριφορά». Η βίαιη συμπεριφορά του άνδρα, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί σε καμία περίπτωση και να αυτό-νομιμοποιηθεί βάση οποιασδήποτε πράξης της γυναίκας.
- «Η καταχρηστική συμπεριφορά συχνά, παύει να επισυμβαίνει από μόνη της». Ελάχιστοι από τους άνδρες που κακοποιούν, παύουν να πράττουν αναλόγως και αυτό γιατί με αυτόν τον τρόπο πιστεύουν ότι διατηρείται η κυριαρχία τους στην σχέση.
- «Η ψυχοθεραπεία αποτελεί αποτελεσματικότερη θεραπεία, απ' ότι η φυλακή». Είναι πολύ δύσκολο να αναχαιτηθεί η βία με την ψυχοθεραπεία.
- «Οι γυναίκες που παραμένουν σε μια σχέση κακοποίησης, είναι είτε παράφρονες, είτε μαζοχίστριες». Όλοι οι λόγοι για τους οποίους κάποιες γυναίκες δεν μπορούν να ξεφύγουν από μία σχέση κακοποίησης, είναι εξαιρετικά σημαντικοί και δεν είναι απλές δικαιολογίες.
- «Η κακοποίηση, αποτελεί ιδιωτική, οικογενειακή υπόθεση». Η κακοποίηση των γυναικών αφορά όλο το κοινωνικό σύνολο.
- «Η καταχρηστική συμπεριφορά, εμφανίζεται μόνο σε δυσλειτουργικές οικογένειες». Η δυσλειτουργία μιας οικογένειας, δεν μπορεί να θεωρηθεί καθαντός αιτιολογικός παράγοντας.
- «Οι κακοποιημένες γυναίκες, μπορούν να σταματήσουν τη βία του συντρόφου τους, αν αλλάξουν την συμπεριφορά τους». Η κακοποίηση των γυναικών, δεν είναι αποτέλεσμα λανθασμένης συμπεριφοράς τους και αυτό χρησιμοποιείται ως δικαιολογία.

- *«Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη ερμηνεία, αναφορικά με το φαινόμενο της κακοποίησης». Το θέμα της κακοποίησης, είναι πολύπλοκο και εξετάζεται βάση ποικίλων παραμέτρων και γι' αυτό το λόγο θα πρέπει να εξετάζεται η δυναμική αλληλεπίδραση των παραγόντων, που συντελούν στην εμφάνισή της.*
- *«Η ενδοοικογενειακή βία, εμφανίζεται μόνο σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα». Η βία στις οικογένειες αυτές, απλά γίνεται ευκολότερα γνωστή, αλλά στην πραγματικότητα συμβαίνει σε όλα τα κοινωνικά στρώματα.*
- *«Η καταχρηστική συμπεριφορά, επισυμβαίνει σε ψυχικά ασθενή άτομα». Μόνο το ένα στα δέκα περιστατικά βίας, έχει αποδειχθεί ότι συνδέεται με κάποια ψυχική νόσο του δράστη ή του θύματος.*
- *«Τα παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση, θα εξελιχθούν σε ενήλικες με καταχρηστική συμπεριφορά». Δεν μπορούμε να κάνουμε τέτοιου είδους αιτιοκρατική σύνδεση, διότι πρόκειται για πιθανολογία περισσότερο.*

Γ. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΕΘΙ του 2003 (Αρτινοπούλου, Φαρσεδάκης), ευρέθησαν συγκεκριμένοι δείκτες-παράγοντες, που φαίνεται να ενοχοποιούνται μέχρι ενός βαθμού για την εμφάνιση ή την κλιμάκωση της καταχρηστικής συμπεριφοράς σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία.

Αυτό, πραγματοποιήθηκε μετά από βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών και κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν συνοπτικά οι κυριότεροι από αυτούς τους παράγοντες, που «πραγματικά» συμβάλλουν στην εμφάνιση και διαίωνιση της βίας στην οικογένεια. Πρέπει όμως επίσης να επισημανθεί ότι, η αναφορά των παρακάτω δεν είναι γενικεύσιμη και άρα δεν σηματοδοτεί την εμφάνισή τους σε κάθε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας, αλλά είναι ενδεικτικοί παράγοντες της αλληλεπίδρασης μεταξύ των επεισοδίων βίας και των παραμέτρων που παρεμβάλλονται σε αυτά.

- ① Η γεωγραφική απομόνωση της οικογένειας, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην κακοποίηση (Jasinski J.L. & Williams L.M., 1998).
- ② Η υπερβολική συναισθηματική εξάρτηση από τον σύντροφο, οδηγεί το θύμα σε κοινωνική απομόνωση, καθώς προσδοκά ότι όλες τις οι ανάγκες θα ικανοποιηθούν από τον πρώτο (James R.K. & Gilliland B.E., 2001).
- ③ Η οικονομική δυσπραγία της γυναίκας, την καθιστά εξαρτημένη από τον σύντροφο, με αποτέλεσμα να θεωρείται «ιδιοκτησία» του (Pagelow M.D., 1984).
- ④ Τα χρόνια ιατρικά προβλήματα, είτε για τη γυναίκα, είτε για τα παιδιά, είναι παράγοντας ευπάθειας, ως οικονομικό και συναισθηματικό βάρος στην οικογένεια (Gelles R.J. & Cornell C.P., 1985).

5. Η έλλειψη ικανοτήτων διαπαιδαγώγησης και φροντίδας των παιδιών και η σύγκρουση γονεϊκών ρόλων, είναι δυνατό να οδηγήσουν σε δυσάρεστες καταστάσεις, που οδηγούν και στην βία στην οικογένεια (Jasinski J.L. & Williams L.M., 1998).

6. Η εγκυμοσύνη, είναι δυνατόν να σηματοδοτήσει οξείες κρίσεις, που μπορεί να καταλήξουν σε καταχρηστική συμπεριφορά (Parker B., Mc Farlane J., Soeken K., Torres T. & Campbell D., 1993).

7. Μια σειρά προβλημάτων, φαίνεται να ενοχοποιείται για την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς, όπως η ηλικία και ο αριθμός των παιδιών, η παρουσία προγόνων, κάποιος θάνατος, η απιστία κ.α. (Gelles R.J., 1997).

8. Η κατάχρηση εξαρτησιογόνων ουσιών, θεωρείται αιτιολογικός παράγοντας πρόκλησης οικονομικών και συναισθηματικών προβλημάτων στην οικογένεια και πολλές φορές, η βία αποτελεί απαντώμενη συμπεριφορά, ενώ η ίδια η εξάρτηση χρησιμοποιείται ως δικαιολογία (Gelles R.J., 1997).

9. Η μορφωτική ή επαγγελματική ανισότητα μεταξύ των δύο συντρόφων, παίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση βίας, κυρίως όταν η γυναίκα υπερέχει του άνδρα στα παραπάνω (Hornung C.A., Mc Cullogh B.C. & Sugimoto T., 1981).

10. Η ηλικία, είναι ένας από τους πλέον σταθερούς παράγοντες κινδύνου αναφορικά με την εμφάνιση καταχρηστικής συμπεριφοράς, εφόσον οι νέοι κυρίως άνδρες ασκούν βία κατά των συντρόφων τους, όπως και ο ίδιος ο γάμος ή η συμβίωση σε νεαρή ηλικία κυρίως μετά από σύντομη περίοδο γνωριμίας (Gelles R.J. & Cornell C.P., 1997).

11. Η επανειλημμένη σύναψη στενών σχέσεων, στις οποίες έχει σημειωθεί οποιαδήποτε μορφή βίας, παίζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση βίαιης συμπεριφοράς με θύμα τη γυναίκα (Gelles R.J. & Cornell C.P., 1997).
12. Η ελλιπής γνώση της γυναίκας για το παρελθόν του συντρόφου της, αναφορικά με τις ερωτικές του σχέσεις ή τις σχέσεις του με τους γονείς του (Jasinski J. L. & Williams L.M., 1998).
13. Η σύγκρουση μεταξύ των μελών της οικογένειας, αναφορικά με τις καθημερινές δραστηριότητες (Jasinski J.L. & Williams L.M., 1998).
14. Η σύγκρουση των ρόλων μέσα στην οικογένεια, εφόσον οι υποχρεώσεις των μελών ορίζονται σύμφωνα με το φύλο και την ηλικία τους (Pagelow M.D., 1984).

Δ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το κοινωνικό κράτος στην Ελλάδα, ανήκει στην λεγόμενη «νοτιοευρωπαϊκή παραλλαγή», που χαρακτηρίζεται από καθυστέρηση στην θεσμοθέτηση και επέκταση των κοινωνικών προγραμμάτων και από ύπαρξη σημαντικών κενών στην κοινωνική προστασία. Το φαινόμενο αυτό, συνδέεται άμεσα με την προνομιακή πρόσβαση κοινωνικών ομάδων στην πολιτική εξουσία και με την δυνατότητά τους να αποσπούν ευνοϊκές ρυθμίσεις. Επιπλέον, διευκολύνεται από τον κατακερματισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας σε μια πληθώρα μικρο-συστημάτων.

Σε μειονεκτική θέση βρίσκονται όλες οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι άνεργοι και οι γυναίκες. Στην Ελλάδα, το ισχύον σύστημα κοινωνικής προστασίας λειτουργεί με τρόπο που αναπαράγει τις ανισότητες εις βάρος των γυναικών και η διάσταση του φύλου, είναι το ζήτημα στο οποίο συγκλίνουν οι περισσότερες στρεβλώσεις του κοινωνικού κράτους. Συνεπώς και το «ισοζύγιο» των κοινωνικών παροχών και δικαιωμάτων μεταξύ των δύο φύλων, είναι ένα από τα πιο σημαντικά θέματα (Ματσαγγάνης, Πετρόγλου, 2001, σ.5-6).

Σε σχέση με το θέμα που μας απασχολεί εδώ, την κακοποίηση των γυναικών στην Ελλάδα υπάρχουν υπηρεσίες υποδοχής κακοποιημένων γυναικών, κρατικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας καθώς και ποικίλες δράσεις φορέων, τα οποία και θα παρουσιάσουμε παρακάτω.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Α. Κέντρο Υποδοχής Κακοποιημένων γυναικών στην Αθήνα

Το Κέντρο αυτό, ιδρύθηκε το 1988 με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Σήμερα, λειτουργεί το Γραφείο Υποδοχής στην Αθήνα -και στον Πειραιά-, που προσφέρει δωρεάν νομικές συμβουλές ψυχολογικής υποστήριξης και ενημέρωσης για άλλες υπηρεσίες. Επίσης, σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων από το 1993 λειτούργησε και ο Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που απευθύνονται στο κέντρο αυτό, είναι μητέρες με παιδιά και μετά από 3-4 χρόνια κακοποίησης. Επίσης, λειτουργεί από το 2000 η τηλεφωνική γραμμή SOS για τις γυναίκες αυτές, η οποία λειτουργεί καθημερινά εκτός Κυριακής και δέχεται κατά μέσο όρο 8-10 κλήσεις την ημέρα.

Β. Γραφείο Ισότητας-Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας του Δήμου

Αθηναίων-Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών

Το Γραφείο Ισότητας του Δήμου Αθηναίων, ιδρύθηκε το 1988 και λειτουργεί ως συμβουλευτικό κέντρο για οικογενειακά θέματα παρέχοντας κοινωνική και ψυχολογική στήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες. Ο ξενώνας, παρέχει δωρεάν διατροφή και διαμονή για 10 γυναίκες με παιδιά και η διάρκεια παραμονής είναι από 20 ημέρες έως 1 μήνα.

Σκοπός του ξενώνα είναι, εκτός από την παροχή άμεσης βοήθειας, η πρωτογενής πρόληψη μέσω της δημοσιοποίησης του προβλήματος στο κοινωνικό σύνολο και η δευτερογενής πρόληψη, μέσω της αποτροπής χειρότερων καταστάσεων. Παρέχει λοιπόν, στέγη, ψυχολογική υποστήριξη, νομικές συμβουλές και πληροφορίες για τη λειτουργία άλλων κοινωνικών υπηρεσιών. Όλα τα στοιχεία των

φιλοξενούμενων. είναι άκρως απόρρητα για την ασφάλεια των φιλοξενούμενων γυναικών. Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι, λόγω ελλείψεως προσωπικού, ο ξενώνας παραμένει κλειστός κάθε Αύγουστο, κάτι που δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στις κακοποιημένες γυναίκες αυτό το διάστημα.

Γ. Κέντρο Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών του Πειραιά

Το Κέντρο Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών του Πειραιά, λειτούργησε για πρώτη φορά το 1999, προσφέροντας δωρεάν νομικές συμβουλές, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη και ενημέρωση για άλλες υπηρεσίες. Κύριος στόχος, ήταν να δημιουργηθεί ένα δεύτερο εξειδικευμένο κέντρο στον Πειραιά ώστε να αποσυμφορηθεί αυτό της Αθήνας.

Το κέντρο αυτό συνεργάζεται με το ΠΚΠΑ, τα προνοιακά τμήματα του Δήμου και της Νομαρχίας, τις κοινωνικές υπηρεσίες του Νοσοκομείου Τζανείου και Νίκαιας, το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, το Πανεπιστήμιο Πειραιά, το Σύλλογο Παναγιώτη Γαβαλά, τη Γραμμή Ανθρωπιάς του Δήμου Κορυδαλλού, τον Ερυθρό Σταυρό Πειραιά και το Χαμόγελο του Παιδιού Νίκαιας.

Δ. Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών

Το Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών, είναι μετεξέλιξη της Επιτροπής που συστήθηκε το 1996 με τον ίδιο τίτλο και με πρωτοβουλία των μελών της Γραμματείας Γυναικών της ΓΣΕΕ. Μέλη της Επιτροπής σήμερα είναι 50 γυναικείες οργανώσεις, φεμινιστικές ομάδες και πολλά γυναικεία τμήματα συνδικαλιστικών φορέων αλλά και μεμονωμένες γυναίκες, με ποικίλες δράσεις και συνέδρια.

Είναι μια νέα μορφή συλλογικής δράσης και επικοινωνίας, η οποία όμως δεν ασκεί οποιαδήποτε μορφή εξουσίας. Είναι ένα μέσο εξυπηρέτησης, εφόσον διοχετεύει πληροφόρηση και διευκολύνει την προσφορά υπηρεσιών στα θύματα βίας. Στεγάζεται στα γραφεία της Δημοκρατικής Κίνησης Γυναικών, αλλά λειτουργεί αποκλειστικά βάση των εθελοντών του λόγω ελλείψεως οικονομικών πόρων.

Ε. Παρατηρητήριο Γυναικών

Το Παρατηρητήριο Γυναικών, ιδρύθηκε το 1997 με πρωτοβουλία ομάδας γυναικών βουλευτών και λειτούργησε μέχρι το 1999 λόγω έλλειψης χρηματοδότησης. Μέχρι τότε, λειτούργησε σαν συμβουλευτικό κέντρο για νομική και κοινωνική στήριξη γυναικών. Αξιοσημείωτο είναι, ότι ακόμα ως και σήμερα οι κακοποιημένες γυναίκες συνεχίζουν να τηλεφωνούν στο Κοινωνικό Γραφείο του Παρατηρητηρίου, ζητώντας βοήθεια στα προβλήματά τους.

ΣΤ. Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, ιδρύθηκε το 1920 και είναι ένα καθαρά φεμινιστικό σωματείο εφόσον θεωρείται η πρώτη Ελληνική Φεμινιστική Οργάνωση. Το 1923, ξεκίνησε την έκδοση του περιοδικού «Ο αγώνας της Γυναίκας», το οποίο εκδίδεται έως και σήμερα. Για μια φορά την εβδομάδα, λειτουργεί στα γραφεία του το συμβουλευτικό κέντρο για γυναίκες με νομικά και κοινωνικά προβλήματα. Ο Σύνδεσμος αυτός, συνεργάζεται επίσης με το κέντρο υποδοχής κακοποιημένων γυναικών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και με τον Ξενώνα του Δήμου.

Ζ. Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Γυναικών στη Θεσσαλονίκη-

ΜΑΚ.ΙΝ.Ε.(Μακεδονικό Ινστιτούτο Εργασίας)

Το Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Γυναικών, άρχισε να λειτουργεί το 1998 στη Θεσσαλονίκη και απευθύνεται σε γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση, έχουν προβλήματα στην οικογένειά τους και είναι άνεργες. Παρέχει τηλεφωνική γραμμή SOS, ψυχολογική υποστήριξη, νομικές συμβουλές και επαγγελματικό προσανατολισμό.

Στόχος του κέντρου είναι, όχι να δώσει συμβουλές και να προτείνει μια στάση ζωής, αλλά να ενθαρρύνει τη γυναίκα να μιλήσει και να κατανοήσει ότι η αντίδραση στην κακοποίηση που υφίσταται είναι αναμενόμενη, ώστε να πάρει ξανά την ζωή στα χέρια της.

Η. ΚΕΘΙ- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

Το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, ιδρύθηκε το 1994 και λειτουργεί με έδρα την Αθήνα έχοντας παραρτήματα στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Βόλο και το Ηράκλειο όντας υπό την εποπτεία και χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Λειτουργεί σε αυτό Κέντρο Πληροφόρησης, που αποτελείται από Μονάδες Πληροφόρησης και Συμβουλευτικής Στήριξης Γυναικών για την Απασχόληση και για την κοινωνική ένταξη και έχει και κινητές μονάδες στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας και της Κρήτης. Οι μονάδες, παρέχουν εξειδικευμένη πληροφόρηση, ατομική και ομαδική ψυχοκοινωνική στήριξη και νομική συμβουλευτική σε ποικίλα θέματα.

Θ. Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης

Το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης, λειτουργεί από το 1983 και είναι μια γυναικεία οργάνωση με εθελοντικό χαρακτήρα. Οι στόχοι του, είναι τα ίσα και ανθρώπινα δικαιώματα και για τα δυο φύλα, εστιάζοντας στην προσωπική και οικονομική ανάπτυξη των κοινωνικά αποκλεισμένων γυναικών ιδιαίτερα στο βαθμό που επηρεάζονται από τις ευρωπαϊκές πολιτικές.

Ασχολείται με τα θέματα κατά της βίας και της κακοποίησης πάνω σε τρεις άξονες: την πρόληψη μέσω της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης πολιτών, την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών μέσω της γραμμής SOS και της υποστήριξης του θύματος και το νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος και την βελτίωση των υπηρεσιών.

Το Δίκτυο, συνεργάζεται επίσης με το Γραφείο Ισότητας του Δήμου Αθηναίων, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, την Οργάνωση Γιατροί του Κόσμου, την Ένωση Αμερικανίδων Ελλάδος και άλλους μη κερδοσκοπικούς φορείς.

Είναι σημαντικό να πούμε, ότι η γραμμή SOS του Δικτύου, λειτουργεί επτά ημέρες την εβδομάδα και από το 2003 έχει δεχτεί πάνω από 1300 άτομα από όλη τη χώρα.

Ι. ΚΕΣΟ-Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών

Το Κέντρο Στήριξης Οικογένειας, ιδρύθηκε το 1999 με απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος και λειτουργεί ως Υπηρεσία της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών με σκοπό την προστασία της οικογένειας. Γι' αυτόν τον σκοπό, έχει το Κέντρο Υποδοχής και Ενημέρωσης, Σχολές Γονέων, τον ξενώνα «Στέγη Μητέρας», Παιδικό Σταθμό, Νομική Υπηρεσία, Παιδικό Θέατρο και Συμβουλευτικό Σταθμό.

Το Κέντρο Υποδοχής, είναι εκείνο που δέχεται τα περιστατικά τα οποία είτε εξυπηρετούνται επιτόπου, είτε παραπέμπονται στην Στέγη ή σε άλλες υπηρεσίες της Αρχιεπισκοπής ή Κρατικούς Φορείς. Στον ξενώνα, φιλοξενούνται άγαμες μητέρες με τα παιδιά τους, κακοποιημένες γυναίκες με τα παιδιά τους και γυναίκες και θύματα του δουλεμπορίου και όλα τα στοιχεία των φιλοξενούμενων είναι άκρως απόρρητα.

Σε όλους παρέχεται ιατροφαρμακευτική, ψυχοθεραπευτική και νομική στήριξη, ενώ οι φιλοξενούμενες προετοιμάζονται παράλληλα για την κοινωνική τους επανένταξη. Επίσης, πραγματοποιούνται και εξειδικευμένα σεμινάρια για την εγκυμοσύνη και την γαλουχία και ετησίως διοργανώνονται συνέδρια, γίνονται ενημερώσεις μέσω των ΜΜΕ, συναντήσεις των στελεχών και ομιλίες.

Κ. Άλλα Συμβουλευτικά Κέντρα

Σύμφωνα με στοιχεία από διάφορους Δήμους της Ελλάδας, λειτουργούν επίσης:

- Δήμος Σερρών:** Συμβουλευτικό Κέντρο και Ξενώνας που δέχεται κακοποιημένες γυναίκες «Το σπίτι της γυναίκας»
- Δήμος Νέας Ιωνίας, Μαγνησίας:** Ξενώνας για κακοποιημένες γυναίκες στη Μακρυνίτσα
- Θεσσαλονίκη:** Ξενώνας για κακοποιημένες γυναίκες από Ιδιωτική πρωτοβουλία γυναικών και Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Κακομεταχείρισης
- Ηράκλειο Κρήτης:** Ο Δήμος παραχώρησε σπίτι όπου στεγάζεται Ξενώνας κακοποιημένων γυναικών, ο οποίος δημιουργήθηκε από τη Διεύθυνση Πρόνοιας

-Δήμος Ιωαννίνων: Συμβουλευτικό Κέντρο για γυναίκες θύματα βίας, που δημιουργήθηκε από το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων

-Πρέβεζα: Κέντρο Έρευνας και Στήριξης Θυμάτων Κακοποίησης, Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων και Προστασίας Μονογονεϊκών Οικογενειών

Παρατηρήσεις:

Πρέπει επίσης να πούμε, ότι εκτός των κοινωνικών αυτών υπηρεσιών στις οποίες απευθύνονται γυναίκες από όλα τα κοινωνικά στρώματα και τις εθνοτικές ομάδες, σήμερα, λειτουργούν ως συμβουλευτικά κέντρα και όλα τα ιδιωτικά ιατρεία της χώρας, που στελεχώνονται από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Σε αυτά, όπως διαπιστώσαμε απευθύνονται κυρίως γυναίκες από τα μεσαία και ανώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Επίσης, και οι δικηγόροι και ιατροδικαστές έχουν αρκετές εμπειρίες να αφηγηθούν για τέτοια περιστατικά.

Η κακοποίηση αφορά τις γυναίκες στο σύνολό τους, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους υπόσταση, συνεπώς και θα έπρεπε να εξετάζουμε και όλους τους ιδιωτικούς φορείς, αν θέλουμε να έχουμε μια συνολική εικόνα της κακοποίησης στην Ελλάδα.

Στην συνέχεια, από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα, παρατηρήθηκε, ότι οι τηλεφωνικές γραμμές SOS δέχονται περισσότερες κλήσεις περιστατικών, από ότι δέχονται ραντεβού. Όλοι οι υπεύθυνοι, τόνισαν ότι η ανωνυμία του τηλεφώνου, βοηθά τις γυναίκες να μιλήσουν ανοιχτά για το πρόβλημά τους, άσχετα με τον τόπο διαμονής τους ή το κοινωνικό τους status. Με αυτόν τον τρόπο, γυναίκες από όλη την Ελλάδα ή ακόμα και οι ίδιοι οι δράστες ζητούν ψυχική

στήριξη και απευθύνονται άφοβα στους ειδικούς. Ειδικά σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου οι κακοποιημένες γυναίκες ακόμα δεν έχουν το κουράγιο να μιλήσουν εντελώς ανοιχτά, αυτό είναι ένα σημαντικό αρχικό βήμα για το «σπάσιμο της σιωπής» τους.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι οι ξενώνες της χώρας μας είναι ελάχιστοι και λόγω έλλειψης χώρου και χρηματοδότησης υπολειτουργούν και δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν όλα τα περιστατικά κακοποίησης. Αυτό όμως είναι πολύ σημαντικό για εκείνες τις γυναίκες, που έχουν αποφασίσει να εγκαταλείψουν μια σχέση βίας. Η ψυχική στήριξη, από μόνη της, δεν αρκεί για να μπορέσουν οι γυναίκες αυτές να ξεφύγουν πραγματικά από το πρόβλημά τους. Επίσης, είναι απαραίτητη η στελέχωση των ξενώνων με έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό, καθώς και η ανανέωση του προσωπικού σε κάποιους ξενώνες. Συγκεκριμένα στον ξενώνα του ΚΕΣΟ, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κάποια ανανέωση στο προσωπικό, καθώς όλα τα στελέχη είναι μεγάλης ηλικίας και αυτό, ίσως σημαίνει ότι και οι αντιλήψεις τους δεν μπορούν να ακολουθήσουν τις σύγχρονες εξελίξεις.

ΔΡΑΣΕΙΣ

- Με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, συστήθηκε **Διυπουργική Επιτροπή** για την καταπολέμηση της βίας κατά των ~~γυναικών, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Υγείας-Πρόνοιας,~~
~~Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης.~~ Σκοπός της είναι, να συντονίζει, να εξειδικεύει και να υλοποιεί άμεσες δράσεις που καταπολεμούν το φαινόμενο αυτό.
- Το 2002, το Συμβούλιο των Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, υιοθέτησε τους επτά Δείκτες για την καταπολέμηση της Ενδοοικογενειακής Βίας, που εισηγήθηκε η Δανική Προεδρία. Το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ανέλαβε την πρωτοβουλία **Ευρωπαϊκής Συνάντησης Εμπειρογνομόνων**, το Μάιο του 2003. Σκοπός της Συνάντησης, ήταν η συζήτηση για την παρακολούθηση της εφαρμογής των Δεικτών, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο και για την ανάγκη συντονισμού των δράσεων εξάλειψης όλων των μορφών της βίας.
- Η Γενική Γραμματεία Ισότητας οργάνωσε και διεξήγαγε ειδικά **σεμινάρια επιμόρφωσης επαγγελματιών**, όπως λ.χ. αστυνομικών που χειρίζονται περιστατικά κακοποιημένων γυναικών. Επίσης, διεξήχθησαν σεμινάρια για δικαστικούς, κοινωνικούς λειτουργούς κ.λ.π. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό και αφορά στην βελτίωση της αντιμετώπισης των γυναικών-θυμάτων βίας από τους επαγγελματίες που συμμετείχαν σε τέτοια προγράμματα. Τέλος, η

- θεματική της ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλήφθη στο ωρολόγιο πρόγραμμα των Αστυνομικών Σχολών.
- Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, σε συνεργασία με το **Ινστιτούτο Επιμόρφωσης** του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, έχει διοργανώσει αρκετά σεμινάρια με στόχο την ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση των στελεχών και υπαλλήλων της Δημόσιας Διοίκησης σε θέματα σχετικά με την ισότητα των φύλων και την άρση διακρίσεων.
 - Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, στο πλαίσιο της πολιτικής για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση γυναικών, έδωσε στη δημοσιότητα μια μελέτη του **Ευρωπαϊκού Λόμπυ** Γυναικών, που πραγματεύεται όλες τις παραμέτρους που συνδέονται με το φαινόμενο αυτό.
 - Στην Ευρωπαϊκή Συνάντηση Εμπειρογνομόνων, με θέμα την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της παράνομης διακίνησης γυναικών που έγινε το Μάιο του 2003 στην Αθήνα, η Γενική Γραμματεία Ισότητας εξήγγειλε τη δημιουργία του **Εθνικού Παρατηρητηρίου**. Σκοπός του Παρατηρητηρίου, είναι η παρακολούθηση του αγώνα ενάντια στη βία και ο σχεδιασμός προτεραιοτήτων σε αυτόν τον τομέα.
 - Στο πλαίσιο του Πανευρωπαϊκού έτους 2000 για τη βία κατά των γυναικών, η Γενική Γραμματεία Ισότητας σε συνεργασία με το ΚΕΘΙ, υλοποίησε πανελλήνια **ενημερωτική καμπάνια** για τη βία μέσα στην οικογένεια με τίτλο «Ανοχή Μηδέν».

- Επιπλέον, η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει εκδώσει έντυπα που απευθύνονται στο θύμα, στο δράστη αλλά και στο συνολικό πληθυσμό. Στόχος είναι η πρόληψη αλλά και η **ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης** πάνω σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας.

Πολλά από αυτά, έχουν μεταφραστεί και σε άλλες γλώσσες, με γνώμονα τις χώρες προέλευσης των θυμάτων βίας.

- Παράλληλα, η Γενική Γραμματεία Ισότητας, με αφορμή τη Διεθνή μέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, αλλά και όλο τον χρόνο, διοργανώνει **εκδηλώσεις** και χρηματοδοτεί δράσεις που σχετίζονται άμεσα με τη βία κατά των γυναικών.
- Τέλος, υπάρχει στο **Διαδίκτυο** ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας <http://www.isotita.gr>, η οποία ενημερώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και περιλαμβάνει και θέματα που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία.
- Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, πλαισίωσε τα **Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Εγκληματικότητας**, από γυναίκες ευαισθητοποιημένες στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.
- Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, αναγνωρίζοντας τη δυναμική και τη συνεισφορά των **Γυναικείων Οργανώσεων** στην ανάδειξη και αντιμετώπιση του φαινομένου, συνεργάζεται μαζί τους και χρηματοδοτεί δράσεις και εκδηλώσεις τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Α. ΕΡΕΥΝΑ-ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης, είναι η διερεύνηση και η καταγραφή των λόγων/κινήτρων, με την βοήθεια των οποίων, οι κακοποιημένες γυναίκες φθάνουν στο σημείο να αντιδράσουν, να μιλήσουν ανοιχτά για το πρόβλημά τους και να αναζητήσουν τελικά, κάποιου είδους βοήθεια.

Είναι αναγκαίο να αποσαφηνίσουμε, ότι ως **κίνητρα** στην έρευνά μας, θεωρούμε τα αίτια εκείνα, τους λόγους οι οποίοι ωθούν τις γυναίκες –πιο εύκολα- στο να αντιδράσουν στην κακοποίηση που υφίστανται. Με άλλα λόγια, κίνητρα είναι είτε οι άμεσοι, είτε οι έμμεσοι λόγοι που διευκολύνουν μια κακοποιημένη γυναίκα στο να πάρει την απόφαση να κάνει το πρώτο βήμα, αναζητώντας μια διέξοδο στο πρόβλημά της, και να αντιδράσει ή να ζητήσει βοήθεια.

Οι επιμέρους **στόχοι** της έρευνας είναι:

1. Η διερεύνηση και καταγραφή των χαρακτηριστικών των ατόμων της ομάδας στόχου.
2. Η διερεύνηση και καταγραφή του είδους της βίας που δέχονται αυτά τα άτομα καθώς και του χώρου που διεξάγονται τα περιστατικά αυτά.
3. Η καταγραφή του είδους της βοήθειας που κυρίως αναζητούν αυτά τα άτομα.
4. Η διερεύνηση και η καταγραφή του είδους των κινήτρων για την αναζήτηση βοήθειας.
5. Η καταγραφή των εμποδίων των γυναικών αυτών στην αναζήτηση βοήθειας.

6.Η καταγραφή των προτάσεων των φορέων για την διευκόλυνση της αναζήτησης βοήθειας, από μέρους των κακοποιημένων γυναικών.

B. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι υποθέσεις που θα επιχειρήσουμε να ερευνήσουμε είναι οι εξής:

1. Τα κυριότερα κίνητρα για την αναζήτηση βοήθειας εκ μέρους των γυναικών είναι τα **ψυχολογικά**.

2. Στην συνέχεια, τα δεύτερα πιο σημαντικά κίνητρα είναι τα **οικονομικά**.

3. Από τα ψυχολογικά κίνητρα, θεωρούμε ως πιο σημαντικά τα εξής:

- η επιθυμία για την προσωπική ασφάλεια της γυναίκας
- η ανάγκη της γυναίκας για ελευθερία/ανεξαρτησία
- η ανάγκη να προστατεύσουν τα παιδιά τους, όσες γυναίκες είχαν.

4. Από τα ψυχολογικά κίνητρα, θεωρούμε ότι δευτερεύουσα σημασία έχουν τα εξής:

- η ενθάρρυνση από άλλα πρόσωπα του οικογενειακού ή φιλικού περιβάλλοντος των γυναικών
- η πεποίθηση ότι οι ίδιες δεν θα είχαν καμία αρνητική επίπτωση απ' την κοινοποίηση του προβλήματος που αντιμετωπίζουν
- η αντίληψή τους για την υψηλή θέση της γυναίκας στην οικογένεια, στην εργασία και στην κοινωνία γενικά
- το αίσθημα αυτοπεποίθησης που είχαν οι γυναίκες.

5. Από τα **κοινωνικά** κίνητρα, θεωρούμε ότι πρωτίστης σημασίας είναι τα εξής:

- η ανωνυμία που προσφέρει η πόλη σε σχέση με την επαρχία
- η πληροφόρησή των γυναικών, σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν και την βοήθεια που παρέχουν

-η άποψη των γυναικών για την πραγματική αποτελεσματικότητα των κοινωνικών φορέων.

6.Από τα κοινωνικά κίνητρα θεωρούμε ως δευτερευούσης σημασίας τα εξής:

-το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών

-η υψηλή κοινωνική θέση των γυναικών

-η πραγματική βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία γενικότερα.

7.Ως **οικονομικό κίνητρο**, θεωρούμε ότι είναι κυρίως η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών λόγω του επαγγέλματός τους.

Γ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στόχος της παρούσας έρευνας, όπως προαναφέρθηκε, είναι να διερευνήσει ποίοι είναι εκείνοι οι λόγοι ή αλλιώς εκείνα τα κίνητρα, που ωθούν τις γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση, στο να αντιδράσουν σε αυτήν αναζητώντας βοήθεια.

Γνωρίζοντας την δυσκολία που αντιμετωπίζουν αυτές οι γυναίκες στο να μιλήσουν ανοιχτά για το πρόβλημα που τις απασχολεί, θεώρησα ότι θα ήταν πιο εύκολο, αλλά και πιο σωστό μεθοδολογικά να απευθυνθώ στα άτομα εκείνα, στα οποία απευθύνονται οι γυναίκες για βοήθεια και όχι στις ίδιες τις κακοποιημένες γυναίκες, λόγω δυσκολίας στο να μιλήσουν οι ίδιες και στην ίδια την ανεύρεσή τους. Με άλλα λόγια, να απευθυνθώ στους ειδικούς εκείνους, που ασχολούνται με γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση, προσπαθώντας να μου αποκαλύψουν όλη την αλήθεια γύρω από τα αίτια για το «σπάσιμο της σιωπής» τους.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την προσέγγιση των λόγων για το «σπάσιμο της σιωπής» των γυναικών, περιλαμβάνει δύο φάσεις αλληλοεξαρτώμενες και αλληλοσυμπληρούμενες. Η πρώτη φάση, αφορά στη **βιβλιογραφική διερεύνηση** του θέματος και η δεύτερη φάση την **εμπειρική διερεύνησή** του. Η εμπειρική διερεύνηση, καλύπτει την έρευνα σε επίπεδο απόψεων των φορέων, όπως αναφέραμε.

Ο τρόπος διερεύνησης του ζητήματος, πραγματοποιήθηκε με **συνεντεύξεις** στους εκπροσώπους των φορέων. Πρόκειται για μια **ποιοτική διερεύνηση**, ο ποιοτικός χαρακτήρας της οποίας, απορρέει από την μικρή της εμβέλεια και από το ότι οι τεχνικές συλλογής στοιχείων που χρησιμοποιούνται είναι και αυτές ποιοτικές.

Πρέπει να επισημανθεί ότι, η επιλογή των συγκεκριμένων φορέων, οι οποίοι ασχολούνταν με τις κακοποιημένες γυναίκες, έγινε με μοναδικό κριτήριο την ευκολία πρόσβασης σε αυτούς και την ίδια την θέληση των εκπροσώπων τους για την

πραγματοποίηση των συνεντεύξεων. Οι κύριες ειδικότητες που περιλαμβάνει το δείγμα, είναι ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και δικηγόροι. Επίσης, όσον αφορά τον λόγο επιλογής της ποιοτικής μεθόδου, πρέπει να τονίσουμε ότι αυτή, δεν έχει ως στόχο την γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας στο συνολικό πληθυσμό, αλλά «την διαμόρφωση ολικής εικόνας για κάθε περίπτωση και ανεύρεση των κοινών τους στοιχείων» (Κυριαζή, 1999, σ.52), γι' αυτό και προτιμήθηκε.

Θεωρούμε σημαντικό επίσης, ότι λόγω ελλείψεως ποιοτικών ερευνών με συνεντεύξεις βάθους στον ελλαδικό χώρο για το συγκεκριμένο ζήτημα της κακοποίησης των γυναικών, θα ήταν ενδιαφέρον να πραγματοποιηθεί μια τέτοια έρευνα, η οποία άλλωστε «επιδιώκει να κατασκευάσει αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας από τη μελέτη σε βάθος των περιπτώσεων» (Κυριαζή, 1999, σ.52) και να παράγει ιδέες για το υπό έρευνα θέμα.

Οι συνεντεύξεις βάθους, ενέχουν μια μεγαλύτερη ελαστικότητα σε σχέση με την τυποποιημένη συνέντευξη, κάτι που μου έδωσε την δυνατότητα να προσεγγίσω περισσότερο τους συνεντευξιαζόμενους και να εκμαιεύσω στοιχεία και πληροφορίες που αποδείχθηκαν πολύ χρήσιμα για τη διερεύνηση του αντικειμένου της έρευνας. Με αυτόν τον τρόπο, κατά την διάρκεια της συζήτησης με τον/την εκάστοτε συνεντευξιαζόμενο/η, προέκυψαν σημεία προς ανάλυση, τα οποία εμπλούτισαν και διεύρυναν τις αρχικές εννοιολογικές κατηγορίες που είχα σχηματίσει.

Συνεπώς, η συλλογή των στοιχείων έγινε μέσω ενός **ερωτηματολογίου** με πλήθος ανοιχτών ερωτήσεων, το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως οδηγός συνέντευξης. Ιδιαίτερη προσπάθεια έγινε να κατασκευαστεί ένα ερωτηματολόγιο σύντομο και περιεκτικό, ώστε να βοηθήσει στη γρήγορη διεξαγωγή της συνέντευξης και να μην κουράσει τους ερωτώμενους.

Η έρευνα στους φορείς, ξεκίνησε στα μέσα Σεπτεμβρίου 2004 και ολοκληρώθηκε στα μέσα Νοεμβρίου 2004. Η μεγαλύτερη δυσκολία που παρουσιάστηκε κατά την φάση συλλογής του υλικού, ήταν η δυσκολία επαφής με κάποιους από τους εκπροσώπους, που οι επιλεγμένοι φορείς υπέδειξαν ως αρμόδιους για το θέμα της έρευνας. Ο φόρτος εργασίας και κατά συνέπεια ο περιορισμένος χρόνος που διέθεταν οι εκπρόσωποι των φορέων, ήταν οι αιτίες καθυστέρησης διεξαγωγής των συνεντεύξεων. Τελικά, διεξήχθησαν δέκα συνεντεύξεις, όπως ακριβώς είχαν προβλεφθεί με βάση των κατάλογο των φορέων.

Η επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας, επικεντρώθηκε στην παρουσίαση των κινήτρων/λόγων και αντίστοιχα των εμποδίων/αντικινήτρων στην αναζήτηση βοήθειας από τις κακοποιημένες γυναίκες, καθώς και στην παρουσίαση προτάσεων για την διευκόλυνση των γυναικών αυτών στο να αντιδράσουν και να ζητήσουν βοήθεια από τους φορείς.

Δ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Κατά την διάρκεια της συνέντευξης, στόχος ήταν να συγκεντρωθούν πληροφορίες για συγκεκριμένα ερωτήματα-ζητήματα, που αποτελούν και τους κεντρικούς θεματικούς άξονες της έρευνας. Έτσι, διαμορφώθηκαν οι γενικοί άξονες των ερωτήσεων, οι οποίοι εμπλουτίστηκαν, διευρύνθηκαν και άλλαξαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ανάλογα με τις απαντήσεις του κάθε συνεντευξαζόμενου, εφόσον «δεν υπάρχουν συγκεκριμένες εμπειρικές υποθέσεις που προσδιορίζουν το περιεχόμενο των ερωτήσεων» (Κυριαζή, 1999, σ. 123).

Οι γενικοί άξονες των ερωτήσεων, χωρίζονται σε ενότητες, οποίες θα παρουσιάσουμε αναλυτικά και οι οποίες αποτελούν το σχήμα ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας.

Η **πρώτη ενότητα** των βασικών αξόνων των ερωτήσεων, αναφέρεται στην κατάσταση των κακοποιημένων γυναικών που απευθύνονται στον εκάστοτε φορέα, σε διάφορα επίπεδα. Αρχικά σε κοινωνικό επίπεδο, το οποίο αφορά την ποιότητα ζωής τους, όπως π.χ. η έλλειψη ή μη κοινωνικών διασυνδέσεων ή η εθνικότητά τους. Έπειτα, σε οικογενειακό επίπεδο που αφορά την οικογενειακή κατάσταση των γυναικών αυτών (έγγαμες, άγαμες, διαζευγμένες). Στην συνέχεια, είναι το εκπαιδευτικό/μορφωτικό επίπεδο των γυναικών και μετά το οικονομικό και επαγγελματικό επίπεδό τους, τα οποία βρίσκονται και σε άμεση σύνδεση.

Η **δεύτερη ενότητα**, αναφέρεται στο είδος της βίας που έχουν υποστεί, κατά κύριο λόγο, οι γυναίκες αυτές και σε ποιο χώρο και από ποια άτομα πραγματοποιήθηκαν τα περιστατικά βίας αυτά. Επίσης, αναφέρεται στο είδος της βοήθειας που κυρίως ζητούν αυτές οι γυναίκες από τους φορείς και στο ερώτημα του

εάν σήμερα οι γυναίκες αυτές, μιλούν πιο «ανοιχτά» για το πρόβλημα της βίας που αντιμετωπίζουν.

Η **τρίτη ενότητα**, αναφέρεται στο κυρίως θέμα της έρευνας και αφορά τα πιθανότερα κίνητρα και τα εμπόδια, αντίστοιχα, για την αναζήτηση βοήθειας από τις κακοποιημένες γυναίκες. Αναφέρουμε τα ψυχολογικά, τα κοινωνικά και τα οικονομικά κίνητρα που ωθούν τις γυναίκες στο να αντιδράσουν στις σχέσεις βίας που αντιμετωπίζουν, τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν εκτενέστερα από τον εκάστοτε ερωτώμενο, να σχολιαστούν ή και να προστεθούν νέα. Επίσης, εδώ αναπτύσσονται και οι σκέψεις τους για το ποια είναι τα κυριότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες αυτές στην αναζήτηση βοήθειας γενικά.

Η **τέταρτη ενότητα**, αναφέρεται στις προσπάθειες που θα έπρεπε να γίνουν, για να μπορούν οι γυναίκες να αντιδρούν στην κακοποίηση που υφίστανται. Αρχικά, μας ενδιαφέρουν οι προσπάθειες που θα έπρεπε να γίνουν εκ μέρους της πολιτείας, έπειτα εκ μέρους των φορέων και τέλος από την πλευρά των ίδιων των κακοποιημένων γυναικών, ώστε να διευκολυνθούν περισσότερο οι ίδιες να μιλήσουν και να αντιδράσουν.

ΕΙΔΟΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	ΣΧΗΜΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ: 1.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 2.ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 3.ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ/ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 4.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 5.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΠΟΥ ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ: 1.ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ 2.ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ 3.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗ ΒΙΑ: 1.ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ 2.ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ 3.ΑΠΟ ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Ε. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Η επιλογή του δείγματος, έγινε με βάση τη μέθοδο της μη τυχαίας δειγματοληψίας. Όπως αναφέρθηκε, το δείγμα αποτελείται από δέκα άτομα-εκπρόσωπους φορέων ή ιδιώτες, εκ των οποίων οι εννέα είναι γυναίκες και ο ένας άνδρας.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμιστεί, ότι η επιλογή του δείγματος δεν έγινε στη βάση κάποιων συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, δηλαδή δεν έγινε προσπάθεια να ληφθούν συνεντεύξεις από άτομα που εντάσσονται σε διαφορετικές ηλικιακές κατηγορίες ή που έχουν ποικίλο μορφωτικό επίπεδο.

Αυτό δεν έγινε πρώτον, γιατί η κατηγοριοποίηση του δείγματος βάσει συγκεκριμένων δημογραφικών χαρακτηριστικών, δεν εξυπηρετούσε κάποιο σκοπό ως προς τη διεξαγωγή της έρευνας και δεύτερον, επειδή για να είναι εφικτή η συλλογή δείγματος που να αποτελείται από άτομα π.χ. διαφορετικών ηλικιών, συνεπαγόταν τη διενέργεια συνεντεύξεων από εκπροσώπους πολλών φορέων κάτι που δεν μπορούσε να επιτευχθεί μέσα στο χρονικό πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Τέλος, θα πρέπει επίσης να τονιστεί και άλλος ένας ανασταλτικός παράγοντας στον Ελλαδικό χώρο, που είναι ο μικρός αριθμός των φορέων που ασχολούνται με το θέμα της κακοποίησης γυναικών σήμερα.

Μια εξίσου σημαντική παρατήρηση που θα πρέπει να αναφέρω, είναι ότι κατά την προσπάθειά μου να πάρω τις συνεντεύξεις από τους δέκα εκπροσώπους των φορέων και τους ιδιώτες, συνάντησα αρκετές δυσκολίες. Αρκετά από τα άτομα αυτά, ενώ αρχικά δήλωναν πρόθυμα να μου παραχωρήσουν την συνέντευξη, στην συνέχεια δεν μπορούσαν να βρουν χρόνο για να την δώσουν ή απλά έδειχναν έντονα σημάδια καχυποψίας ή απροθυμίας. Χρειάστηκε λοιπόν, έντονη και συνεχής προσπάθεια εκ

μέρους μου, ούτως ώστε να πείσω το κάθε άτομο για την «επιστημονικότητα» και την χρησιμότητα της έρευνας.

Τα γενικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιζόμενων, παρουσιάζονται πιο αναλυτικά στον Πίνακα , ο οποίος παρατίθεται παρακάτω:

	Φύλο	Φορέας	Αντικείμενο Φορέα/Θέση ή τίτλος ερωτώμενου	Χρόνος εμπειρίας
Συνέντευξη 1 ^η	Γυναίκα	Κέντρο Στήριξης Οικογένειας	Ψυχοκοινωνική στήριξη κακοποιημένων γυναικών και ανύπαντρων	2 έτη
		Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών	μητέρων/Κοινωνική Λειτουργός	
Συνέντευξη 2 ^η	Γυναίκα	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας	Ψυχοκοινωνική στήριξη γυναικών με ποικίλα προβλήματα/Διευθύντρια Συμβουλευτικού Κέντρου- Ψυχολόγος	6 έτη
Συνέντευξη 3 ^η	Γυναίκα	Γενική Γραμματεία Ισότητας	Συμβουλευτική Γυναικών/Κοινωνική Λειτουργός	10 έτη
Συνέντευξη 4 ^η	Γυναίκα	Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης	Συμβουλευτική Κακοποιημένων Γυναικών/Διευθύντρια Γραμμών SOS	8 έτη
Συνέντευξη 5 ^η	Γυναίκα	Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών	Συμβουλευτική Κακοποιημένων Γυναικών/Ψυχολόγος	3 έτη
Συνέντευξη 6 ^η	Γυναίκα	Ιδιωτικό Γραφείο	Συμβουλευτική Γυναικών/Κοινωνική Λειτουργός	6 έτη
Συνέντευξη 7 ^η	Γυναίκα	Γενική Γραμματεία Ισότητας	Συμβουλευτική Κακοποιημένων Γυναικών/Ψυχολόγος	5 έτη
Συνέντευξη 8 ^η	Γυναίκα	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας	Νομική Συμβουλευτική Γυναικών/Δικηγόρος	4 έτη
Συνέντευξη 9 ^η	Άνδρας	Ιδιωτικό Γραφείο	Ποινικολογία- Εγκληματολογία/Δικηγόρος	20 έτη
Συνέντευξη 10 ^η	Γυναίκα	Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών	Δικηγόρος	15 έτη

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας, θα γίνει στη βάση των κεντρικών ερωτημάτων που έχουν ήδη τεθεί και επιπρόσθετα θα παρουσιαστούν οι απόψεις των ερωτώμενων, που δεν εμπίπτουν στα βασικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας, αλλά είναι εξίσου σημαντικές για τη συναγωγή συμπερασμάτων. Τέλος, θα εκτεθούν αυτούσιες μερικές από τις πιο σημαντικές απαντήσεις των ερωτώμενων.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟΧΟΥ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όσον αφορά την εθνικότητα των περισσότερων γυναικών που απευθύνθηκαν στους φορείς, τα αποτελέσματα παρουσιάζουν ότι ήταν είτε **κυρίως αλλοδαπές**, είτε **μισές Ελληνίδες και μισές αλλοδαπές**.

Σύμφωνα με το κύριο ερώτημα για την ποιότητα ζωής τους γενικά, πριν απευθυνθούν στον εκάστοτε φορέα, οι περισσότεροι ανέφεραν ότι είχαν **άσχημη ποιότητα ζωής** οι γυναίκες αυτές, ότι προέρχονταν από χαμηλά κοινωνικά στρώματα και μάλιστα ότι δεν είχαν καθόλου κοινωνικές διασυνδέσεις. Σαν εξαίρεση μόνο υπήρξε η απάντηση ότι, «οι γυναίκες προέρχονται από όλα τα κοινωνικά στρώματα και άσχετα με την ποιότητα ζωής τους», απάντηση που προέρχεται ως συμπέρασμα εκπροσώπου φορέα ο οποίος χρησιμοποιεί τις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας SOS αποκλειστικά.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όσον αφορά το ερώτημα για την οικογενειακή κατάσταση των κακοποιημένων γυναικών που απευθύνθηκαν στους φορείς, οι εκπρόσωποί τους απάντησαν στην πλειοψηφία τους ότι ήταν είτε **παντρεμένες**, είτε **διαζευγμένες**, είτε είχαν απλά **σύντροφο**. Οι λιγότεροι απάντησαν, ότι οι περισσότερες γυναίκες ήταν παντρεμένες και μητέρες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ/ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών της ομάδας στόχου, οι περισσότεροι απάντησαν, ότι οι γυναίκες αυτές είχαν ολοκληρώσει είτε την **Πρωτοβάθμια**, είτε την **Δευτεροβάθμια εκπαίδευση**. Σαν εξαίρεση υπήρξε η απάντηση, ότι οι γυναίκες προέρχονταν από όλα τα επίπεδα μόρφωσης αλλά και πάλι μέσω συμπεράσματος από τις τηλεφωνικές γραμμές SOS.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σύμφωνα με το ερώτημα που αφορά το οικονομικό επίπεδο των γυναικών, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε, ότι οι γυναίκες αυτές βρίσκονταν σε **κακή ή μέτρια οικονομική κατάσταση**. Οι λιγότεροι, απάντησαν ότι οι γυναίκες προέρχονταν από όλα τα οικονομικά επίπεδα.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι ερωτηθέντες στην πλειοψηφία τους, όσον αφορά το ερώτημα για την επαγγελματική κατάσταση των γυναικών, απάντησαν ότι οι περισσότερες γυναίκες ήταν **άνεργες**. Οι αμέσως λιγότεροι, απάντησαν ότι οι μισές γυναίκες εργάζονταν και οι άλλες μισές ήταν άνεργες.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΔΟΥΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

ΜΟΡΦΗ ΒΙΑΣ

Όσον αφορά την μορφή βίας που δέχτηκαν οι περισσότερες γυναίκες, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι ήταν ένας συνδυασμός **σωματικής και ψυχολογικής βίας**. Οι αμέσως λιγότεροι, απάντησαν ότι οι γυναίκες δέχτηκαν όλες τις μορφές βίας μαζί, δηλαδή σωματική, ψυχολογική αλλά και σεξουαλική.

ΧΩΡΟΣ-ΔΡΑΣΤΕΣ

Ο χώρος, στον οποίο οι γυναίκες δέχτηκαν την βία, οι περισσότεροι ερωτώμενοι υποστήριξαν ότι ήταν το **σπίτι** τους, δηλαδή η οικογενειακή τους στέγη.

Τα άτομα που άσκησαν βία στις γυναίκες αυτές, υποστηρίχθηκε στο μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, ότι ήταν **ο σύζυγος ή ο σύντροφός τους**.

Τέλος, στην ερώτηση για τον αν πίστευαν οι ερωτώμενοι ότι οι γυναίκες σήμερα μιλούν πιο «ανοιχτά» για την κακοποίηση που υφίστανται, οι περισσότεροι απάντησαν ότι, οι γυναίκες σήμερα **μιλούν με μεγαλύτερη άνεση** για το θέμα της κακοποίησης που υφίστανται και ότι αυτό οφείλεται εν μέρει στην ενημέρωση που έχουν, στην μεγαλύτερη αυτοπεποίθησή τους και στην ύπαρξη υπηρεσιών που τις υποστηρίζουν, ειδικά στις μεγάλες πόλεις. Οι αμέσως λιγότεροι, απάντησαν ότι, οι γυναίκες μιλούν σήμερα πιο «ανοιχτά» από ότι παλαιότερα, αλλά όχι ακόμα τόσο όσο θα έπρεπε.

ΕΙΔΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων, στην ερώτηση για το ποιο είδος βοήθειας αναζητούν κυρίως οι κακοποιημένες γυναίκες από τις κοινωνικές υπηρεσίες, απάντησαν ότι οι γυναίκες αρχικά ζητούν **ψυχολογική υποστήριξη** και ότι θέλουν να μιλήσουν σε κάποιον για το πρόβλημά τους. Στην συνέχεια ζητούν, ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και νομική συμβουλευτική και μόνο λίγοι απάντησαν ότι οι γυναίκες αυτές ζητούν πρακτική βοήθεια, δηλαδή ανεύρεση εργασίας ή στέγης, γενικά οικονομική βοήθεια.

ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Τα πιθανότερα και πιο σημαντικά κίνητρα-λόγοι, που ωθούν τις κακοποιημένες γυναίκες στην αναζήτηση βοήθειας, σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερωτηθέντων, είναι τα **ψυχολογικά**. Τα αμέσως λιγότερο σημαντικά, είναι τα οικονομικά και τελευταία εμφανίζονται τα κοινωνικά.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Σύμφωνα με την γνώμη της πλειοψηφίας των ερωτηθέντων, τα πιθανότερα ψυχολογικά κίνητρα αναζήτησης βοήθειας είναι τα εξής:

A) Η επιθυμία για προσωπική ασφάλεια

Σύμφωνα με την άποψη ενός ερωτηθέντος, αναφέρουμε τα εξής: «Κάποιες νιώθουν ότι κινδυνεύουν και ότι είναι αβοήθητες (αφορά περιπτώσεις κυρίως σωματικής βίας). Με δεδομένο αυτό, κύριο μέλημά τους είναι να αισθανθούν ασφαλείς. Αν λοιπόν καταγγείλουν το περιστατικό, ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους, για τις εναλλακτικές λύσεις που έχουν και νιώσουν ότι μπορούν με κάποιο τρόπο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό, νιώθουν πιο σίγουρες για τον εαυτό τους και σιγά-σιγά θα πάρουν και τις σωστές αποφάσεις για τις ίδιες».

B) Η ανάγκη για ελευθερία/ανεξαρτησία

Όσον αφορά αυτό το κίνητρο, αναφέρουμε την εξής άποψη: «Αναγνωρίζουν ότι αυτή η κατάσταση που βιώνουν, τις πνίγει (ηθικά, κοινωνικά), νιώθουν εγκλωβισμένες και θέλουν με κάποιο τρόπο να απαλλαγούν από αυτό. Αυτός είναι ένας σημαντικός λόγος για να ζητήσουν βοήθεια. Φυσικά, το αίτημα της ανεξαρτησίας πολλές φορές σημαίνει κυρίως οικονομική ανεξαρτησία, αφού οι

περισσότερες γυναίκες, είναι άνεργες και οικονομικά εξαρτώμενες από τον σύζυγό/σύντροφό τους».

Γ) Η ανάγκη να προστατευθούν τα παιδιά τους, για όσες γυναίκες είχαν

Πάνω σε αυτό, εκθέτουμε την εξής σημαντική άποψη ενός ερωτηθέντος: «Τα παιδιά είναι επίσης ένα βασικό κίνητρο για να απευθυνθεί μια γυναίκα σε έναν φορέα για στήριξη και βοήθεια. Τα παιδιά άλλωστε τις περισσότερες φορές έχουν παίξει έναν σημαντικό ρόλο σε όλη την διάρκεια της σχέσης κακοποίησης. Και αυτό γιατί, πολλές γυναίκες γνώρισαν τον σύντροφό τους και τον παντρεύτηκαν γιατί ήθελαν να αποκτήσουν παιδιά και πίστευαν ότι τα παιδιά θα τον άλλαζαν ή γιατί άλλες ήταν έγκυες και έπρεπε να τον παντρευτούν.

Αφού παντρεύτηκαν και απόκτησαν παιδιά, παρέμειναν σε μια σχέση κακοποίησης γιατί υπήρχαν τα παιδιά και θεωρούσαν ότι θα ήταν χειρότερο για αυτά η διάλυση της οικογένειας. Καθώς τα χρόνια περνούν, οι δυνάμεις και η υπομονή χάνονται, διαλύονται όλες οι ελπίδες ότι τα πράγματα μπορούν να γίνουν καλύτερα και ξανά τα παιδιά γίνονται προτεραιότητα. Τώρα πια, είναι η ασφάλεια των παιδιών. Όταν μια γυναίκα βάζει προτεραιότητα την ασφάλεια των παιδιών της, με αυτόν τον τρόπο «διευκολύνει» και τον εσωτερικό διάλογο ενοχής της, που αφορά την καταγγελία του συζύγου».

Τα αμέσως επόμενα πιο σημαντικά κίνητρα, θεωρούνται η ενθάρρυνση που είχαν, οι γυναίκες αυτές, από άλλα πρόσωπα του οικογενειακού ή φιλικού τους περιβάλλοντος και η πεποίθηση ότι οι ίδιες δεν θα είχαν καμία αρνητική επίπτωση απ' την κοινοποίηση του προβλήματος που αντιμετωπίζουν. Τα λιγότερο σημαντικά κίνητρα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, είναι το αίσθημα μίσους προς τον δράστη και η επιθυμία καταδίκης του, το αίσθημα αυτοπεποίθησης που είχαν και

η αντίληψή τους για την υψηλή θέση της γυναίκας στην οικογένεια, στην εργασία και στην κοινωνία γενικά.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, απάντησε ότι τα πιο σημαντικά κοινωνικά κίνητρα/λόγοι αναζήτησης βοήθειας, εκ μέρους των κακοποιημένων γυναικών είναι τα εξής:

Α) Η ανωνυμία που προσφέρει η πόλη σε σχέση με την επαρχία

Σε σχέση με το παραπάνω, υποστηρίχθηκε το εξής: «Σαφώς στις μικρές κοινωνίες, η κοινοποίηση του προβλήματος επιφέρει αρνητικές αντιδράσεις με αποτέλεσμα, η ψυχολογία της κακοποιημένης γυναίκας να υφίσταται ακόμη μεγαλύτερη ταλαιπωρία. Η ανωνυμία της πόλης βοηθάει στην αναζήτηση λύσεων».

Συγκεκριμένα όμως για την ανωνυμία, η οποία διευκολύνει τις γυναίκες στο να μιλήσουν, υποστηρίχθηκε ότι υπάρχει και στις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας SOS και γι' αυτό το λόγο ακριβώς, σε αυτές τις γραμμές απευθύνονται γυναίκες από όλη την επικράτεια, από όλα τα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και ακόμα «και άνδρες, οι οποίοι ως θύτες της κακοποίησης αναζητούν ψυχική θεραπεία ή απλά ζητούν βοήθεια διότι θέλουν να επιστρέψει η σύζυγος/σύντροφός τους πίσω στο σπίτι, γεγονός που θα ήταν αδύνατο να γίνει με οποιοδήποτε άλλο τρόπο».

Β) Η πληροφόρησή των γυναικών, σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν και την βοήθεια που παρέχουν

Το κίνητρο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι θεωρείται ότι αποτελεί «την πρόληψη, μέσω της ευαισθητοποίησης» και διότι με αυτόν τον τρόπο, οι γυναίκες «νιώθουν ότι θα βρουν ανταπόκριση και έτσι έχουν λόγο για να απευθυνθούν

κάπου». Πρέπει επίσης να τονιστεί, ότι εδώ «διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο η διαφήμιση, η οποία είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική».

Ως λιγότερο σημαντικοί λόγοι θεωρήθηκαν, το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών, η πραγματική βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία γενικά και η άποψη των γυναικών για την πραγματική αποτελεσματικότητα των κοινωνικών φορέων. Τέλος, η υψηλή κοινωνική θέση των γυναικών, δεν απαντήθηκε, ως κίνητρο από κανέναν από τους ερωτώμενους.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων, απάντησε ότι **η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών, λόγω του επαγγέλματός τους ή λόγω άλλων εισοδημάτων** (κρατική εξασφάλιση-επιδόματα), **είναι σημαντική** και λειτουργεί ως κίνητρο, ως ώθηση στην αναζήτηση βοήθειας έπειτα από την κακοποίησή τους.

Στην συνέχεια, κάποιои υποστήριξαν ότι τα οικονομικά κίνητρα μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, μόνο σε συνδυασμό με την προσωπικότητα και τα βιώματα της κάθε γυναίκας και σε καμία περίπτωση από μόνα τους. Συγκεκριμένα υποστηρίχθηκε ότι «Η οικονομική ανεξαρτησία, είναι ένα μέσο για να αναπτύξει μια γυναίκα αυτοπεποίθηση ώστε να μπορέσει να θέσει όρια στην ακραία συμπεριφορά του συζύγου της. Όταν υπάρχει οικονομική ανεξαρτησία και ψυχολογική υποστήριξη, τότε έχουμε θετικά αποτελέσματα».

Τέλος, μόνο σαν εξαίρεση υποστηρίχθηκε, ότι η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών δεν μπορεί καθόλου να λειτουργήσει ως κίνητρο.

Στην ερώτηση, αν υπάρχει κάποιο άλλο κίνητρο που ωθεί τις γυναίκες στην αναζήτηση βοήθειας, το οποίο να μην αναφέρθηκε καθόλου, αρκετοί απάντησαν ότι

θεωρείται η ίδια η βία, ως σοβαρή απειλή της ζωής της γυναίκας και των παιδιών της, όταν δηλαδή η βία που υφίστανται οι γυναίκες λειτουργεί από μόνη της εκφοβιστικά, ωθώντας τις να βρουν λύση.

Επίσης, ενδιαφέρουσα ήταν η εξής άποψη: «Ως κίνητρο μπορεί να θεωρηθεί, η προσωπική βιωματική κατάσταση των γυναικών αυτών. Οι γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση, συνήθως έχουν γνωρίσει τη βία μέσα στην δική τους οικογένεια, ως παιδιά. Έχουν βιώσει την κακοποίηση της μητέρας τους ή έχουν υποστεί οι ίδιες κακοποίηση από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Αυτή η κατάσταση, λειτουργεί ως κίνητρο που τις ωθεί να αντιδράσουν στην θυματοποίησή τους».

ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερωτηθέντων, τα κυριότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι κακοποιημένες γυναίκες στην αναζήτηση βοήθειας είναι τα εξής:

A)Ο φόβος που νιώθουν οι κακοποιημένες γυναίκες απέναντι στον άνδρα δράστη και τους εκβιασμούς-απειλές του

Πάνω σε αυτό αναφέρθηκε ότι : «Ο φόβος, δρα ως ανασταλτικός παράγοντας λόγω της ψυχολογικής βίας που υφίστανται κυρίως, οι κακοποιημένες γυναίκες».

B)Η αμφιβολία που νιώθουν οι κακοποιημένες γυναίκες για την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών φορέων στην πραγματική και ουσιαστική προσφορά βοήθειας στις ίδιες

Δίπλα σε αυτό το εμπόδιο, θα πρέπει να προστεθεί και το ότι «Η αστυνομία είναι τις περισσότερες φορές αρνητική στο να βοηθήσει τις γυναίκες» γεγονός που εντείνει περισσότερο την απόγνωση των κακοποιημένων γυναικών.

Στην συνέχεια, ως λιγότερο σημαντικά εμπόδια αναφέρθηκαν τα εξής:

Α) Η αίσθηση που έχουν οι κακοποιημένες γυναίκες ότι κανείς δεν μπορεί να τις βοηθήσει

Β) Η οικονομική εξάρτηση των κακοποιημένων γυναικών

Γ) Η έλλειψη της δωρεάν πληροφόρησης των γυναικών για τα δικαιώματά τους

Δ) Το κοινωνικό στίγμα και οι αντιλήψεις που επικρατούν για τις κακοποιημένες γυναίκες και ιδιαίτερα σ' αυτές που κατοικούν στην επαρχία ή που ανήκουν στα μεσαία ή υψηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα

Τέλος, ως εξαιρέσεις αναφέρθηκαν και τα εξής εμπόδια: η ανυπαρξία κρατικής οικονομικής βοήθειας, ο μικρός αριθμός κοινωνικών υπηρεσιών και καταφυγίων, η αβεβαιότητα που νιώθουν οι γυναίκες για το επαγγελματικό και κοινωνικό τους μέλλον, ο αποκλεισμός που έχει υποστεί η γυναίκα από μόνη της ή από τον δράστη, η υψηλή κοινωνική θέση της γυναίκας, το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον που δεν ενθαρρύνει την γυναίκα, η ψυχολογική εξάρτηση από τον σύζυγο/σύντροφο και η δυσκολία που έχουν οι κακοποιημένες γυναίκες στο να μιλήσουν για το πρόβλημά τους.

Ζ. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΥ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Οι προσπάθειες που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν εκ μέρους της πολιτείας για την διευκόλυνση της αντίδρασης των γυναικών στην κακοποίησή τους, οι οποίες προτάθηκαν από την πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι οι εξής:

Α)Περισσότερη ενημέρωση των γυναικών για τα δικαιώματά τους και για τις υπηρεσίες που λειτουργούν, από μικρή ηλικία, καθώς και ευαισθητοποίησή της κοινωνίας για την βία και δημοσιοποίηση του προβλήματος της κακοποίησης

Β)Βελτίωση κοινωνικοπρονοιακού συστήματος, με αύξηση των ξενώνων, των επιδομάτων, της προστασίας των παιδιών, των συμβουλευτικών κέντρων και της χρηματοδότησής τους και με την στελέχωση των συμβουλευτικών κέντρων με περισσότερους ειδικούς και αύξηση της ουσιαστικής προστασίας των γυναικών

Γ)Νομοθετικές ρυθμίσεις υπέρ της γυναικείας ανεξαρτησίας και προστασίας μέσα στην οικογένεια και νομοθετική ρύθμιση ώστε η βία κατά των γυναικών να αποκτήσει κακουργηματικό χαρακτήρα

Ως λιγότερο σημαντικές προτάσεις, παρουσιάζουμε τις εξής: ριζική διαφοροποίηση της δράσης της αστυνομίας, νομικό πλαίσιο που να υποστηρίζει και τους δράστες της βίας ώστε να μην αναπαράγουν το φαινόμενο, συμβουλευτικές υπηρεσίες και για τους δράστες στην περιφέρεια και τέλος, λύσεις για την ανεργία των γυναικών.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Οι προσπάθειες-προτάσεις που μπορούν να γίνουν για την διευκόλυνση της αντίδρασης των γυναικών στην κακοποίησή τους εκ μέρους των κοινωνικών φορέων, οι οποίες προτάθηκαν από την πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι οι εξής:

Α) Επίσημο δίκτυο συνεργασίας των φορέων και γενικά καλύτερη

συνεργασία μεταξύ πολιτείας και φορέων για την καταπολέμηση της βίας

(διεξαγωγή ερευνών και συνεδρίων για πληροφόρηση)

Β) Καμπάνιες ενημέρωσης γυναικών για τα δικαιώματά τους, για

ευαισθητοποίηση και πρόληψη της βίας και ενημέρωση γυναικών για την

δράση των φορέων για την δημοσιοποίησή τους

Γ) Στελέχωση των φορέων με περισσότερους επαγγελματίες ειδικούς και

όχι μόνο με εθελοντές

Δ) Περισσότερη συνδρομή στις γυναίκες-θύματα της βίας, με αύξηση των

ξενώνων, στήριξη και εύρεση εργασίας

Ως λιγότερο σημαντικές εμφανίζονται οι εξής προτάσεις: περισσότερη εξειδίκευση των φορέων, πίεση κράτους για αλλαγή της κατάστασης, τήρηση αρχείων των υποθέσεων των κακοποιημένων γυναικών και υποστήριξη των φορέων από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Σύμφωνα με την άποψη των περισσότερων ερωτηθέντων, οι προσπάθειες που θα πρέπει να γίνουν από τις ίδιες τις γυναίκες ενάντια στην κακοποίησή τους είναι οι εξής:

Α) Αλλαγή νοοτροπίας και συμπεριφοράς των γυναικών, ώστε αυτές να

αναγνωρίζουν και να αποφεύγουν τους υποψήφιους δράστες, να απαιτούν

τον σεβασμό και την αναγνώριση από την οικογένειά τους, να μην κάνουν υπομονή για «χάρη των παιδιών» τους και να θέτουν όρια στο τι επιτρέπουν

Πάνω σε αυτό αναφέρθηκε η εξής ενδιαφέρουσα άποψη: «Η ελληνική κοινωνία, παραμένει μια ανδροκρατούμενη κοινωνία στα πλαίσια της νοοτροπίας και συμπεριφοράς των μελών της. Όμως τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει αν δεν αλλάξουν, ως προς την συμπεριφορά και την νοοτροπία τους, οι ίδιες οι γυναίκες, αν δεν μπορέσουν να διεκδικήσουν και να απαιτήσουν σεβασμό και αναγνώριση από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Μαζί με την πολιτεία και τους φορείς, χρειάζεται και η δική τους ατομική προσπάθεια». Επίσης, ειπώθηκε ότι «οι ίδιες δεν θα πρέπει να κάνουν υπομονή για χάρη των παιδιών τους, διότι με αυτόν τον τρόπο τους κάνουν μεγαλύτερο κακό».

Β)Περισσότερη αυτοεκτίμηση, σεβασμό στον εαυτό τους και στα παιδιά τους (σωματική και ψυχική ακεραιότητα) και ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους (θάρρος για την αντιμετώπιση των δυσκολιών)

Γ)Γρήγορη και άμεση αναζήτηση βοήθειας από τους φορείς στήριξης με περισσότερη πληροφόρησή των γυναικών

Δ)Περισσότερη πληροφόρησή των γυναικών και ενημέρωσή τους για την πραγματική διάσταση της ανδρικής ζήλιας, η οποία δεν έχει σχέση με την αγάπη και το ενδιαφέρον

Ως δευτερεύοντες προτάσεις αναφέρονται οι εξής: οργάνωση γυναικών με περισσότερους συλλόγους και οργανώσεις και αλληλοενδυνάμωσή τους και επιλογή γυναικείων πολιτικών από τις ίδιες (όχι με βάση το ανδρικό φύλο).

Η. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να κάνουμε μερικές παρατηρήσεις. Αρχικά, πρέπει να πούμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας είναι έγκυρα και αξιόπιστα. Για να τα γενικεύσουμε όμως, χρειάζεται να λάβουμε υπόψη μας ότι οι εκπρόσωποι των φορέων έδωσαν πληροφορίες (γνώριζαν να μιλήσουν) για άτομα της ομάδας στόχου, που είχαν έλθει σε επαφή με τον εκάστοτε φορέα. Είναι λοιπόν, φανερό ότι για γυναίκες που δεν έχουν προσεγγίσει κάποιον από αυτούς τους φορείς, δεν μπορούμε να έχουμε στοιχεία. Αυτό πιθανόν, μπορεί να εξηγήσει γιατί τα άτομα της ομάδας παρουσιάζονται να προέρχονται από συγκεκριμένη οικονομική και κοινωνική κατάσταση.

Στην συνέχεια πρέπει να αναφέρουμε ότι, παρατηρήθηκε ότι σε όλους τους φορείς τα τηλεφωνήματα που πραγματοποιήθηκαν από τις κακοποιημένες γυναίκες που αναζητούσαν βοήθεια, ήταν κατά πολύ περισσότερα από τα ραντεβού που τελικά πραγματοποιήθηκαν για ψυχολογική ή άλλου είδους στήριξη. Επίσης, αυτό αποδεικνύεται από την μεγάλη απήχηση που έχουν οι τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας SOS. Φαίνεται ότι η ανωνυμία, την οποία προσφέρει η τηλεφωνική επικοινωνία, βοηθά στο να μιλούν τα άτομα πιο άνετα χωρίς να διακινδυνεύουν κάτι.

Θ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, διαπιστώνουμε τα εξής, όσον αφορά τις αρχικές μας υποθέσεις:

Επαληθεύονται οι εξής υποθέσεις:

1. Τα κυριότερα κίνητρα αναζήτησης βοήθειας είναι τα **ψυχολογικά**.

2. Τα δεύτερα πιο σημαντικά είναι τα **οικονομικά**.

3. Από τα ψυχολογικά κίνητρα, πιο σημαντικά είναι:

-η επιθυμία για προσωπική ασφάλεια της γυναίκας

-η ανάγκη της γυναίκας για ελευθερία/ανεξαρτησία

-η ανάγκη να προστατεύσουν τα παιδιά τους όσες είχαν.

4. Από τα ψυχολογικά κίνητρα, δευτερεύουσα σημασία έχουν τα εξής:

-η ενθάρρυνση από άλλα πρόσωπα του οικογενειακού ή φιλικού περιβάλλοντος των γυναικών

-η πεποίθηση ότι οι ίδιες δεν θα είχαν καμία αρνητική επίπτωση απ' την κοινοποίηση του προβλήματος που αντιμετωπίζουν

-η αντίληψή τους για την υψηλή θέση της γυναίκας στην οικογένεια, στην εργασία και στην κοινωνία γενικά

-το αίσθημα αυτοπεποίθησης που είχαν οι γυναίκες.

5. Από τα κοινωνικά κίνητρα τα πιο σημαντικά είναι:

-η ανωνυμία που προσφέρει η πόλη σε σχέση με την επαρχία

-η πληροφόρηση των γυναικών, σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν και την βοήθεια που παρέχουν.

6. Από τα κοινωνικά κίνητρα, δευτερεύουσα σημασία έχουν τα εξής:

-το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών

-η υψηλή κοινωνική θέση των γυναικών

-η πραγματική βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία γενικά.

7.Οικονομικό κίνητρο είναι η οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών λόγω του επαγγέλματός τους ή λόγω άλλων εισοδημάτων.

Η μόνη υπόθεση που δεν επαληθεύεται, είναι το ότι η άποψη των γυναικών για την πραγματική αποτελεσματικότητα των κοινωνικών φορέων, είναι πρωτίστης σημασίας, διότι όπως διαπιστώσαμε, αυτό το κίνητρο είναι δευτερεύουσας σημασίας.

Σαν συμπέρασμα από τα αποτελέσματα της έρευνας, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε αρχικά ότι το προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας που αναζητεί βοήθεια μέσω των κοινωνικών φορέων είναι το εξής: Έχει άσχημη ποιότητα ζωής, προέρχεται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα και δεν έχει κοινωνικές διασυνδέσεις. Στην συνέχεια, είναι είτε παντρεμένη, είτε διαζευγμένη, είτε έχει ερωτικό σύντροφο και έχει ολοκληρώσει την Πρωτοβάθμια ή την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επίσης η οικονομική της κατάσταση είναι κακή ή μέτρια και κατά κανόνα είναι άνεργη.

Προχωρώντας παρατηρούμε ότι η γυναίκα αυτή, δέχεται σωματική και ψυχολογική κακοποίηση, μέσα στο σπίτι της από τον σύζυγο ή τον σύντροφό της. Παρ' όλα αυτά, σήμερα θα μιλήσει με μεγαλύτερη άνεση για την βία που υφίσταται από ότι παλαιότερα και θα ζητήσει αρχικά ψυχολογική στήριξη. Στην συνέχεια, ο φόβος που νιώθει η κακοποιημένη γυναίκα απέναντι στους εκβιασμούς του άντρα της και η αμφιβολία που νιώθει για την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών φορέων, είναι τα δύο κύρια εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει στην αναζήτηση βοήθειας.

Οι κοινωνικοί φορείς από την πλευρά τους, προτείνουν ότι η πολιτεία θα πρέπει να παρέχει περισσότερη ενημέρωση στις γυναίκες, να βελτιώσει το κοινωνικοπρονοιακό της σύστημα και να πραγματοποιήσει αρκετές νομοθετικές ρυθμίσεις υπέρ της γυναικείας ανεξαρτησίας και προστασίας. Από τους φορείς,

απαιτείται η ανάπτυξη ενός επίσημου δικτύου συνεργασίας μεταξύ τους, καμπάνιες ενημέρωσης των γυναικών, στελέχωσή τους με περισσότερους επαγγελματίες ειδικούς και περισσότερη συνδρομή στις κακοποιημένες γυναίκες. Τέλος, από την πλευρά των ίδιων των γυναικών, προσδοκάται η αλλαγή της νοοτροπίας και της συμπεριφοράς τους, με περισσότερη αυτοεκτίμηση και σεβασμό στον εαυτό τους και στα παιδιά τους, γρήγορη αναζήτηση βοήθειας και περισσότερο ενδιαφέρον για την ενημέρωσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

A. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Ολοκληρώνοντας την έρευνά μας και προτού διατυπωθούν οι προτάσεις για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια αναφορά στις άμεσες ανάγκες των γυναικών, οι οποίες λειτουργούν καθοριστικά στον σχεδιασμό οποιασδήποτε πολιτικής γύρω από το θέμα αυτό ως θεματικοί άξονες. Οι ανάγκες αυτές των γυναικών που θα αναφερθούν, αφορούν τις περιπτώσεις εκτάκτων καταστάσεων, όπως άλλωστε είναι και τα περιστατικά κακοποίησης μέσα στην οικογένεια. Η ικανοποίηση των αναγκών αυτών, είναι σημαντική για την ψυχική και σωματική ακεραιότητα των γυναικών και συνεπώς συμβάλλει στο να μπορέσουν να εγκαταλείψουν ευκολότερα μια σχέση κακοποίησης που τις καταστρέφει.

Πρώτη και βασική ανάγκη των γυναικών είναι η **φυσική τους ασφάλεια**, η οποία απειλείται σε περιπτώσεις σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης και η οποία θα πρέπει να προστατευθεί αρχικά.

Σε αυτήν, συμπεριλαμβάνεται και η **φυσική, ψυχική και αναπαραγωγική υγεία** των γυναικών, που θεωρείται σχεδόν αυτονόητη.

Έπειτα έρχονται **οι οικονομικές δυνατότητες** των γυναικών, οι οποίες θα πρέπει να ενδυναμωθούν και να εξισωθούν πλήρως με αυτές των ανδρών. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα, η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό παρουσιάζεται χαμηλή, κάτι που ερμηνεύεται από την ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας, που τις οδηγεί, είτε στο να εργάζονται συνέχεια, είτε στο να διακόπτουν την εργασία τους έπειτα από τον γάμο ή την απόκτηση του πρώτου τους παιδιού (Συμεωνίδου, σ.133, 2002). Σύμφωνα με πιο πρόσφατη έρευνα που έγινε στην Ελλάδα και στην οποία

συμμετείχαν όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φάνηκε επίσης ότι οι άνδρες εξακολουθούν να εργάζονται σε διπλάσιο σχεδόν ποσοστό από τις γυναίκες και ότι αντίστροφα, στο νοικοκυριό η συμμετοχή τους είναι περιορισμένη.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις κακοποιημένες γυναίκες ειδικά, διότι μόνο με την οικονομική τους ανεξαρτησία θα μπορέσουν να ζήσουν πραγματικά ελεύθερες από την εξουσία του άνδρα και να μεγαλώσουν τα παιδιά τους, όταν και αν φυσικά αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τον βίαιο σύζυγο/σύντροφο. Άλλωστε, όπως παρατηρείται την τελευταία εικοσαετία στην Ελλάδα, υπάρχει σημαντική αύξηση των διαζυγίων και των γεννήσεων εκτός γάμου και επικράτηση νέων σχημάτων οικογενειακής ζωής, όπως είναι και η μονογονεϊκή οικογένεια, στην οποία θα πρέπει να δώσουμε αρκετή σημασία (Μαράτου-Αλιμπράντη, 1994).

Και τέλος, έχουμε την **εξασφάλιση των παιδιών των γυναικών**, ως συνέχεια της οικονομικής ενδυνάμωσής των γυναικών (www.kethi.gr).

Ειδικά σε θέματα που αφορούν την βία κατά των γυναικών, θα πρέπει να πούμε, ότι είναι σημαντική η **συνεργασία μεταξύ των φορέων του επίσημου και ανεπίσημου κοινωνικού ελέγχου** για την πρόληψη και την καλύτερη προστασία του θύματος, αλλά και για την αντιμετώπιση της πράξης του θύτη σε σωστή βάση. «Η κοινωνική αποδοκιμασία και η μηδενική ανοχή απέναντι στη βία μπορεί και πρέπει να έχει πρακτική εφαρμογή» (Παπαμιχαήλ, 1999). Επίσης, η διατύπωση προτάσεων σχετικά με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας με θύματα της γυναίκες, προϋποθέτει την ύπαρξη σχεδιασμού συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Βασικές αρχές για την χάραξη πολιτικών της πρόληψης και αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, θεωρούνται οι εξής:

-Η διαπίστωση της πολυπλοκότητας του φαινομένου, αναφορικά με τους παράγοντες που ενοχοποιούνται για την εκδήλωσή του και με τις επιπτώσεις του σε μικρο και μακρο-επίπεδο ανάλυσης.

-Η οπτική του φύλου και η διαχείριση ζητημάτων ισότητας μεταξύ των φύλων, σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

-Η επικινδυνότητα του φαινομένου, που συνδέεται με τη δυναμική που αναπτύσσεται στις διαπροσωπικές σχέσεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται από βίαιες συμπεριφορές.

Ειδικά για τον **σχεδιασμό των υπηρεσιών και προγραμμάτων πρόνοιας** επιβάλλεται:

-η δημιουργία συνθηκών ασφάλειας για τη γυναίκα-θύμα ενδοοικογενειακής βίας και τα παιδιά της

-η υιοθέτηση ολιστικής προσέγγισης που να λαμβάνει υπόψη της, τις ανάγκες του συγκεκριμένου πληθυσμού

-η ανάπτυξη αποτελεσματικών υπηρεσιών

-η ανάπτυξη προγραμμάτων που να απευθύνονται σε γυναίκες-μέλη κοινοτήτων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ή εθνικών μειονοτικών ομάδων

Επίσης, σε επίπεδο **υπηρεσιών** χρειάζεται:

-**ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών**, όχι μόνο για τα ιατρικά και νομικά θέματα που άμεσα προκύπτουν, αλλά και για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών των γυναικών και των παιδιών τους

-**ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών**, με στόχο την παροχή κατάλληλων παροχών με βάση τις συγκεκριμένες ανάγκες

-**συνεργασία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών**

-**αξιοποίηση της συμπληρωματικότητας των δομών**

Συγκεκριμένα, προτείνεται η ^{ANSAIS} ανάπτυξη προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του κοινού και των εμπλεκόμενων επαγγελματιών, για την αναγνώριση της ενδοοικογενειακής βίας και των μορφών της. Η αναγνώριση αυτή, συνδεεται με την ανάγκη καταγραφής της, που συμβάλλει στην μελέτη της έκτασης του φαινομένου και στο σχεδιασμό των κατάλληλων πολιτικών. Συνεπώς, χρειάζεται συνεχής καταχώρηση των εγκληματικών πράξεων κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια και των δικαστικών αποφάσεων που επιβάλλονται, καθώς και η συστηματική καταγραφή περιστατικών κακοποίησης από τις αστυνομικές αρχές, τα νοσοκομεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Τέλος, χρειάζεται ευαισθητοποίηση των «ενδιάμεσων» προσώπων, με τα οποία έρχεται σε επαφή η κακοποιημένη γυναίκα, για την στήριξη των γυναικών στο να καταγγέλλουν την κακοποίηση και στο να διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

Στην συνέχεια, είναι απαραίτητη η χρήση πρωτοκόλλων από τις αρμόδιες αρχές και τις υπηρεσίες, για την ανίχνευση συμπεριφορών που οι ίδιες οι γυναίκες θεωρούν βίαιες, ώστε να υπάρξει αναλυτική περιγραφή της ενδοοικογενειακής βίας και μείωση του σκοτεινού αριθμού κακοποίησης γυναικών. Επίσης, πρέπει να υπάρχει ενιαίο σύστημα καταγραφής, που να εξασφαλίζει κοινό τρόπο καταχώρησης των στοιχείων και δυνατότητα αξιοποίησής τους. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι, η εκπαίδευση των επαγγελματιών που θα καταχωρούν τα στοιχεία και θα παρακολουθούν το έργο με συνέχεια και συνέπεια.

Στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, προτείνεται η δημιουργία φορέων στήριξης, για την περίοδο της κρίσης και της αποκατάστασης, στην περιφέρεια, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών. Χρειάζεται όμως και η στελέχωση των δομών με επιστήμονες κατάλληλων ειδικοτήτων και η εκτέλεση

του έργου με δι-επιστημονική προσέγγιση, που απαιτεί συνεχή επιστημονικό διάλογο μεταξύ των επαγγελματιών και του επιστημονικού υπευθύνου της δομής.

Τα **κέντρα για τις κακοποιημένες γυναίκες**, θα πρέπει να μπορούν με την βοήθεια εξειδικευμένου προσωπικού να ακολουθούν την γυναίκα σε όλη της την προσπάθεια να ξεφύγει από τον φαύλο κύκλο της βίας και παράλληλα να συνεργάζονται με διάφορους άλλους φορείς και να παραπέμπουν σε άλλες δομές, για την αξιοποίηση συγκεκριμένων υπηρεσιών όπως η επαγγελματική κατάρτιση και η συμβουλευτική για την απασχόληση.

Το κάθε κέντρο για την κακοποιημένη γυναίκα θα πρέπει να αποτελείται από δύο υπηρεσίες: **το γραφείο υποδοχής και τον ξενώνα**. Το γραφείο υποδοχής, δεν θα πρέπει να είναι απομονωμένο, γιατί θα πρέπει για λόγους ασφαλείας να μπορούν να το προσεγγίσουν εύκολα τρίτα πρόσωπα και γιατί με αυτόν τον τρόπο στιγματίζεται λιγότερο η γυναίκα που το προσεγγίζει. Οι ξενώνες-καταφύγια, θα πρέπει να είναι ανεξάρτητες μονοκατοικίες, με δυνατότητα φιλοξενίας έως και είκοσι γυναικών μαζί με τα παιδιά τους. Εκτός από το κλασικό επιστημονικό προσωπικό που θα πρέπει να υπάρχει –ψυχολόγος, κοινωνική λειτουργός, παιδαγωγός-, επιβάλλεται η παρουσία φύλακα για τις βραδινές ώρες και προσωπικό βάρδιας αποτελούμενο από έξι άτομα.

Κάθε κέντρο για την κακοποιημένη γυναίκα που βρίσκεται στην Αθήνα, θα πρέπει να παίζει συντονιστικό ρόλο για τα περιφερειακά κέντρα και να έχει την ευθύνη περιοδικών συναντήσεων, διοργάνωση σεμιναρίων και επιμόρφωσης προσωπικού. Οι ξενώνες όμως από την άλλη, θα πρέπει να λειτουργούν ως ανεξάρτητες μονάδες και δεν θα πρέπει να συνυπάρχουν με άλλα άτομα με διαφορετικά προβλήματα.

Σημαντική είναι και η στενή **συνεργασία των συμβουλευτικών κέντρων με τα Αστυνομικά τμήματα**. Στόχος είναι, η ευαισθητοποίηση των αστυνομικών για το

θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και ενημέρωσης των γυναικών για τα δικαιώματά τους αλλά και για την προστασία των θυμάτων, σε περιπτώσεις που υπάρχει αυξημένος κίνδυνος για την ζωή τους.

Συγκεκριμένα για την **Αστυνομία**, θα πρέπει να αναληφθεί εκστρατεία

ενημέρωσης των αστυνομικών και των δύο φύλων με στόχο:

- την συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων τους για αποτελεσματική βοήθεια στις γυναίκες-θύματα βίας, αλλά και των συνεπειών που συνεπάγεται η άρνηση αυτής της βοήθειας
- την πληροφόρηση για τις υπηρεσίες, στις οποίες μπορούν να παραπέμπουν γυναίκες-θύματα βίας της οποιασδήποτε μορφής
- την πληροφόρηση για τα δικαιώματα των γυναικών θυμάτων βίας

Στην συνέχεια, θα πρέπει να καταρτιστεί **κώδικας καθηκόντων** για τα παραπάνω, ώστε ενδεχόμενες παραλείψεις από την μεριά των αστυνομικών να συνιστούν παράβαση καθήκοντος. Επίσης, αναγκαία είναι η δημιουργία ειδικών θέσεων εργασίας στα αστυνομικά τμήματα για ειδικευμένο προσωπικό, όπως είναι οι κοινωνικοί λειτουργοί.

Σημαντική είναι και η **βελτίωση των υπηρεσιών** από την μεριά της αστυνομίας και χρειάζεται προσοχή για να μην οδηγήσει στην άσκηση περισσότερου ελέγχου πάνω στις γυναίκες-θύματα βίας. Τέλος, θα πρέπει να διαμορφωθεί διαφορετικά το ωράριο εργασίας των αστυνομικών, διότι το κυμαινόμενο ωράριό τους δεν βοηθά στην σωστή προσέγγιση των ευαίσθητων θεμάτων εγκληματικότητας.

Γενικά όμως, χρειάζεται και η **επανεξέταση της νομοθεσίας του Ποινικού Κώδικα**, όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία, διότι η αδυναμία του Νομικού πλαισίου επιδρά και στον ρόλο της Αστυνομίας. Δίπλα σε αυτό, πρέπει να επισημανθεί και ο αυξανόμενος αριθμός αλλοδαπών γυναικών με πολυπλοκότητα

προβλημάτων καθώς και η κακοποίηση γονέων μητέρων από τα παιδιά τους, διότι σε μεγάλο ποσοστό αυτές οι γυναίκες έχουν κακοποιηθεί και από τον σύζυγό τους.

Όσον αφορά την **αποκατάσταση των γυναικών μετά την αποχώρησή τους** από το κέντρο φιλοξενίας, προτείνεται η συνεργασία των συμβουλευτικών κέντρων με υπηρεσίες του δήμου, για να μπορούν οι γυναίκες να αξιοποιούν σπίτια με φθηνά ενοίκια. Προϋπόθεση είναι, η ανάπτυξη μιας στεγαστικής πολιτικής με κοινωνικό προσανατολισμό σε επίπεδο κοινότητας. Για το διάστημα που απαιτείται για την πλήρη ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, πρέπει να θεσμοθετηθεί το ελάχιστο εισόδημα για τις περιπτώσεις γυναικών που δεν έχουν άλλα εισοδήματα, ώστε να μπορούν να ενταχθούν με ασφάλεια.

Σημαντικός είναι και ο **σχεδιασμός υπηρεσιών για τα παιδιά** των κακοποιημένων γυναικών, όχι μόνο στο επίπεδο φιλοξενίας, αλλά και σε επίπεδο κάλυψης αναγκών φροντίδας και στήριξής τους. Άρα, είναι απαραίτητη η συνεργασία των συμβουλευτικών κέντρων και των κέντρων φιλοξενίας με φορείς που παρέχουν υπηρεσίες σε παιδιά, όπως είναι π.χ. οι παιδικοί σταθμοί.

Ένα άλλο σημείο που θα πρέπει να φωτιστεί, είναι και η ανάγκη δυνατότητας **παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής στους άνδρες** που κακοποιούν τις συζύγους/συντρόφους τους, είτε αυτοβούλως, είτε μετά από δικαστική απόφαση.

Σε σχέση με τους **εργαζόμενους στα κέντρα παροχής υπηρεσιών**, είναι αναγκαία η εξασφάλιση κλίματος ασφάλειας από την ενδεχόμενη βία των δραστών.

Επίσης, η **αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών**, διευκολύνει την αποτίμηση των υπηρεσιών στο συγκεκριμένο πληθυσμό και επιτρέπει το σχεδιασμό νέων δραστηριοτήτων και προγραμμάτων. Αυτή, θα μπορεί να πραγματοποιηθεί από εξωτερικούς αξιολογητές μαζί με την διαδικασία της μετ-αξιολόγησης (follow-up) των περιστατικών σε τακτά χρονικά διαστήματα για την εξασφάλιση

ανατροφοδότησης των υπηρεσιών και προσαρμογής τους στις ποικίλες και διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των γυναικών.

Όσον αφορά την **πρόληψη**, θα πρέπει να τονιστούν τα προγράμματα συμβουλευτικής για τον ευρύ πληθυσμό που αφορούν θέματα σχέσεων στο ζευγάρι και στην σχέση του με τα παιδιά.

Τα **MME**, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου πληθυσμού σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και για την μείωση των κοινωνικών στερεοτύπων για την θέση των γυναικών στην ελληνική κοινωνία.

Το «**φύλο**» ως επιστημονικό αντικείμενο, θα πρέπει να συμπεριληφθεί σε προγράμματα σπουδών, όσων τμημάτων εκπαιδεύουν επιστήμονες που ασχολούνται με το θέμα της κακοποίησης των γυναικών. Στόχος είναι η αλλαγή των κοινωνικών αναπαραστάσεων και των στάσεων, που οι μελλοντικοί επαγγελματίες έχουν για την ενδοοικογενειακή βία. Σύμφωνα με αυτό, μπορούν να πραγματοποιηθούν εκδηλώσεις για το θέμα αυτό σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, με στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση των φοιτητών των τμημάτων κοινωνικής εργασίας, ψυχολογίας, νοσηλευτικής, νομικής κ.λ.π.

Κλείνοντας, πρέπει να υπενθυμίσουμε και την ανάγκη οργάνωσης **εθελοντικών ομάδων**, μετά από πρόσκληση που μπορεί να αναρτηθεί σε πανεπιστημιακά τμήματα και σε φεμινιστικές οργανώσεις (www.kethi.gr).

Όλες αυτές οι προτάσεις, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της γυναικείας κακοποίησης, οι οποίες διαπιστώθηκαν μέσα από ποικίλες μελέτες, συγκλίνουν με τις προτάσεις για την διευκόλυνση της αντίδρασης των γυναικών στην κακοποίηση αυτή που υφίστανται. Το μόνο που απομένει εκ μέρους των γυναικών, είναι να ενημερωθούν αρχικά και έπειτα να αλλάξουν, όπως τονίσαμε, την νοοτροπία και συμπεριφορά τους απέναντι στους συντρόφους/συζύγους τους. Βασικό είναι, να

«εκμεταλλευτούν» τις προσωπικές τους δυνατότητες, αλλά και τις οποιεσδήποτε δυνατότητες τους παρέχουν οι υπηρεσίες που υπάρχουν, έστω κι αν αυτές είναι ελάχιστες.

Β. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στην προσπάθεια να μελετήσουμε το φαινόμενο της κακοποίησης γυναικών και της αντίδρασής τους σε αυτό, θα μπορούσε να σχεδιαστεί αρχικά μια έρευνα για τις **κοινωνικές αναπαραστάσεις και τις στάσεις** του ευρύτερου πληθυσμού, του επιστημονικού προσωπικού των κοινωνικών φορέων, των επαγγελματιών υγείας, των αστυνομικών και Δικαστικών και των ίδιων των γυναικών-θυμάτων κακοποίησης.

Στόχος θα ήταν, η διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων για τα θέματα της κακοποίησης, δεδομένου ότι αυτές καθορίζουν και την συμπεριφορά των ατόμων. Ο εντοπισμός τους, θα μπορούσε να αποτελέσει εργαλείο για την χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών και στο επίπεδο της πρόληψης αλλά και της παρέμβασης.

Στην συνέχεια, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί **ανίχνευση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών**, που παρέχονται από τα κέντρα υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και τους ξενώνες, με βασικό κριτήριο την συμβουλευτική, αλλά και στις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Γι' αυτό τον σκοπό, χρειάζεται ένα κοινό εργαλείο καταγραφής για όλες τις υπηρεσίες, καθώς και ο πιλοτικός έλεγχός του.

Σημαντικές κρίνονται και οι έρευνες σε **περιοχές, όπου ζουν κοινωνικά αποκλεισμένες γυναίκες**, όπως είναι οι πρόσφυγες ή οι μετανάστριες, για την περιγραφή των μορφών κακοποίησης σε σχέση με το πολιτισμικό πλαίσιο στάσεων απέναντι σε αυτές, αλλά τον σχεδιασμό τρόπων προσέγγισης.

Τα **ΜΜΕ**, θα έπρεπε να μελετηθούν, σε σχέση με την παρουσίαση που πραγματοποιούν για την ενδοοικογενειακή βία με θύματα γυναίκες, όπως επίσης σημαντική είναι η αξιολόγηση των εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

για την πρόληψη και αντιμετώπιση της κακοποίησης αυτού του είδους. Σκοπός είναι, η χρήση των αποτελεσμάτων για την αξιολόγηση συγκεκριμένων επικοινωνιακών πολιτικών και για τον σχεδιασμό νέων σε κάποιους τομείς.

Σε σχέση με τις **πανεπιστημιακές σπουδές**, θα μπορούσε να γίνει θεσμοθέτηση Γυναικείων Σπουδών στα Πανεπιστήμια μέσω του Υπουργείου Παιδείας και με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Μαζί με αυτό, αναγκαία είναι και η θέσπιση ειδικών κονδυλίων για έρευνα σε γυναικεία θέματα στα Πανεπιστήμια και όλους τους φορείς που χρηματοδοτούν την έρευνα.

Σε όλους αυτούς τους **φορείς**, θα πρέπει να δοθούν κατευθυντήριες γραμμές για να μπορεί να γίνει διαφοροποίηση ως προς το φύλο, ακόμα και σε έρευνες που δεν έχουν άμεσα αυτό το επιστημονικό αντικείμενο ώστε να καταστεί δυνατή η αξιολόγηση χρήσιμων δεδομένων δευτερογενώς. Τέλος, για να μπορεί να πραγματοποιηθεί η σύγκριση ερευνητικών δεδομένων, θα πρέπει να εξειδικευτούν οι ορισμοί των διάφορων μορφών βίας κατά των γυναικών (www.kethi.gr).

Γ. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρόλο που δεν υπάρχει στην Ελλάδα επίσημος στατιστικός αριθμός για την βία κατά των γυναικών, όλα τα στοιχεία που συγκεντρώνονται από τις υπηρεσίες υποδοχής κακοποιημένων γυναικών μέσα από ποικίλες έρευνες, αποδεικνύουν ότι το πρόβλημα είναι μεγάλο, αυξανόμενο και αφορά γυναίκες από όλα τα οικονομικά και μορφωτικά επίπεδα. Επιπλέον, οι υπηρεσίες αυτές είναι λίγες και καλύπτουν ένα πολύ μικρό μέρος των αναγκών που εκδηλώνονται. Συνεπώς, «για να αντιμετωπιστούν αυτές οι ανάγκες χρειάζεται όχι μόνο καταρτισμένο προσωπικό, αλλά προσωπικό με φεμινιστική συνείδηση» (Αδαμάκη, σ.39, 2000). Όλο το προσωπικό στις κοινωνικές υπηρεσίες, έχει την βασική πτυχιακή μόρφωση, αλλά δεν έχει κάποια περαιτέρω εξειδίκευση στο θέμα της κακοποίησης.

Η δημιουργία όμως νέων υπηρεσιών υποδοχής για κακοποιημένες γυναίκες, στελεχωμένων με εξειδικευμένο προσωπικό, θα πρέπει να υλοποιηθεί παράλληλα με προγράμματα επιστημονικής έρευνας, που θα στηρίξουν την οποιαδήποτε πρωτοβουλία νομοθετικής ή άλλης μεταρρύθμισης. Γενικά, για να υπάρξει ουσιαστική παρέμβαση στην πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στο σπίτι, θα πρέπει να υπάρξει και η άμεση συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με τα συναρμόδια υπουργεία, για να δημιουργηθούν ειδικά προγράμματα ευαισθητοποίησης για το διδακτικό προσωπικό των σχολείων (www.kethi.gr). Με άλλα λόγια, θα πρέπει η οποιαδήποτε προσπάθεια παρέμβασης να ξεκινήσει μέσα από τα σχολεία, εκεί που βρίσκονται οι πιθανοί μελλοντικοί δράστες και τα θύματα της κακοποίησης.

Στόχος όλων αυτών των ενεργειών, είναι η πραγματική «απελευθέρωση» των γυναικών από την ανδρική κακοποίηση, μέσω της ουσιαστικής αντιμετώπισής της,

ώστε να μπορούν οι γυναίκες να αντιδρούν σε αυτήν, χωρίς να φοβούνται τις συνέπειες.

Α. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

*Αδαμάκη Ν., (2000). *Έρευνα για την βία των γυναικών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Κέντρο

Ερευνών για Θέματα Ισότητας

*Αλιφιεράκη Κ., (2001). *Επιπτώσεις της σεξουαλικής κακοποίησης του ανήλικα*

Αστυνομική Επιθεώρηση (έτος 18, τεύχος 206)

*Αρτινοπούλου Β., Φαρσεδάκης Ι., (2003). *Ενδο-οικογενειακή βία κατά των γυναικών: Πρώτη Πανελλαδική Επιδημιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

*Δρούγα Κ., Παπαθανασίου Μ., Τσονίδης Α., (2001). *Θύμα ή επιζώσα; Η ρητορική κατασκευή ταυτοτήτων στην συμβουλευτική για την κακοποίηση γυναικών: Μια ανάλυση περίπτωσης*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

*Επιβητιανός Π. & Βασιλειάδης Ν., (1981). *Το σύνδρομο κακοποιημένης γυναίκας στην Ελλάδα*. Αθήνα: Γαληνός

*Ηνωμένα Έθνη, (1996). *4^η Παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών, Πεκίνο, Κίνα 4-15, Σεπτέμβριος 1995: Πλατφόρμα Δράσης και διακήρυξης του Πεκίνου*

*Ιγγλέση Χ., (1997). *Πρόσωπα γυναικών προσωπεία της συνείδησης*. Αθήνα: Οδυσσέας

*Κογκίδου Δ., (1998). Διαφορές φύλου στην ψυχική υγεία. Στο Ι.Ν. Παρασκευόπουλος, Η.Γ. Μπεζεβέγκης, Ν.Δ. Γιαννίτσας, & Α. Καραθανάση-Κατσαούνου (Επιμελ.), *Διαφυλικές Σχέσεις* (τομ.β'). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

*Κυριαζή Ν., (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

*Μαγγανάς Δ.Α., & Λάζος Γ., (1998). *Ο Ποινικός Κώδικας για τον πολίτη. Μια επιλογή παραδειγμάτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

*Μαραγκουδάκη Ε., (1998). Τα στερεότυπα για τα φύλα σε παιδικά βιβλία προσχολικής ηλικίας. Στο Ι.Ν. Παρασκευόπουλος, Η.Γ. Μπεζεβέγκης, Ν.Δ. Γιαννίτσας, & Α. Καραθανάση-Κατσαούνου (Επιμελ.), *Διαφυλικές Σχέσεις* (τομ.β'). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

*Μαράτου-Αλιμπράντη, Λ. (1994). *Η οικογένεια στην Αθήνα: Οικογενειακά Πρότυπα και συγγενικές πρακτικές*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

*Ματσαγγάνης Μ., Πετρόγλου Α., (2001). *Το σύστημα κοινωνικής προστασίας και οι γυναίκες*. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

*Μουζακίτης Κ., (1989). *Συζυγική βία: Αιτιολογία, Επιπτώσεις, Παρέμβαση. Κοινωνική Εργασία*

*Μπέκου Ε., (1998). *Γυναίκα και κοινωνική πολιτική*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Ισότητας

*Παπαθεοδώρου Θ., (2001). *Η Σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία*. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας

*Παπαμιχαήλ, Σ., (1999). *Κοινωνικός αποκλεισμός και κακοποιημένη γυναίκα*. Τελεσίλλα

*Τσαλίκογλου Φ., (1996). *Μυθολογίες βίας και καταστολής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

*Τσιγκρής Α., (1996). *Βιασμός το αθέατο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

*Τσιγκρής Α., (2000). *Τα σεξουαλικά εγκλήματα. Εγκληματολογικές Προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

ΕΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- *Amir M., (1971). *Patterns in forcible rape*. Chicago: University Press
- *Bard M. & Sangrey D., (1986). *The crime victim's book*. New York: Brummel/Mazel
-
- *Benjamin L. & Waltz G.R., (1983). *Violence in the family: child and spouse abuse* (report NO. EDN00001)
-
- *Berliner L., & Wheeler J.R., (1987). Treating the effects of sexual abuse on children. *Journal of Interpersonal Violence*
- *Blake-White J., & Kline C.M., (1985). Treating the dissociative process in adult victims of childhood incest. *Social casework*
- *Bowker L.H., (1993). A battered woman's problems are social, not psychological. In Gelles R.J., & Loseke D.R. (ed), *Current controversies on family violence*. London: Sage
- *Brown K., & Herbert M., (1997). *Preventing family violence*. Chichester: Wiley
- *Burgess A., & Holmstrom L., (1977). Rape trauma syndrom. Στο Chappell D., Geis R., Geis G. (eds). *Forcible Rape: The crime, the victim, and the offender*. New York: Columbia University Press
- *Carli et al., (1995). Nonverbal behavior, gender and influence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 1030-1041
- *Chatzifotiou S. & Dobash R., (2001). Seeking informal support: Marital violence against women in Greece. *Violence against women*
- *Chodorow, N., (1978). *The reproduction of mothering*. Berkeley: University of California Press
- *Davies J.M., Lyon E., & Monti-Catania D., (1988). *Safety planning with battered women : complex lives/difficult choices*. London: Sage
- *De Greef E., (1996). *Ερωτας και εγκλήματα από έρωτα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- *Denmig, W.E., (1968). A recursion formula for the proportion of persons having a first admission as schizophrenic. *Behavioral Science* 13, σ. 467-476
- *Dinnerstein, D., (1976). *The mermaid and the minotaur*. New York: Harper and Row
- *Dobash R.E. & Dobash R.P., (1979). *Violence against wives*. New York: Free Press
- *Dobash R.E. & Dobash R.P., (1988). *Rethinking violence against women*. London:Sage

- *Eagly & Johnson, (1990). Gender and the emergence of leaders: A meta analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 685-710
- *Eisikovits Z., & Buchbinder E., (2000). *Locked in a violent embrace: understanding and intervening in domestic violence*. London: Sage
- *European Women's Lobby, (1999). *Unveiling the hidden data on domestic violence in the EU*. European Policy Action Center of Violence Against Women
- *Fitzgerald L.F., & Shullman S.L., (1993). Sexual harassment: A research analysis and agenda for the 1990s. *Journal of Vocational Behavior*, 42, 5-27
- *Fitzgerald L.F., (1993). Sexual harassment. Violence against women in the workplace. *American Psychologist*, 48, 1070-1076
- *Follingstad D.R., Rutledge L.L., Berg B.J., Hause E.S., & Polek D.S., (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of family violence*
- *Freedman, A.M., Kaplan, H.I., & Sadock, B.J., (1972). *Modern synopsis of comprehensive textbook of psychiatry*. Baltimore: Williams and Wilkins
- *Frieze I.H., Hymer S., & Greenberg M.S., (1987). Describing the crime victim: Psychological reactions to victimization. *Professional Psychology: Research and Practice*
- *Gelles R.J., & Cornell C.P., (1990). *Intimate violence in families. Second edition*. London: Sage
- *Gelles R.J., & Cornell C.P., (1985). *Intimate violence in families*. Newbury Park: Sage
- *Gelles R.J., (1997). *Intimate violence in families* (3rd edition). California : Sage
- *Gondolf E.W., & Fisher E.R., (1988). *Battered women as survivors: An alternative to treating learned helplessness*. Lexington, MA: Lexington Books
- *Goodman M.S., & Greager-Fallon B., (1995). *Pattern changing for abused women*. London: Sage
- *Gove, W.R., (1979). Sex differences in the epidemiology of Mental Disorder: Evidence and Explanations. *Gender and disordered behavior*, 6, 23-68. Edited by E.S. Gombert, and V. Franks. New York: Brunner/Mazel
- *Greenberg M.S., & Ruback R.B., (1992). *After the crime victim decision making*. London, New York: Plenum Press
- *Guttentag, M., (1980). *Personality and Psychopathology*. New York: Academic Press
- *Hare-Mustin, R.T., & Marecek, J. (1990). *Making a difference*. New Haven: Yale University Press

*Harding S., (1986). *The science question in Feminism*. Cornell Univ. Press, Ithaca N.J.

*Harway M., (1993). Battered women: characteristics and causes. Στο Hansen M. & Harway M. (ed). *Battering and family therapy: A feminist perspective*. London: Sage

*Herman J.L., (1996). *Η βία-επακόλουθα ψυχικά τραύματα-θεραπεία*. Αθήνα:

Εκδόσεις Θετίλη

*Hornung C.A., Mc Culloch B.C. & Sugimoto T., (1981). Status relationships marriage: Risk factors in spouse abuse. *Journal of Marriage and Family*

*Jasinski J.L., & Williams L.M., (1998). *Partner Violence: A comprehensive review of twenty years of research*. Newbury Park: Sage

*James R.K. & Gilliland B.E., (2001). *Crisis intervention strategies*. Wadworth

*Kohlberg L., (1987). Structural stages and psychoanalytic stages: Thought structures and Freudian Content. In L. Kohlberg et al., *Child psychology and childhood education*. New York: Longman

*Leaute J., (1975). *Η ανθρωπίνη βία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

*Le Vine, R.A., (1959). Gsies sex offenses : A study in social control. *American Anthropologist*

*Loring M.T., (1994). *Emotional abuse*. New York: Lexington

*Lottes I.L., (1988). Sexual socialization and attitudes toward rape. Στο A.W. Burgess (eds): *Rape and sexual assault II*. New York: Garland Publishing, Inc. Williams, J.E. & K.A. Holmes (1981): The second assault. Rape and public attitudes. Westport CT: Greenwood Press

*Mc Kinnon C.A., (1979). *Sexual harassment of working women*. New Haven, CT: Yale University Press

*Morawski, J. (1996). Gender Theories. In S.I. Kutler (Ed.), *Encyclopedia of the United States in the twentieth century (vol.2)*. New York: Charles Scribner's Sons (pp. 899-915)

*Notman, M. & Nadelson (1976). The rape victim: Psychodynamic considerations. *American Journal of Psychiatry*

*Pagelow D.M., (1984). *Family violence*. New York: Praeger

*Parker B., Mc Farlane J., Soeken K., Torres T., & Cambell D., (1993). Physical and emotional abuse in pregnancy: A comparison of adult and teenage women. *Nursing Research*

*Riger, S. (1992). Epistemological debates, feminist voices: Science, social values, and the study of women. *American Psychologist*, 47, 730-740

*Robb S.C., (1995). Sexual harassment. In S.C. Robb (ed), *Equal value. An ethical approach to economics and sex*. Boston: Beacon Press (pp. 51-71)

*Rosenthal, D. (1970). *Genetic theory and abnormal behavior*. New York: Mc Graw

Hill

*Rundman, L.A., (1998). Self-promotion as a risk factor for women: The costs and benefits of counter-stereotypical impression management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 629-645

*Sales E., Baum M., & Shore B., (1984). Victim readjustment following assault. *Journal of Social Issues*

*Spence, J.T. (1985). Gender identity and *implications* for concepts of masculinity and femininity. In T.B. Sondererg (Ed), *Nebraska symposium on motivation: Psychology and gender* (vol. 32). Lincoln: University of Nebraska Press (pp. 59-96)

*Spence, J.T., Helmreich., R.L. & Stapp, J. (1975). Ratings of self and peers on sex role attributes and their relation to self-esteem and conceptions of masculinity and femininity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 29-39

*Straus M.A. & Sweet S., (1992). Verbal/symbolic aggression in couples: incidence rates and relationships to personal characteristics. *Journal of Marriage and the Family*

*Straus M., (1974). Leveling, civility, and violence in the family. *Journal of marriage & the family*

*Sutherland S., Sherl D.J., (1970). Patterns of response among victims of rape. *American Journal of Orthopsychiatry*

*Tajfel, H., (1972). La categorization sociale. In Moscovici (Ed), *Introduction a la psychologie sociale*, 1, 272-302. Paris : Larousse

*Truninger E., (1971). Marital violence: The legal solutions. *Hastings Law Journal*

*Turner, J.P., (1998). *Βιολογικό φύλο, κοινωνικό φύλο και ταυτότητα του φύλου*. (Επιμελ.) Γιαννίτσας, Δ.Ν. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

*U.S. Equal Employment Opportunity Commision (1980). Discrimination because of sex under:Title VII of the 1964 Civil Rights Act as amended: Adoption of interim guidelines-sexual harassment. *Federal Register*, 45, 25024-25025

*Vigarello G., (1985). *Ιστορία του βιασμού*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

*Von Hentig H., (1951). The sex ratio. *Social forces*

*Walker L.E.A., & Browne A., (1985). Gender and victimization. *Journal of Personality*, 53, 179-195

*Walker L.E.A., (1993). The battered woman syndrome. Στο Gelles R.J. & Loseke D.R. (ed), *Current controversies on family violence*. London: Sage

*Weissman, M.M., & Klerman, G.G., (1979). Sex differences and the epidemiology of depression. *Gender and disordered Behavior*, σ. 381-425. Edited by E.S. Gombert and V. Franks. New York: Brunner/Mazel

*Woolf V., (1938). *Three Guineas*. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ INTERNET

*www.breakthecycle.org

*www.domesticviolence.org

*www.isotita.gr

*www.kethi.gr

*www.ojp.usdoj.gov/nij

*www.tnn.gr

«Ότι αρχίζει με οργή τελειώνει με ντροπή»

Benjamin Franklin

